

42372

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

İMAM-HATİP LİSESİ MESLEK DERSLERİ
ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ
PROBLEMLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

42372

Hazırlayan
Salim KONAL

Danışman
Yrd.Doç.Dr. Mevlüt KAYA

SAMSUN
Eylül-1995

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

İş bu çalışma jürimiz tarafından, Felsefe ve Din Bilimleri (Din Eğitimi) Anabilim Dalında YÜKSEK Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İskrem SAKIKIOĞLU

Başkan:

Prof. Dr. Hüseyin PERER

Üye :

Prof. Dr. Mevlüt KAYA

Üye :

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

12/02/1995
Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Alihan AKSANCİ

ÖNSÖZ

Halkımızın binalarını yaptırdığı, ihtiyaçlarını karşıladığı İmam-Hatip Liseleri 45 yıldır eğitim ve öğretim yapmaktadır. Yaklaşık 500 bin kişiyi mezun etmiş ve bir o kadar öğrenci de öğrenimine devam etmektedir. Ülkemizin din hizmetleri sınıfına (imamlık, hatiplik, müezzinlik, Kuran Kursu öğreticiliği vb. görevlerine) eleman yetiştirirken bir yandan da yüksek öğrenime hazırlayıcı program uygulamaktadır.

Araştırmamızın gayesi, İmam-Hatip Liselerinde dinî dersler okutan öğretmenlerin; bütün öğretmenlerin görevlerini yapmalarını engelleyen sorunlar yanında, sadece onlara mahsus 10'dan fazla dersi okutmak zorunda olmak gibi sorunlarını tespit etmek ve bu sorunlarla başa çıkabilmek için, ilgililere öneriler sunmak, dinin öğrenilmesi, öğretilmesi hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaşılabilecek benzeri problemlere de ışık tutmaya çalışmaktır. Belki tespit edilen problemlerin bir kısmı din eğitimcilerinin kendi çabalarıyla çözülebilir. Bu sebeplerden dolayı meslek dersleri öğretmenlerinin meslekî problemleriyle ilgili bir anket uygulayarak sonuçları düzenlemeye ve yorumlamaya çalıştık.

Çalışmam boyunca çok kıymetli hocalarımın yardımlarını gördüm. Bunlardan bazılarını burada anarak kendilerine teşekkür etmek istiyorum: Konu seçimi, anket sorularının düzenlenmesinde yardımcı olan Sayın Prof.Dr.Hüseyin PEKER'e, çalışmanın yürütülmesinde her yönden destek olan danışman hocam Sayın Yrd.Doç.Dr. Mevlüt KAYA'ya, ayrıca yardımlarını esirgemeyen araştırma görevlileri Metin YASA ve Ali Rıza AYDIN'a; anketin uygulanması ve cevaplandırılması konusunda yazılı veya sözlü olarak problemlerini dile getirerek din eğitimine katkıda bulunan tüm öğretmen arkadaşlarıma ve değerli hocalarıma ayrı ayrı teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	<i>Sayfa</i>
ÖNSÖZ	III
TABLolar LİSTESİ	VI
 BÖLÜM-I GİRİŞ	 1
A. Problem	3
1. Alt Problemler	4
B. Hipotezler	6
C. Sınırlılıklar	9
D. Temel Kavramlar	10
E. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	11
F. İlgili Yayın ve Araştırmalar	13
G. Öğretmenlerin Görevleri	16
 BÖLÜM-II YÖNTEM	 24
A. Araştırmanın Evreni	24
B. Örneklem	25
C. Bilgi Toplama Araçları	26
D. Anketlerin Dağıtımı ve Toplanması	28
E. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması	28
 BÖLÜM-III BULGULAR	 29
I. İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenleriyle İlgili Kişisel Bilgiler	 29
II. Ekonomik Problemler	32
III. Öğretmenlerin Kendilerinden Kaynaklanan Problemler	43
IV. Öğrencilerden Kaynaklanan Problemler	67
V. Yönetim ve Mevzuattan Kaynaklanan Problemler	82
VI. İmam-Hatip Liselerinin Tanıtımı ve Meslekî Uygulamalarla İlgili Problemler	 111
VII. Okulun Fizikî İmkânlarından Kaynaklanan Problemler	119
VIII. Kitaplarla İlgili Problemler	131
IX. Anketteki Sorular Dışında Öğretmenlerin Görevlerini Yapmalarını Engelleyen Problemler	 140

BÖLÜM-IV SONUÇ ve ÖNERİLER	146
A. Sonuç	146
B. Öneriler	153
BÖLÜM-V ÖZET	156
KAYNAKLAR	161
EKLER	163
Ek-1 (İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Meslekî Problemleriyle İlgili Anket)	163
Ek-2 (İlgili Makamlara Gönderilen Resmi Yazı)	173

TABLOLAR LİSTESİ

<i>No</i>		<i>Sayfa</i>
1	1994 Yılında Samsun İl ve İlçelerinde Araştırma Evrenine Giren İma-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Sayıları	24
2	1994 Yılında Samsun İl ve İlçelerinde Görev Yapan, Araştırma Örneklemine Giren Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Sayıları	26
3	İmam-Hatip Lisesi Meslek dersleri Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları	29
4	İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre Dağılımları	30
5	İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Meslekî Kıdemlerine Göre Dağılımları	31
6	İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yüksekokullara Göre Dağılımları	32
7	Medenî Durumlarına Göre Dağılımları	33
8	Çocuk Sayılarına Göre Dağılımları	33
9	Eşlerinin Gelir Getiren Bir İşte Çalışıp Çalışmamalarına Göre Dağılımları	34
10	Oturdıkları Yere Göre Dağılımları	34
11	Maaşlarının Geçimlerine Yetip Yetmemesine Göre Dağılımları	35
12	Maaşlarının Geçimleri İçin Yeterli Olup Olmamasına İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması	35
13	Ekonomik Durumun İyi Olmamasının Öğretmenlere Birinci Derecede Etkilerine İlişkin Dağılımları	37
14	Ekonomik Durumun İyi Olmamasının Etkilemesine İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması	38

15	Ekonomik Yönden Durumlarının Düzilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlere İlişkin Dağılımları	41
16	Maaşın Yetersizliği Durumunda Geçimlerini Temin Etmelerine İlişkin Dağılımları	42
17	Rehberlik Hizmetlerinin Yeterince Yapılıp Yapılmamasına Göre Dağılımları	44
18	Rehberlik Hizmetlerinin Yapılmasına İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması	45
19	Rehberlik Çalışmalarında Karşılaşılan Problemlerle İlgili Dağılımları	46
20	Başvurulan Disiplin Yöntemine Göre Dağılımları	48
21	Başvurulan Disiplin Yöntemine Göre Dağılımların Karşılaştırılması	50
22	Okulda Disiplin Yetersizliği Görülüp Görülmemesine İlişkin Dağılımları	51
23	Okullarda Disiplin Yetersizliği Görülmesine İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması	52
24	Meslekî Açıdan Kendilerini Yeterli Görmelerine Göre Dağılımlar	53
25	Meslekî Açıdan Kendilerini Yeterli Görmelerine Göre Dağılımların Karşılaştırılması	54
26	Birinci Derecede Yetersiz Oldukları Alan Yönünden Dağılımlar	56
27	Yetersiz Oldukları Alan Yönünden Dağılımların Karşılaştırılması	59
28	Yetersizliklerin Giderilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlere Göre Dağılımları	61
29	Öğretmenlerin Aralarında İşbirliği, Diyalog Azlığı, İrtibatsızlık ve Uyuşmazlık Olup Olmamasına İlişkin Dağılımları	62
30	Aralarında Diyalog Azlığı, Uyuşmazlık Olup Olmamasına İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması	64
31	Girdikleri Haftalık Ders Saatine Göre Dağılımları	65

32	Girdikleri Haftalık Ders Saatine Göre Dağılımların Karşılaştırılması	66
33	Öğrencilerin Meslek Dersleri İçin Gerekli Ön Bilgi ve Becerilerinin Yeterli Olup Olmamasına Göre Dağılımları.....	68
34	Öğrencilerin Meslek dersleri İçin Gerekli Ön Bilgi ve Becerilerinin Olup Olmamasına Göre Dağılımların Karşılaştırılması	69
35	Öğrencilerin Meslek Derslerine Karşı İlgilerinin Yeterli Olup Olmamasına Göre Dağılımları	70
36	Öğrencilerin Meslek Derslerine Karşı İlgilerine Göre Dağılımların Karşılaştırılması	71
37	Öğrencilerin Meslek Derslerine Karşı Gereken İlgiyi Göstermemelerinin Nedenlerine İlişkin Dağılımları	75
38	Öğrencilerle Öğretmenler Arasında Saygı, Sevgi ve Zihniyet Farklılığı Olup Olmamasına İlişkin Dağılımları	75
39	Öğrencilerle Öğretmenler Arasında Saygı, Sevgi ve Zihniyet Farklılığına İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması	76
40	Öğretmenlerle Öğrenciler Arasındaki Saygı, Sevgi Ve Zihniyet Farklılığının Nedenlerine İlişkin Dağılımları	80
41	Öğrencilerin Yeterli Düzeyde Yetiştirilmelerine Göre Dağılımları	80
42	Öğrencilerin Yeterli Düzeyde Yetişip Yetişmemelerine İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması	81
43	Yönetmeliklerin, Kitapların Sık Sık Değişmesinin Eğitim ve Öğretimi Olumsuz Yönde Etkileyip Etkilememesine İlişkin Dağılımları	83
44	Yönetmeliklerin, Kitapların Sık Sık Değişmesinin Eğitim ve Öğretimi Olumsuz Yönde Etkilemesine İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması	84
45	Yönetmeliklerin, Kitapların Sık Sık Değişmesinin Eğitim ve Öğretimde Ortaya Çıkardığı Olumsuzluklara İlişkin Dağılımları	88
46	Kredili Sistemin Öğrenci Başarısını Artırıp Artırmamasına İlişkin Dağılımları	89

47	Kredili sistemin Öğrenci Başarısını Artırıp Artırmamasına İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması	90
48	Kredili Sistemin Olumsuz Etkilerinden Dolayı Ortaya Çıkan Problemlere İlişkin Dağılımları	94
49	Diğer Meslek Liselerine Tanınan İmkanların İmam-Hatip Liselerine de Tanınmakta Olup Olmamasına İlişkin Dağılımları	95
50	İmam-Hatip Liselerine Diğer Meslek Liselerine Tanınan İmkanların Tanınıp Tanınmamasına İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması	96
51	Meslek Dersleri Müfredatının Yeniden Düzenlenmesine İlişkin Dağılımları	97
52	Meslek Dersleri Müfredatının Yeniden Düzenlenip Düzenlenmemesine İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması.....	98
53	Meslek Dersleri Müfredatında Yapılması İstenen Değişiklik ve Düzenlemelere İlişkin Dağılımları	102
54	Yönetimle İlgili Giderilmesi İstenen Olumsuzluklar Olup Olmamasına İlişkin Dağılımları	103
55	Yönetimle İlgili Giderilmesi İstenen Olumsuzluklar Olup Olmamasına İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması	104
56	Yönetimle İlgili Giderilmesi İstenen Olumsuzluklara İlişkin Dağılımları	108
57	Meslek Dersleri Sayısının Fazlalığının Branşlaşmayı Gerektirip Gerektirmediğine İlişkin Dağılımları	108
58	Meslek Dersleri Sayısının Branşlaşmayı Gerektirip Gerektirmediğine İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması	109
59	Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Branşlaşmayla İlgili Birinci Derecede Önemli Görüşlerine Göre Dağılımları	110
60	Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Hitabet ve Mselekî Uygulamalar Dersi ve Uygulamalarını Değerlendirmelerine İlişkin Dağılımları	112
61	Hitabet ve Meslekî Uygulamalar Dersi ve Uygulamalarını Değerlendirmelerine İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması....	113

62	Okullarda Cuma, Ramazan ve Mübarek Gecelerle İlgili Programlara Katılma Çalışmaları Yapılıp Yapılmadığına İlişkin Dağılımları	114
63	Mübarek Gün ve Gecelerle İlgili Programlara Katılma Çalışmalarına İlişkin Problemlere Göre Dağılımları	117
64	İmam-Hatip Liselerinin Öğretmenler ve Öğrenciler Tarafından Topluma Anlatılıp Tanıtılması Faaliyetlerinin Yeterli Olup Olmamasına Göre Dağılımları	117
65	İmam-Hatip Liselerinin Topluma Tanıtım Faaliyetlerinin Yeterliliğine İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması	118
66	Okulun Fizikî İmkanlarına Göre Dağılımları	120
67	Okulun Fizikî İmkanları ile İlgili Yetersizliklerin Konusu ve Sebeplerine İlişkin Dağılımları	123
68	Dersanelerin Sayı, Eğitim Araçları Açısından Sağlıklı Fizikî Kapasiteye Sahip Olup Olmamalarına Göre Dağılımları.....	123
69	Sınıflardaki Öğrenci Mevcudunun Fazla Olup Olmamasına İlişkin Dağılımları	124
70	Sınıflarda Öğrenci Mevcudunun Fazla Olup Olmamasına İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması	125
71	Sınıf Kalabalıklığının, Eğitim-Öğretim ve Öğretmenlere Olumsuz Etkilerine İlişkin Dağılımları	128
72	Okullarda Mevcut Maddî İmkanların ve Zamanın Kullanımı Konusunda Aksaklıklar Olup Olmamasına İlişkin Dağılımları	130
73	Yardımcı Ders Araç ve Gereçlerine Sahip Olup Olmamalarına İlişkin Dağılımları	131
74	Meslek dersleri Kitaplarının Hazırlanmasında Görülen Birinci Derecede Önemli Hatalara İlişkin Dağılımları	132
75	Meslek Dersleri Kitaplarının Hazırlanmasında Görülen Hatalara İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması	134
76	Milli Eğitim Bakanlığının ve Diğer Yayınevlerinin Eğitimle İlgili ve Öğretmenlere Yönelik Yayınlarının Yeterli Olup Olmamasına İlişkin Dağılımları	135

77	Öğretmenlere Yönelik Yetersizliğine İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması	136
78	Eğitimle İlgili, Kendi Alanlarıyla İlgili ve Diğer Yayınları Takip Edip Okuyabilme veya Okuyamamalarına İlişkin Dağılımları	138
79	Eğitim, Kendi Alanları ve Diğer Yayınları Okuyup Okumamalarına İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması	139
80	Anketteki Sorular Dışında Görevlerini En İyi Şekilde Yapmalarını Engelleyen Faktörlere İlişkin Dağılımları	144

BÖLÜM I G İ R İ Ş

Din duygusu doğuştandır. Dinlerin geçmişi insanlık tarihi kadar eski olduğu gibi, dinleri öğreten insanların varlığı da tabiidir ki dinler kadar eskidir.

Peygamberimiz öncesi çağlarda, peygamberlerin çektikleri sıkıntılara, toplumlarında düzeltmek zorunda kaldıkları çarpıklıklara, Kur'an-ı Kerim; kıssalarla eğilmekte ve ibret almamızı istemektedir.

Her toplumda, toplumu insanlığından uzaklaşmaya doğru götüren ağırlaşmış, alışılmış, hatta sorun olduğu unutulmuş, çokça yapılmasından dolayı bir kısım insanlar tarafından hak olarak görülmüş, kuralları etkileyerek gelenekselleşmiş, kültürü ve dini de etkileyen sorunlar vardır. Bunları düzeltmek büyük çaba ve mücadeleleri gerektirdiği gibi, elde edilen sosyal huzurun devamı için de örgütlü, diğer bir ifade ile örgün eğitim şarttır.

Din, insanların mutlu, huzurlu, faziletli bir hayat sürmelerini kendine gaye edindiğine göre, dinin tebliğcileri (din adamları, din görevlileri, dinî bir görev yüklenen ve yüklenmeyen dindarlar) de dinin amacının gerçekleşmesine, anlayışının yerleşmesine, onun öğrenilmesine, inanılmasına, yaygınlaşmasına hizmet ederek yardımcı olmaya çalışırlar.

Dinin yaygınlaşmasını isteyenler ve istemeyenler birbirlerini menfaatperestlik, yönetme hakkını haksız yoldan elde etme vs.

kalıplaşmış ifadelerle itham edebilmektedirler. Birinci gruptakiler bu görevlerini yaparken, hem kendileri dinlerini öğrenme, hem de uygulama sayesinde başkalarına örnek olmak durumundadırlar. Genç neslin dini öğrenmeleri, aldıkları bu bilgilere göre hayatlarını şekillendirmeleri tesadüfe bırakılamayacak kadar önemlidir. İnsanlara din en güzel şekilde sunulmalıdır. Fakat kabiliyetli olanlara dinin sunulması da öğretilmelidir.

Din görevlileri, dinî hizmetlerin ibadet ve törenlerin yürütülmesi, din eğitimi, dinî konularda danışmanlık vb. hizmetleri yerine getirmeye çalışan kimselerdir. Onların iyi yetişip yetişmemeleri, verdikleri din eğitimi ve dinin amaçlarını gerçekleştirmedeki başarılarını da etkilemektedir.

Kendilerini ve toplumu din istismarcılarına, din karşıtı propagandalara karşı koruyacak elemanların en az rakipleri kadar kaliteli olmaları gereklidir. Yoksa her iki grup alay edercesine onları tesirsiz kılar ve kendi amaçları için kullanabilirler.

Toplumun huzuru ve gelişmesi; dinî eğitim ve hizmetlerin seviyesiyle yakından ilgilidir. Dinî görev ve hizmetlerin kaliteli olması İmam-Hatip Lisesi mezunlarının alanlarında iyi yetişmiş, kendilerini toplumun ihtiyaçlarına, rakiplerinin etkisine göre devamlı yenileyen görevliler olmalarıyla gerçekleşir.

İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin yetişmelerini etkileyen en önemli unsur öğretmenleridir. Öğretmenler ne kadar bilgili, kültürlü; öğretmeyi, eğitmeyi bilen, güzel ahlak sahibi, şahsiyetleri gelişmiş, görevlerini yerine getirme konusunda samimi, görevlerini

öğretim yapılmasında meslek dersleri öğretmenlerine yardımcı olmalarını sağlamak, bu yönde yapılacak her türlü hizmet ve çalışmalara yardımcı olmaktır.

1. Alt Problemler

Bu araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. İmam Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerinin, meslekî problemleri genel olarak nelerden kaynaklanmaktadır?

2. Meslek dersleri öğretmenlerinin problemleri cinsiyetlerine göre nasıl farklılık göstermektedir?

3. Meslek dersleri öğretmenlerinin problemleri yaşlarına göre nasıl farklılık göstermektedir?

4. Meslek dersleri öğretmenlerinin problemleri mezun oldukları yüksek okula göre nasıl farklılık göstermektedir?

5. Meslek dersleri öğretmenlerinin durumu ekonomik yönden nasıldır?

6. Ekonomik durumları öğretmenlerin mesleki problemlerini nasıl etkilemektedir?

7. Meslek dersleri öğretmenlerinin rehberlik hizmetleriyle ilgili problemleri nelerdir?

8. Meslek dersleri öğretmenlerinin disiplinle ilgili problemleri nelerdir?

9. Meslek dersleri öğretmenleri meslekî açıdan yeterli midir?

10. Meslek dersleri öğretmenlerinin yetersizlik ve eksiklikleri hangi alanlardadır?

11. Meslek dersleri öğretmenlerinin yetersizliklerinin giderilmesi için alınması gereken önlemler nelerdir?

12. Meslek dersleri öğretmenlerinin okullarındaki diğer öğretmenler arasında uyumla ilgili problemleri nelerdir?

13. Meslek dersleri öğretmenlerinin haftalık ders yükleri fazla mıdır?

14. Öğrencilerin meslek dersleri için gerekli ön bilgi ve becerileri nasıldır?

15. Öğrencilerin meslek derslerine karşı ilgileri nasıldır? İlgileri yetersiz olanların yetersizlik nedenleri nelerdir?

16. Meslek dersleri öğretmenleri öğrencilerini yeterli düzeyde yetiştirebiliyorlar mı?

17. Yönetmeliklerin, kitapların sık sık değişmesi, eğitim ve öğretimi nasıl etkilemektedir?

18. İmam-Hatip Liselerine diğer meslek liselerine tanınan imkan ve haklar tanınmakta mıdır?

19. Meslek dersleri müfredatı yeniden gözden geçirilip düzenlenmeli midir?

20. Meslek dersleri müfredatında nasıl bir değişiklik ve düzenleme yapılmalıdır?

21. Meslek dersleri öğretmenlerinin yönetimden giderilmesini istedikleri olumsuzluklar nelerdir?

22. Meslek dersleri sayısının çok olması branşlaşmayı gerektiriyor mu? Gerektiriyorsa nasıl olmalıdır?

23. Meslek dersleri öğretmenleri meslekî uygulamalara yeterli ölçüde yardımcı olmakta mıdır? Bu konuda karşılaşılan problemler nelerdir?

24. İmam Hatip Liselerinin tanıtımı faaliyetleri yeterli midir?

25. İmam-Hatip Liselerinin fizikî imkanları yeterli midir?

26. Sınıflardaki öğrenci mevcudu fazla mıdır?

27. Sınıflardaki öğrenci kalabalıklığı eğitim ve öğretimi ve öğretmenleri nasıl etkilemektedir?

28. Meslek dersleri kitaplarında hangi hatalar görülmektedir?

29. Eğitimle ilgili ve öğretmene yönelik yayınlar yeterli midir?

30. İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenleri eğitimle ilgili, kendi alanlarıyla ilgili ve diğer yayınları takip ederek okuyorlar mı?

B. Hipotezler

Araştırılan probleme dayalı olarak hipotezler şu şekilde belirlenmiştir:

1. İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerinin genel olarak meslekî problemleri; Ekonomik problemlerden, kendilerinden, öğrencilerinden, yönetim ve mevzuattan, İmam-Hatip Liselerinin tanıtımı ve meslekî uygulamalarla ilgili problemlerden,

okulun fizikî imkanlarından, kitaplarla ilgili problemlerden ve başka problemlerden kaynaklanmaktadır.

2. Erkek öğretmenlerle bayan öğretmenlerin meslekî problemleri arasında önemli farklılıklar vardır.

3. Yaş durumlarına göre öğretmenlerin meslekî problemleri arasında önemli farklılıklar vardır.

4. Meslekî kıdem durumuna göre öğretmenlerin meslekî problemleri arasında farklılıklar vardır.

5. Mezun oldukları yüksekokullara göre öğretmenlerin meslekî problemleri arasında farklılıklar vardır.

6. Meslek dersleri öğretmenlerinin maaşları geçimleri için yetersizdir.

7. Öğretmenlerin ekonomik durumlarının yetersiz olması, kendilerini eğitim ve öğretime vermelerini engellemektedir.

8. Öğretmenler rehberlik hizmetlerini kısmen yapmaktadır.

9. Meslek dersleri öğretmenleri hoşgörü-sevgi-saygı temeline dayalı bir disiplin yöntemine başvurmaktadır.

10. Meslek dersleri öğretmenleri meslekî açıdan yeterlidir.

11. Meslek dersleri öğretmenlerinin yetersizlikleri kendi alan bilgilerindedir.

12. Meslek dersleri öğretmenleri alan bilgilerindeki yetersizliklerin her ders için branşlaşma yapılarak giderilmesini istemektedir.

13. Meslek dersleri öğretmenlerinin okullarındaki bazı öğretmenlerle aralarında uyumsuzluk vardır.

14. Meslek dersleri öğretmenlerinin haftalık ders saati yükleri fazladır.

15. Öğrencilerin meslek dersleri için gerekli ön bilgi ve becerileri yetersizdir.

16. Öğrencilerin meslek derslerine karşı ilgileri kısmen yeterlidir.

17. Meslek dersleri öğretmenleri öğrencilerini meslekî açıdan yeterli düzeyde yetiştirememektedir.

18. Yönetmeliklerin ve kitapların sık sık değişmesi eğitim ve öğretimi olumsuz yönde etkilemektedir.

19. Diğer meslek liselerine tanınan imkanlar, İmam-Hatip Liselerine tanınmamaktadır.

20. Meslek dersleri öğretmenleri meslek derslerinin müfredat programlarının yeniden düzenlenmesini istemektedirler.

21. Meslek dersleri öğretmenleri. müfredat programlarında meslekî formasyona ağırlık vererek programların güncelleştirilmesini istemektedirler.

22. Meslek dersleri öğretmenlerinin yönetimden giderilmesini istedikleri olumsuzluklar vardır.

23. Meslek dersleri sayısının çok olması branşlaşmayı gerektirmektedir.

24. İmam-Hatip Lisesinin tanıtımı faaliyetleri yeterli değildir.

25. Öğretmenlerin bulundukları İmam-Hatip Liselerinin fizikî imkanları yetersizdir.

26. Sınıflardaki öğrenci mevcudu fazladır.

27. Sınıflardaki öğrenci kalabalıklığından dolayı öğrencilerin disiplin problemi vardır.

28. Meslek dersleri kitaplarının hazırlanmasında eksiklikler vardır.

29. Eğitimle ilgili yayınlar yetersizdir.

30. Meslek dersleri öğretmenleri çok az kitap okumaktadır.

C. Sınırlılıklar

Bu araştırma Samsun il ve ilçelerindeki İmam-Hatip Liselerinde görev yapan meslek dersleri öğretmenlerini kapsamaktadır.

İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerinin meslekî problemleri bu araştırmada kullanılan anketteki sorularla sınırlıdır.

Bu araştırma sonuçları genellenirken bu sınırlılıklar göz önünde bulundurulmalıdır.

D. Temel Kavramlar

Meslek Dersleri: İmam-Hatip Liselerinde meslek dersleri öğretmenleri tarafından verilen; 1. Kur'anı Kerim, 2. Tefsir, 3. Arapça, 4. Hadis, 5. Fıkıh, 6. Kelam, 7. Akaid, 8. Siyer-i Nebi, 9. Dinler Tarihi, 10. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, 11. Hitabet ve

Meslekî Uygulama;¹ ayrıcaseçmeli derslerden 1. İslam tarihi, 2. Dinî Musiki, 3. Hüsnü Hat, dersleridir.

Meslek Dersleri Öğretmenleri: İmam-Hatip Liselerine atama kararnamelerinde branşı "Meslek Dersleri Öğretmeni" olarak belirtilerek atanan Yüksek İslam Enstitüsü, İslami İlimler Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi mezunu olup meslek derslerine giren öğretmenlerdir.

Meslekî Eğitimi: "1.Bireye belirli bir meslek alanıyla ilgili bilgi ve beceri ve alışkanlıklar kazandırmayı, onun yeteneklerini türlü yönlerden geliştirmeyi öngören eğitim süreci. 2. Yararlı ve üretici bir işe girmek ya da bu işte ilerlemek isteyenler için gerekli olan beceri, yeterlik, anlayış, tutum, alışkanlık ve değer biçme duygularını geliştirme amacıyla yapılan eğitim. 3. Sanat, endüstri, teknik, tarım, ev ekonomisi vb. alanlarda işçi, teknisyen ya da uzman olarak çalışmak isteyenlere seçtikleri dallarda verilen eğitim."²

Meslekî Problem: İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerinin okullarda eğitim, öğretim ve rehberlik görevlerini yerine getirirken "onların başarılarını engelleyici faktörler olarak gördükleri, kendileri için bir üzüntü ve kaygı kaynağı olan, ancak giderilmesi için çözüm yolları bulunabilen her durum."³ meslekî problem olarak alınmıştır.

¹ M.E.G.S.B. *Tebliğler Dergisi*, Sayı: 2175, tarih: 5 Kasım 1984, s.332.

² A.Ferhan Oğuzkan. *Eğitim Terimleri Sözlüğü* (Ankara: Emel Mat. San.Ltd. Şti., 1993), s.96.

³ Muharrem Kepçeoğlu. "Okul Danışmanlarının Meslekî Problemleri", *Hacettepe Sosyal ve Beşerî İlimler Dergisi*, S.1-2 (Mart-Ekim 1976), s.69.

Meslek Okulu: "Öğrencilerini belli bir meslek için yetiştiren ve programında genel bilgi dersleri yanında büyük ölçüde meslek bilgisi derslerine de yer veren okul."⁴

E. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Din, kişiye ve toplumlara her iki dünyada mutluluk vaadettirmektedir. "Birbirinden farklı kültürlere sahip toplumların kültürlerindeki ortak yasıfları yaratan hakim güç dindir."⁵ Bu yüzden din ve din eğitimi bütün toplumlar için vazgeçilmezliğini korumaktadır.

Eğitimde öğretmenlerin etkisi ve rolü inkâr edilemez, yeri başka şeylerle doldurulamaz. Öğretmenin şahsiyeti, öğrencilerine karşı tutumu, öğrencileriyle iletişimi, sınıf içindeki otoriteyi sağlama durumu öğrencilerini etkilemektedir.⁶

Bir öğretim dalının amacında başarıya ulaşması şüphesiz öğretmenin bilgi, öğretim metodu açısından yeterliliğinden çok onun öğrencileriyle ilişkilerine de bağlıdır. İmam-Hatip Lisesi öğretmenlerine şahsiyeti ile örnek olarak, öğrencilerine İslamî ahlak kazandırma konusunda önemli görevler düşmektedir.⁷

Dinle ilgili hizmetlerin topluma en iyi şekilde sunulması gerekir. Din görevlileri yetiştiren okullar olan İmam-Hatip Liselerinin, meslek dersleri öğretmenlerinin görevlerini en iyi

⁴ Oğuzkan, *a.g.e.*, s.97.

⁵ T.S.Eliot, *Kültür Üzerine Düşünceler* (Çev: Sevim Kantarcıoğlu, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1981), s.135.

⁶ Beyza Bilgin, *Türkiye'de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri*, (Ankara: Emel Matb. San. Ltd.Şti., 1980), s.126.

⁷ Hüseyin Peker, *Din ve Ahlak Eğitiminin Psikolojik ve Metodik Esasları, Ailede, Okulda, Camide*. (Samsun: Eser Matbaası. 1991), s.91

şekilde yapmalarını engelleyen sorunları tespit etmek; bu sorunların çözülmesini, hizmetin kalitesinin yükseltilmesini hedefleyen bir adımdır.

Öğretmenin şahsiyeti, iyi yetişmesi, problemlerini kendi çözebilecek, iyi alışkanlıkları olan, çevresiyle iyi ilişkiler kurmuş insanlardan oluşması gereklidir.

Bu araştırma, yeni yetişen din eğitimcilerini, meslek dersleri öğretmenlerini, girecekleri mesleğin yaşanan sorunlarından haberdar etmektedir. Böylelikle girecekleri mesleğin güçlüklerine karşı hazırlıklı olabilirler.

Öğretmenler kendi gayretleriyle bir araya gelerek bazı sorunlarını çözmek isteyebilirler. Bunun için önce sorunlarını tespit edip kaynaklandığı nedenleri incelemek isteyeceklerdir. Araştırmamız bu konuda onlara yardımcı olabilir.

Meslek dersleri öğretmenlerinin daha iyi görev yapmalarını isteyen ilgililere ve yöneticilere, onların sorunları ve eksiklikleri, beklentileriyle ilgili bilgiler verilmektedir.

İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarına; toplumun, İmam-Hatip Liselerinin ihtiyacı olan ve meslek dersleri öğretmeni olarak yetiştirdikleri öğrencilerine nasıl bir eğitim ve öğretim uygulayacakları, onları nasıl bir ortam için yetiştirmeleri gerektiği ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

Bu araştırma öğretmenlerin sorunlarına dikkat çekerek tespit edilen bu sorunların çözülmesine bir ön adım teşkil edebilir.

Öğretmenlerin sorunlarının çözüme kavuşturulması, İmam-Hatip Liselerindeki eğitim ve öğretimin de kalitesini artıracaktır.

Ayrıca bu araştırma, bu konuda ve yakın konularda çalışacaklara da yardımcı olabilecektir.

F. İlgili Yayın ve Araştırmalar

Türkiye'de şimdiye kadar İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerinin meslekî problemleri konusunda bir alan araştırması yapılmamıştır. Fakat yakın konular üzerinde yapılan araştırmalar vardır.

Öcal, (1982-88) yılları arasında din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerine, İmam-Hatip Lisesi müdürlerine ve İmam-Hatip Lisesi öğretmenlerine uyguladığı anketler ve yaptığı çalışmaları "(Temel ve Ortaöğretimde) Din eğitimi ve Öğretiminde Metodlar" adlı eserinde toplamıştır.⁸ Eser, öğretmenlere derslerin öğretimi ve yetişmeleriyle ilgili bilgiler vermişse de, amacı, öğretmenlerin problemlerini ortaya koymak olmadığı için, bu bilgiler konusyla ilgili durumlarda kullanılmıştır.

Bilgin, (1980) "Türkiye'de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri"⁹ adlı eserinde, Türkiye'de din eğitim ve öğretiminin tarihî gelişimi, din bilgisi dersinin amacı ve amacın gerçekleşmesini etkileyen faktörleri, din bilgisi dersinde metod, din bilgisi dersinde değerlendirme ölçüleri, din bilgisi ders kitapları, din bilgisi dersini okuma oranı ve okuma oranını etkileyen faktörler, öğrencinin din

⁸ Mustafa Öcal, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar*, (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., 1990)

⁹ Bilgin. a.g.e., s.

bilgisi dersine ilgisi ve ilginin artırılmasıyla ilgili tavsiyeler, din bilgisi öğretiminde mevcut durum ve ideal durum açısından mukayeseler yapılmıştır. Meslek dersleri öğretmenleri de İmam Hatip Liselerinin orta kısmında din kültürü ve ahlak bilgisi derslerine girdikleri için bu çalışma bizim çalışmamıza yakın bir araştırmadır.

Kur'an Kursu öğreticiliği ile ilgili olarak Bayraktar'ın (1992) "Eğitim Kurumu Olarak Kur'an Kursları Üzerine Bir Araştırma" adlı eserinde de Kur'an kursları öğrenci ve öğretmenlerinin eğitim ve öğretimle ilgili düşünceleri ve beklentileri incelenmiştir. Kur'an Kursu öğretmenlerinin problemleri, bugünkü durumları ve beklentileri bölümünde; Kur'an kursları öğretmenlerinin meslekî formasyon, ilgi durumu ve beklentileri, Kur'an kurslarında uygulanan metodlar, meslekî ve sosyal etkinlikler, eğitim-öğretim ve denetimle ilgili kanaatler, rehberlik ve disiplinle ilgili tutumlar incelenmiştir.¹⁰

Aynı konuda Aydın (1991), araştırmasında¹¹ Kur'an Kursu öğretmenlerinin kendilerinden kaynaklanan, ekonomik, meslektaşlarıyla ilgili, idareyle ilgili, toplumsal problemleri meslekî problem olarak incelemiştir.

Köylü (1989), araştırmasında¹² din görevlilerinin ekonomik, kendilerinden kaynaklanan, meslektaşlarıyla ilgili, idareyle ilgili,

¹⁰ M.Faruk Bayraktar, *Eğitim Kurumu Olarak Kur'an Kursları Üzerine Bir Araştırma*, (İstanbul: Yıldızlar Matbaası, 1992)

¹¹ A.Rıza Aydın, *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Meslekî Problemleri*, (Samsun, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1991)

¹² Mustafa Köylü, *Din Görevlilerinin Meslekî Problemleri*, (Samsun, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1989)

meslekî cezalarla ilgili problemleri meslekî problem olarak incelemiştir.

Peker (1991), eserinde¹³ örgün ve yaygın din eğitimi incelemiştir. Eserde, İmam-Hatip Liseleriyle ilgili olarak da disiplin meselesi ve öğretmenin şahsiyeti üzerinde durulmuştur.

Ayrıca, 8-11 Haziran 1982 tarihlerinde yapılan XI. Milli Eğitim Şurası,¹⁴ 8-9 Haziran 1989'da yapılan "Öğretmen Yetiştirme ve Danışma Kurulu Toplantısı"nda¹⁵ öğretmenlerin sosyal statüleriyle ilgili XI. Milli Eğitim Şurası'nda "Öğretmenlerin ve Uzmanların Sorunları ve Çözüm Yolları" konusu üzerine yapılan araştırma ve incelemeler, "Öğretmenlerin sosyal statüleriyle ilgili" araştırma, inceleme ve tartışmalar yapılmıştır. "Öğretmenlerin sosyal statüleri; öğretmenliğin gençler için çekici hale getirilmesi, öğretmenlere hizmet öncesi ve hizmetiçi yetiştirme, öğretmenlerin çalışma koşulları, öğretmenlerin yaşam koşulları" başlıkları altında incelenmiş, bunlarla ilgili bilgi ve öneriler tartışılmıştır.

"MEB Öğretmenleri Yetiştirme Danışma Kurulu Toplantısı"nda öğretmenlerin sosyal statüsünün yükseltilmesiyle ilgili olarak; maddî, manevî ve diğer bakımlardan sosyal statüyü yükseltici önlemler önerilmiş ve karara bağlanmıştır.

¹³ Hüseyin Peker, *a.g.e.*, s.

¹⁴ *XI. Milli Eğitim Şurası, T.C. M.E.B. 8-11 Haziran 1982*, (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yay., 1991), s.150.

¹⁵ *Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Danışma Kurulu Toplantısı, 8-9 Haziran 1989*, (Ankara: M.E.B. Yay., 1989), ss.81-84.

Yukarıda sayılan eserler doğrudan doğruya konumuzla ilgili olmadıkları için birinci kaynağımız, anket sorularımızı cevaplayan örnek grubu olmuştur.

G. Öğretmenlerin Görevleri

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görevli öğretmenlerin görevleri, MEB İç Hizmet Yönetmeliği'nin¹⁶ 53-60. maddelerinde belirlenmiştir. Bu görevler aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığına bağlı birer kurum olan İmam-Hatip Liseleri öğretmenlerinin de görevleridir. Öğretmenlerin mesleki problemlerini anlamada, onların görevlerinin neler olduğunun da bilinmesi gerekir. Öğretmenlerin mesleki görevleri şöyle sıralanmıştır:

Madde 53- Her öğretmen 216. maddede açıklanan zamanlarda İl Millî Eğitim Müdürü ve İlçe Millî Eğitim Müdürlerinin planlayacağı bir törende aşağıdaki yazılı öğretmen andını içerler:

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına, Atatürk İnkılap ve İlkelerine, Anayasada ifadesini bulan Türk Milliyetçiliğine bağlı kalacağıma, Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına tarafsızlık ve eşitlik ilkelerine bağlı olarak uyacağıma, Türk Milletinin millî, ahlakî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyip, koruyup, bunları geliştirmek için çalışacağıma, insan haklarına ve Anayasanın temel ilkelerine dayanan millî, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarımı

¹⁶ Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı İç Hizmet Yönetmeliği, 2 Kasım 1982 tarih ve 17856 sayılı Resmi Gazete ile 8 Kasım 1982 tarih ve 2125 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanmıştır.

bilerek, bunları davranış halinde bütün görevlerimi Türk Millî Eğitiminin Amaç ve Temel İlkelerine uygun olarak yapacağıma, öğrencilerimi bu doğrultuda yetiştireceğime namusum ve şerefim üzerine and içerim."

Öğretmen andını içenlerin memur yemini yapmasına gerek yoktur.

Madde 54- Öğretmen, öğrencileri üzerinde kuracağı disiplini; ilmî bilgi, sevgi ve saygıya dayandırır.

Eğitim ve Öğretim Görevleri:

Madde 55- (2141 sayılı Tebliğler dergisi ile değişik) Öğretmen, mesleği ile ilgili yayınları okur; yeni öğretim yöntem ve tekniklerini izler, çalışmalarını program ve yönetmelikler uyarınca düzenler.

a) Bütün öğretmenler:

1. Kendilerine verilen dersleri okutarak bunlara ait araştırma, uygulama ve deneyleri yapmak; öğrencilere yaptırmak,

2. Öğrencilerini yetiştirmek; okul ve çevre arasında verimli ilişkiler kurmak için her fırsattan yararlanmak. Davranışları ile öğrencilerine ve çevreye iyi örnek olmak,

3. Derslerine hazırlıklı girmek, derslerin işlenmesinde öğrencilerin yaparak, yaşayarak, inceleyerek ve araştırarak öğrenmelerini sağlamak. Eğitim-öğretim çalışmalarında konuların gerekli kıldığı araç-gereç gibi her türlü imkanlardan yararlanılmasını sağlamak;

Eğitim ve öğretimde öğrencilerin kişisel çalışmaları yanında, grup içinde uyumlu şekilde çalışma alışkanlığı kazanmalarına önem vermek; öğrencilerin yerine göre okul ve çevredeki atelye, fabrika, işyerleri, ticarî, ekonomik, turistik ve mali kurumlar ile işletmelerden, eski eser, kitaplıklar, müzeler ve laboratuvarlardan bir plan ve program içinde yararlanmalarını sağlamak ve bunu alışkanlık haline getirmelerine özen göstermek,

4. "İlk ve Orta Dereceli Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği"ne göre, yapacakları sosyal etkinliklerden eğitimin amaç ve ilkelerinin gerçekleşmesinde yararlanmak,

5. Öğrencilere "Ortaöğretim Okullarında Öğrenciye Yaptırılacak Yazılı Vazifeler Hakkında Yönetmelik" ve emirlere göre, kendilerine verilen sınav komisyon üyeliği, gözcülük vb. sınavlarla ilgili görevleri yapmak. Başka okullarda görevlendirildikleri sınavlara katılmak,

6. "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Ortaokullar ile Ortaöğretim Kurumlarının Sınıf Geçme ve İmtihan Yönetmeliği" esaslarına ve bu konudaki emirlere göre, kendilerine verilen sınav komisyon üyeliği, gözcülük vb. sınavlarla ilgili görevleri yapmak. Başka okullarda görevlendirildikleri sınavlara katılmak,

7. Yıllık planlara bağlı olarak verdikleri ders konuları ile yapılan deney, ödev, uygulama, sözlü ve yazılı yoklama vb. çalışmaları, her dersin sonunda deftere açıkça yazarak imza etmek,

8. İnceleme gezilerinde;

a) Önceden bir plan hazırlamak;

- b) İlgililere zamanında haber vermek;
- c) Konu üzerinde öğrencilere hazırlık yaptırmak;
- d) İnceleme sonunda konunun öğrenciler tarafından tartışılıp değerlendirilmesini sağlamak;
- e) Sonucu bir raporla okul müdürlüğüne bildirmek.

9. Her derste öğrenci yoklamasını yaparak ilgili fişlere işlmek (Bu fişler son saatlerde dersi olan öğretmenler ile birimlerde ilgili şefler tarafından toplanarak okul idaresine teslim edilir.)

10. Her türlü eğitim, öğretim ve üretim çalışmalarında ve uygulamalarda öğrencilerin etkinliklerini devamlı ve yakından izlemek; bu konularda gerekli rehberliği yapmak,

11. Okul idaresinin düzenleyeceği nöbet çizelgesine göre nöbet tutmak. (Bu çizelgede öğretmenlerin görev ve sorumlulukları da belirtilir. Nöbet ilk dersten yarım saat önce başlar, ders saatleri boyunca aralıksız devam eder ve son dersten yarım saat sonra sona erer. Yatılı ve pansiyonlu okullarda nöbet süresi bir tam gündür.)

Nöbetçi öğretmenin görevlerinin başlıcaları şunlardır:

- a) Günlük vakit çizelgelerini uygulamak,
- b) Öğretmenlerin derslere zamanında girip girmediklerini izlemek ve öğretmeni gelmeyen sınıfları okul yönetimine bildirmek,
- c) Isıtma, elektrik tesisleri ile sıhhî tesislerin çalışıp çalışmadığının, okul içi temizliğinin yapılıp yapılmadığının, okul bina ve tesislerini yangından koruma önlemlerinin alınıp

alınmadığının günlük kontrolünü yapmak; giderebildiği eksiklikleri gidermek; gerekli olanları ilgililere duyurmak,

d) Bahçe, koridor ve sınıflardaki öğrencileri gözetlemek. (Okulda birkaç nöbetçi öğretmen bulunduğu takdirde, aralarındaki iş bölümü okul yönetimi tarafından yapılır.)

e) Etüdlerle ilgilenmek; yemekhane ve yatakhane dolaşarak kontrolsüz kalmamalarını sağlamak,

f) Günlük erzakın tartılarak ambardan çıkarılmasında ve gelen erzakın muayenesinde hazır bulunmak,

g) Nöbet sonunda, "Okul Nöbet Defteri"ne nöbet süresi içindeki önemli olayları ve aldığı önlemleri belirten raporu yazmak,

h) Beklenmedik olaylar karşısında gerekli önlemleri almak ve durumunu ilgililere bildirmek,

ı) Nöbeti sonunda okulun eğitim, öğretim, disiplin gibi çeşitli işlerini izlemek ve bu hususlarda günlük önlemlerini almak,

j) Dersi olmadığı durumlarda öğretmeni bulunmayan sınıflarla yakından ilgilenmek,

12. Kendilerine verilen eğitim, öğretim ve üretim görevlerini yapmak,

13. Öğretmenler Kurulu, zümre ve sınıf öğretmenleri toplantılarına katılmak,

14. Okulun yönetim işlerine yardımcı olmak,

15. Görevlendirildiği komisyon, eğitici kol ve rehberlik çalışmalarına, millî bayramlara katılmak; verilecek görevleri yapmak,

16. Bilim ve teknolojideki yenilikleri izleyerek okulun amaçları doğrultusunda öğretime aktarmak; öğrencilerin meslekî konuda çevre ile ilişki kurmalarını sağlamak,

17. Uygulamalı öğretimde gerekli görülecek araç-gereç ve avadanlıkların zamanında sağlanması amacı ile ilgililerle işbirliği yapmak, uygulamadan önce bu araç ve gereçleri kontrol etmek,

18. Öğrencilerin yaptıkları deney, temrin, döner sermayeden iş ve uygulamalarda harcanan gereçlerin bir listesini yaparak ilgililere vermek,

19. Birimde yapılan iş ve hizmet çalışmalarının beklenen nitelikte ve sürede sonuçlandırılmasını sağlamak,

20. Döner sermayede yapılan üretim çalışmalarına katılmak; beklenen nitelikte ve belirlenen sürede sonuçlandırılmasını sağlamak,

21. Uygulamalı öğretimde sıra ile:

a) Uygulama ile ilgili teorik bilgilerin verilmesini veya öğrencilerin bu konu ile ilgili bilgilerinin yoklanmasını,

b) Öğretmen tarafından temel işlemlerin gösteri şeklinde bizzat yapılmasını,

c) Bu işlemlerin yapılmasının doğru şekilde kavranılıp kavranılmadığının anlaşılması yönünden bir kısım öğrencilere tekrar ettirilmesini,

d) Uygulamanın bütün öğrenciler tarafından yapılması sırasında aralarında dolaşarak kontrol ve gerekli rehberliğin yapılmasını sağlamak,

e) Uygulamanın neler olacağına, çevre incelemelerinin ve gezilerin hangi tarihlerde nerelerde yapılacağına, hangi deneylerin uygulanacağına yer verilir.

22. Kendilerine verilen araç, gereç ve makinelerin korunmasını, bakımını, onarımını ve uygun şekilde kullanılmasını sağlamak ve bu konuda öğrencilere rehber olmak,

23. Tebliğler Dergisini okumak ve ilgili çizelgeyi imzalamak,

Umumi görevleri:

Madde 56- Öğretmenler, otorite ve disiplini temin edebilmek için nitelikleri yanında bilgi ve görgülerini de yenilemek zorundadırlar.

Madde 57- Öğretmenler, öğrencilerini daha iyi yetiştirebilmek için çevre ile iyi ilişkiler içinde olmalı ve kültür merkezi olan okullardan gerektiğinde çevre halkının yararlanmasını sağlamalıdırlar.

Madde 58- Öğretmenler görevlerini yapabilmek için yüksek ahlâk ve güçlü bir görev duygusuna sahip olmalıdırlar. Bu arada;

a) Cumhuriyete, yurda ve ulusa karşı sevgi ve bağlılık göstermeli,

b) Aynı ülkü için birlikte çalışarak, saygı göstererek birbirini severek, arkadaşlarının keder ve sevincine ortak olarak, gerektiği yerde hoşgörölü olabilmeli,

c) İki yüzlölük, dalkavukluk ve kendini beğenmişlikten kaçınmalı,

d) Görev ile ilgili hususlarda gizliliğe riayet etmeli, kurumun aleyhine sözler sarfetmemeli ve yetkili olmadığı konularda açıklamalarda bulunmamalı,

e) Öğretmen her zaman düzenli olmalı ve görevini aksaksız yapmalıdır.

Madde 59- Öğretmenlerin okutmakla yükümlü bulundukları ders saati dışında okulda bulunmak zorunda tutulmaları, okul müdürlerinin yazılı emirleriyle belirtilir.

Madde 60- Daire, kurum ve okulda nöbetçi olmayan, gece görevi bulunmayan veya kendisine ayrıca özel görev verilmeyen yönetici, öğretmen ve memurlar, bakım, yerleşme ve ertesi günkü görev ve hizmetleri düzenledikten sonra görev yerinden ayrılırlar.

İmam-Hatip Liseleri meslek dersleri öğretmenlerinin mesleki problemleri, yukarıda sayılan görevleri yapmamak ya da yapamamaktan kaynaklanabilir. Öğretmenlerin görevleriyle ilgili problemler ortaya çıkabilir.

BÖLÜM II YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın evren ve örnekleme, bilgi toplama araçları, bilgilerin toplanması, bilgilerin sınıflandırılması ve analizi ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

A. Araştırmanın Evreni

Bu araştırmanın evrenini 1994-1995 öğretim yılında Samsun ili ve ilçelerindeki İmam-Hatip Liselerinde görev yapan meslek dersleri öğretmenleri oluşturmaktadır.

Tablo 1

1994 Yılında Samsun İl ve İlçelerinde Araştırma Evrenine Giren İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Sayıları:¹⁷

GÖREV YAPILAN İMAM-HATİP LİSESİ	SAYI
Samsun Merkez	62
Alaçam	9
Bafra	30
Çarşamba	31
Havza	15
Ladik	9
Terme	26
Vezirköprü	17
TOPLAM	199

¹⁷ Öğretmen sayılarıyla ilgili bu bilgiler, Samsun İl milli Eğitim Müdürlüğü, Orta Öğretim Özlük İşleri Bürosundan 1994 Kasım ayında alınmıştır.

Ayrıca 1992 rakamlarına göre Türkiye'de İmam-Hatip ve Anadolu İmam-Hatip Liselerinde toplam 13.180 öğretmen görev yapmaktadır. Bunun 10.287'si erkek, 2893'ü bayandır. Toplam 925 öğretmen başka ortaöğretim kurumlarından gelerek derse girmekte, yine toplam 23 ilkokul öğretmeni derse girmekte, öğretmen olmayıp derse girenler ise 287 erkek ve 114 bayan olmak üzere 401 kişiye ulaşmaktadır.¹⁸

1991-1992 öğretim yılında Samsun ilindeki İmam-Hatip Liselerinde toplam 391 öğretmen görev yapmaktadır. Bunların 286'sı erkek, 105'i bayandır. Ayrıca 7 öğretmen diğer orta öğretim kurumlarından, 1 öğretmen ilkokuldan, 4 kişi de öğretmen olmadığı halde dışarıdan derse girmektedir.¹⁹ Dışarıdan derse girenleri çıkarırsak, kendi kadrolu öğretmenleri 379'dur. Bu rakam sadece meslek dersleri öğretmenlerini değil, bu okullarda görev yapan bütün öğretmenleri kapsamaktadır. Aradan geçen 3 yıl içinde öğrenci ve öğretmen sayıları artmıştır.

B. Örneklem

Örneklemimize Samsun ve ilçelerindeki İmam-Hatip Liselerindeki bayan, erkek ve Anadolu İmam-Hatip Lisesi kısmındaki öğretmenler seçkisiz örnekleme yoluyla örnekleme dahil edilmişlerdir. 199 öğretmenlerden 125'i ((% 62.81) örnekleme alınmıştır. Öğretmenlerin % 90'ına anket formları ulaştırılmış, kendilerine bir hafta veya 10 gün süre verildiği halde cevaplayamayanlar olmuştur. Ancak, bazı öğretmenler de sözlü

¹⁸ *Millî Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 1991-1992* (Ankara: TC Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Haziran 1994) s.516.

¹⁹ a.g.e., s.517.

olarak sorunlarının dile getirmişler, bu konunun önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Anketimizi cevaplayarak örneklemimize giren İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenleri, görev yaptıkları yerler ve yüzdeleri aşağıya çıkarılmıştır.

Tablo 2
1994 Yılında Samsun İl ve İlçelerinde Görev Yapan Araştırma
Örneklemini Giren Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Dağılımları

GÖREV YAPILAN İMAM-HATİP LİSESİ	SAYI	%
Samsun Merkez	31	24.80
Alaçam	9	7.20
Bafra	25	20.00
Çarşamba	12	9.60
Havza	9	7.20
Ladik	6	4.80
Terme	19	15.20
Vezirköprü	14	11.20
TOPLAM	125	100.0

C. Bilgi Toplama Araçları

Meslek dersleri öğretmenlerinin meslekî problemleriyle ilgili doğrudan bir araştırma olmadığından, araştırmamızda birinci derecedeki kaynak İmam-Hatip Liseleri meslek dersleri öğretmenleriyle olan mülakat ve anketlerin sonuçlarıdır.

Diğer yandan, araştırmanın gerekçesi ve önemi, öğretmenlerin ve eğitimin genel problemleriyle ilgili dipnotlarda

gösterilen kitap, milli eğitim şurası ve istatistiklerden yararlanılmıştır.

Araştırmamızda anket metodu uygulanmıştır. Anketin hazırlanmasında Bafra ve Samsun Merkez İmam-Hatip Liselerinde 20 öğretmenden; 1. Genel problemler, 2. Eğitim ve Öğretimle İlgili Problemler, 3. Kendi öğrencilik dönemlerindeki problemler, 4. Mevzuat ve yönetimle ilgili problemler, 5. Diğer problemler olmak üzere mesleki problemlerini yazmaları istenmiştir. Aldığımız sözlü ve yazılı cevaplara göre taslak bir anket metni hazırlanarak problemler ölçekbilir bir hale getirilmeye çalışılmıştır.

Ankette toplam 53 soru bulunmaktadır. Bunlardan 4'ü kişisel bilgiler, 8'i ekonomik problemler, 10'u öğretmenlerin kendilerinden kaynaklanan problemler, 5'i öğrencilerden kaynaklanan problemler, 11'i yönetim ve mevzuattan kaynaklanan problemler, 3'ü meslekî uygulamalar, 7'si okulun fizikî imkanları, 3'ü kitaplarla ilgili problemler, 1'i ankette yer almadığı düşünülen problemler ve 1'i de anketle ilgili görüşleri kapsamaktadır.

Genellikle problemlerde; olumlu, olumsuz veya bazen kısmen ekleriyle 3'lü veya 2'li şıklar kullanılmış; problemlerin ayrıntılarıyla ilgili 14 soruda "başka belirtiniz" seçeneği konularak öğretmenlerin kendi fikirlerini daha rahat ifade etmeleri için fırsat tanınmış, hatta 10 adet "açık uçlu" soruyla problem onların isteklerine göre ele alınıp tablolaştırılmıştır.

D. Anketlerin Dağıtımı ve Toplanması

Anketler önce okul müdürleriyle görüşülerek öğretmenlere bizzat dağıtılmış, bir hafta sonra tekrar gidip toplanmıştır. Anlamadıkları yerler konusunda kısa açıklamalarda bulunulmuş, onları formlar doldurulmadan önce etkilememeye gayret edilmiştir. Aralık 1994 içerisinde araştırma evrenimizin % 62.8'inden anket cevaplarını toplayarak örneklem grubu oluşturulmuştur.

E. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Anketteki her bir soru için elde edilen veriler doğrultusunda tablolar düzenlenerek yüzdeler bulunmuştur. Ayrıca, açık uçlu sorulara verilen cevaplar da gruplandırılarak anketteki soru sırasına göre tablolar hazırlanarak değerlendirilmiş; daha sonra bağımsız değişkenlere göre anketteki önemli bulunan sorularla bir takım karşılaştırmalar yapılmış; sonuç, öneriler ve özetle tamamlanmıştır.

BÖLÜM III BULGULAR

Bu bölümde, anketteki soru sıraları dikkate alınarak; her bir soru için tablolar düzenlenip yüzdeleri bulunmuş, gerektiğinde tabloların altlarına yorumu yapılmıştır. Açık uçlu olarak sorulan sorulara anketteki soru sırasına göre yer verilip, öğretmenlerden elde edilen cevaplar aynen aktarılmıştır.

I. İMAM-HATİP LİSESİ MESLEK DERSLERİ ÖĞRETMENLERİYLE İLGİLİ KİŞİSEL BİLGİLER

Anketin ilk bölümünde meslek dersleri öğretmenlerinin cinsiyetleri, yaşları, meslekî kıdemleri, mezun oldukları yüksek okullar sorulmuştur. Karşılaştırma bölümünde de öğretmenlerle ilgili bu bilgilerin İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerinin meslek problemleriyle ilişkisi ele alınmış, karşılaştırmalı tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 3
İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin
Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

CİNSİYET	SAYI	%
Kadın	8	6.40
Erkek	117	93.60
TOPLAM	125	100.0

Araştırma örnekleminin, tabloda da görüldüğü gibi, % 6.40'ı bayan, % 93.60'ı da erkek öğretmenlerden oluşmaktadır.

Öğrenci çokluğu sebebiyle Samsun Merkez, Bafra, Çarşamba ve Terme İmam-Hatip Liselerinde kız öğrenciler ayrı binalarda eğitim ve öğrenimlerini sürdürmek zorundadırlar. Bayan meslek dersleri öğretmenlerinin sayısı azdır ve kız öğrencilerin ihtiyacını karşılamaktan uzaktır.

Tablo 4
İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin
Yaşlarına Göre Dağılımları

YAŞ	KADIN		ERKEK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
25 ve daha az	1	0.8	-	-	1	0.8
26-31 Arası	6	4.8	19	15.2	25	20.0
32-37 Arası	-	-	38	30.4	38	30.4
38-43 Arası	1	0.8	41	32.8	42	33.6
44 ve Yukarısı	-	-	19	15.2	19	15.2
TOPLAM	8	6.4	117	93.6	125	100.0

(Yüzdelere, örneklem toplam sayısı 125'e göre hesaplanmıştır.)

Tabloda da görüldüğü gibi örneklemimizde bulunan öğretmenlerin % 33.60'ı 38-43 yaş arasındadır. Öğretmenlerin % 30.40'ı 32-37, % 20'si 26-31 yaş arası ve % 15.20'si de 44 ve daha yukarı yaşlardadır.

Örneklemimizin en kalabalık grubu % 33.60 ile 38-43 yaşları arasında olan öğretmenlerdir. Bayanlarda ise % 4.80 ile 26-31 yaş arasında bulunanlar çoğunluktadır. 25 yaşında olan bir bayan öğretmen bulunmaktadır. Daha sonraki karşılaştırmalı bölümlerde onu da 26-31 yaş grubuna dahil ettik

Tablo 5
İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin
Meslekî Kıdemlerine Göre Dağılımları

MESLEKÎ KIDEM	KADIN		ERKEK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-3 Yıl	4	3.20	13	10.40	17	13.60
4-9 Yıl	3	2.40	27	21.60	30	24.0
10-15 Yıl	1	0.80	41	32.80	42	33.60
16-20 Yıl	-	-	23	18.40	23	18.40
21 ve Yukarısı	-	-	13	10.40	13	10.40
TOPLAM	8	6.40	117	93.60	125	100.0

(Yüzdelere, örneklem toplam sayısı 125'e göre hesaplanmıştır.)

Tabloda da görüldüğü gibi, öğretmenlerin meslekî kıdeme göre çoğunluğu % 33.60 ile 10-15 yıldır görev yapanlardan oluşmaktadır. Meslekî kıdemi 4-9 yıl olanlar % 24.0, 18-20 yıl olanlar % 18.40, 0-3 yıl olanlar ise % 13.60 oranına sahiptirler. sayıca en az olan grup ise % 10.40 ile meslekî kıdemi 21 yıl ve daha yukarı olan öğretmenlerdir.

Bayan öğretmenlerin çoğunluğu (% 3.20) 0-3 yıl arası meslekî kıdeme sahiptirler. % 2.40'ı ise 4-9 yıl meslekî kıdeme sahiptirler. Bayan öğretmenlerden 10-15 yıllık meslekî kıdeme sahip olan bir kişi vardır. Bu cinsiyet grubunda meslekî kıdemi 16-20 ve 21-yukarı grubunda bulunan öğretmen yoktur.

Aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi öğretmenlerin çoğunluğu % 50.40 oranla Yüksek İslam Enstitüsü mezunlardır. İlahiyat Fakültesi mezunu olan öğretmenlerin oranı % 44.80, İslami İlimler

Fakültesini bitirenlerin oranı ise % 4.80'dir. Öğretmenlerden yüksek lisans yapan ve yurtdışında öğrenim gören yoktur.

Tablo 6
İmam-Hatip liseleri meslek dersleri Öğretmenlerinin
Mezun Oldukları Yüksek Okullara Göre Dağılımları

MEZUN OLUNAN YÜKSEKOKUL	SAYI	%
Yüksek İslam Enstitüsü	63	50.40
İlahiyat Fakültesi	56	44.80
İslami İlimler Fakültesi	6	4.80
Yüksek Lisans	-	-
Yurt Dışı	-	-
TOPLAM	125	100.0

1982'de Yüksek İslam Enstitüleri ve İslami İlimler Fakültesi İlahiyat Fakültelerine çevrilmişlerdir. Bu tarihte ve daha önce mezun olan öğretmenler temelde olmasa bile farklı programlardan mezun olmalarından ötürü, meslekî problemleri algılamaları ve çözüm önerilerinde farklılık olup olmadığını anlamak için mezuniyet durumlarını bağımsız değişken olarak ele aldık.

II. EKONOMİK PROBLEMLER

Bu bölümde öğretmenlerin medenî durumları, çocuk sayıları, eşlerinin çalışıp çalışmaması, oturdukları yerler, maaşlarının geçimlerine yetip yetmemesi durumu, maaş yetersizliğinin etkileri ve maaş yetersizliğine karşı alınması gerekli önlemler ele alınmıştır.

Tablo 7
İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin
Medenî Durumlarına Göre Dağılımları

MEDENİ DURUM	SAYI	%
Evli	123	98.40
Bekar	2	1.60
Nişanlı veya Sözlü	-	-
Başka	-	-
TOPLAM	125	100.0

Tabloda da görüldüğü gibi, örneklemimizin % 98.40'ını evli öğretmenler oluşturmaktadır. Biri erkek diğeri bayan olan iki öğretmen bekindir (% 1.60). Nişanlı veya sözlü olanla başka bir durumda olan öğretmen yoktur.

Tablo 8
Örneklem Giren Öğretmenlerin Çocuk
Sayılarına Göre Dağılımları

ÇOCUK SAYISI	SAYI	%
1-2	47	37.60
3-4	59	47.20
5-6	7	5.60
7 ve daha çok	2	1.60
Çocuksuz	8	6.40
Bekar	2	1.60
TOPLAM	125	100.0

Tabloda da görüldüğü gibi 3-4 çocuğu olan öğretmenlerin oranı % 47.20'ye ulaşmaktadır. 1-2 çocuğu olanların oranı % 37.60'tır. Bu durumda deneklerin çoğunluğunun 3-4 ve 1-2 çocuklu öğretmenlerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin % 6.40'ı çocuksuz; % 5.60'ı 5-6 çocuklu; % 1.60'ı da 7 ve daha fazla

çocukludur. Medenî halini bekar olarak belirtenlerin oranı da % 1.60'dır.

Tablo 9
Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Eşlerinin Gelir Getiren Bir İşte Çalışıp Çalışmamalarına Göre Dağılımları

EŞİN ÇALIŞIP ÇALIŞMAMASI	SAYI	%
Çalışıyor	18	14.40
Çalışmıyor	105	84.00
Cevapsız	2	1.60
TOPLAM	125	100.0

Tabloda görüldüğü gibi, öğretmenlerin % 84'ünün eşi çalışmamaktadır. Gelir getiren bir işte çalışanların oranı % 14.50'tir. Cevapsız olanlar ise evli olmayanlardır. Bunların oranı % 1.60'tır. Bu durumda örneklemdaki öğretmenlerin % 84'ü tek maaşla geçinmeye çalışmaktadır.

Tablo 10
Örnekleme Giren Öğretmenlerin Oturdukları Yerlere Göre Dağılımları

OTURULAN YER	SAYI	%
Kendi Evi	42	33.60
Kira	77	61.60
Başka	6	4.80
TOPLAM	125	100.0

Örnekleme giren öğretmenlerin % 61.60'ı kirada oturmaktadır. Kendi evinde oturan öğretmenlerin oranı ise % 33.60'tır. Öğretmenlerin % 4.80'i "başka" şıkkını işaretlemiştir. Bunlardan açıklamada bulunanlardan 4'ü (% 3.20) babasının evinde,

biri lojmanda oturduğunu söylemiştir. Bir öğretmen ise açıklama yapmamıştır.

Tablo 11
Örnekleme Giren Öğretmenlerin Maaşlarının Geçimlerine
Yetip Yetmemesine Göre Dağılımları

Karşılaştırmalı tablo 12'de görüldüğü gibi cinsiyet durumuna göre, erkek öğretmenlerin % 62.40'ı maaşlarını yetersiz bulurken, bayan öğretmenlerin % 37.50'si maaşlarını yetersiz bulmaktadır. Erkek öğretmenlerin % 31.62'si maaşlarını kısmen yeterli bulurken bayan öğretmenlerin % 37.50'si maaşlarını kısmen yeterli bulmaktadır. Erkek öğretmenlerin % 5.98'i maaşlarını yeterli bulurken bayan öğretmenlerin % 25'i maaşlarını yeterli bulmaktadır.

Yaş durumuna göre, 38-43 yaş arasındaki öğretmenlerin % 73.81'i maaşlarını yetersiz bulurken, 32-37 yaş arasındakilerin % 65.79'u yetersiz bulmakta; 25-31 yaş arasındakilerin % 50'si ise yetersiz bulmakta; 44 ve yukarı yaştakilerin % 36.84'ü yetersiz bulmaktadır. Maaşlarını kısmen yeterli bulanlarda dağılımlar en yüksek 44 ve yukarı yaştaki öğretmenlerde % 42.11, en düşük ise 38-43 yaş arasındakilerde % 29.19 oranındadır. 38-43 yaş arasındaki öğretmenlerde maaşlarını yeterli bulan yokken, 44 ve yukarı yaştakiler % 21.05 oranında yeterli bulmaktadır.

Meslekî kıdem durumuna göre; maaşlarını geçimleri için yetersiz bulanlar 10-15 yıl kıdemi olanlarda % 71.43 ve 21 yıl ve yukarı kıdemi olanlarda ise % 15.38 oranındadır. Maaşlarını kısmen yeterli bulanlar 21 yıl ve yukarı kıdemi olanlarda % 61.54 iken, 0-3 yıl kıdemli öğretmenlerde % 17.65'tir. Maaşlarını yeterli bulanlar 21 ve yukarı mesleki kıdemi olanlarda % 23.08 iken, 10-15 yıl kıdemi olanlarda % 2.38'dir.

Mezuniyet durumuna göre; İslami İlimler Fakültesi mezunu öğretmenlerin % 83.33'ü maaşlarını yetersiz bulurken, Yüksek İslam Enstitüsü mezunu olanların % 57.14'ü yetersiz bulmaktadır. Yüksek

İslam Enstitüsü mezunu öğretmenlerin % 34.92'si maaşlarını kısmen yeterli bulurken, İslami İlimler Fakültesi mezunu öğretmenlerin % 16.67'si maaşlarını kısmen yeterli bulmaktadır. Yüksek İslam Enstitüsü mezunlarından % 7.94'ü maaşlarını yeterli bulurken, İslami İlimler Fakültesi mezunlarından maaşlarını yeterli bulan yoktur.

Tablo 13
Ekonomik Durumun İyi Olmamasının Öğretmenlere
Birinci Derecede Etkilerine İlişkin Dağılımları

EKONOMİK DURUMUN ETKİLERİ	SAYI	%
Kendimizi Eğitim-Öğretime Yeterince Veremiyoruz.	64	51.20
Sosyal Statümüzü Azaltıyor	21	16.80
Geleceğe Güvensizliğimiz Artıyor	14	11.20
Ekonomik Durum Fazla Önemsenmemeli	9	7.20
Meslek Sevgimizi Azaltıyor	11	8.80
Başka	5	4.0
Cevapsız	1	0.80
TOPLAM	125	100.0

Tabloda görüldüğü gibi, ekonomik durumun iyi olmamasının öğretmenleri birinci derecede etkilemesinde çoğunluk (% 51.20) "kendimizi eğitim ve öğretime yeterince veremiyoruz" şikkını işaretlemiştir. İkinci olarak % 16.80'i "sosyal statümüzü azaltıyor" derken, üçüncü olarak öğretmenlerin % 11.20'si "geleceğe güvensizliklerinin arttığını" belirtmişlerdir. % 8.80 oranındaki öğretmen de meslek sevgilerini azalttığını ifade etmişlerdir. Başka cevap yazıp açıklamada bulunan öğretmenlerden 4'ü (%3.20) de ekonomik durumun olumsuz etkilerinden bahsetmişlerdir. Böylelikle

Karşılaştırmalı Tablo 14'te görüldüğü gibi; yaş, cinsiyet, kıdem ve mezuniyet durumuna göre aşağıdaki farklılıklar oluşmuştur:

Cinsiyet durumuna göre; erkek öğretmenlerin % 52.99'u ekonomik durumun iyi olmamasından dolayı kendilerini eğitim ve öğretime veremediklerini belirtirken, bayan öğretmenlerin % 25'i aynı görüştedirler. Bayan öğretmenlerin % 25'i ekonomik durumun kötü olmasından dolayı geleceğe olan güvensizliklerinin arttığını belirtirlerken, erkek öğretmenlerin % 10.26'sı aynı tercihi paylaşmaktadırlar. Erkek öğretmenlerin % 17.09'u "sosyal statümüzü azaltıyor" derken, bayan öğretmenlerin % 12.50'si onlara katılmıştır.

Yaş durumuna göre; 38-43 yaş arasındaki öğretmenlerin % 59.52'si ekonomik durumun kötü olmasından dolayı kendilerini eğitim ve öğretime veremediklerini belirtirken, 25-31 yaş arası öğretmenlerin % 38.47'si aynı görüşü taşımaktadırlar. Ekonomik durumun iyi olmamasının etkileri ile ilgili olarak 44 ve yukarı yaştaki öğretmenlerin % 15.79'u ekonomik durumu fazla önemsenmemeli derken, 38-43 yaş arası öğretmenlerin % 2.38'i aynı görüşü işaretlemişlerdir.

Kıdem durumuna göre; ekonomik durumun iyi olmamasının etkilerini, kendimizi eğitim ve öğretime veremiyoruz diye belirtenlerin oranı 16-20 yıl kıdemli öğretmenlerde % 60.86 ve 21 yıl ve daha yukarı kıdemde olanlarda ise % 30.77'dir.

Mezuniyet durumuna göre, İslami İlimler Fakültesi mezunlarının % 66.67'si ekonomik durumun kötü olmasından dolayı kendilerini eğitim ve öğretime veremediklerini belirtirken Yüksek İslam Enstitüsü mezunlarının % 52.38'i aynı görüşü taşımaktadır. İslami İlimler Fakültesi mezunlarının % 33.33'ü ekonomik durumun sosyal statüyü azalttığını belirtirken, İlahiyat Fakültesi mezunlarının % 14.29'u aynı tercihi işaretlemişlerdir.

Bu sonuçlara göre; "Öğretmenlerin ekonomik durumlarının yetersiz olması kendilerini eğitim ve öğretime vermelerini engellemektedir" şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

Bu soruyla ilgili yazılı olarak görüşlerini bildiren öğretmenlerin cevapları:

"Yeterince beslenemiyoruz." "İnancımız gereği hayır, hasenat yapamıyoruz." "Verimi azaltıyor (Zihnî meşguliyet)." "Psikolojik (olumsuz) etki yapıyor, psikolojik bozukluklara sebep oluyor." "Toplumda itibar kaybettiriyor." "Bilimsel gelişmeleri, yenilikleri takip edemiyorum."

Bu sonuçlara göre, ekonomik durumlarının iyi olmaması öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunu olumsuz yönde etkilemektedir. Meslek dersleri öğretmenlerinin yarıdan fazlası ekonomik durumları iyi olmadığı zamanlarda kendilerini eğitim ve öğretime verememektedirler.

Tablo 15'te görüldüğü gibi, öğretmenlerin % 64.80'i maaş ve ücretlerin reel alım gücü oranında artırılmasını ekonomik yönden düzelme için alınması gerekli tedbir olarak yeterli görmüşlerdir. %

16.80'i ise ekonomik durumlarını düzeltecek tedbir olarak; diğer meslek liselerindeki (kız meslek lisesi, endüstri meslek liselerinin, teknik ve mesleki öğretmenleri vb.) öğretmenlere tanınan hakların kendilerine de tanınması gerektiğini belirtmişlerdir. Aralarındaki fark, teknik öğretmenlerin özel hizmet tazminatlarının ve atelye ders saatlerinin fazla oluşundan dolayı daha fazla ücretli ek derse girmelerindendir.²⁰

Tablo 15
Öğretmenlerin Ekonomik Yönden Durumlarının
Düzelmeye İçin Alınması Gereken Önlemlere İlişkin Dağılımları

ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	SAYI	%
Diğer Meslek Liselerindeki Öğretmenlere Tanınan Haklar Bize de Tanınmalı	21	16.80
Maaş ve Ücretler Reel Alım Gücü Oranında Artırılmalı	81	64.80
Konut Sorunu Halledilmeli	5	4.00
Sendikal Haklarımız Verilmeli	17	13.60
Başka	1	0.80
TOPLAM	125	100.0

Öğretmenlerin % 13.60'ı sendikal haklarının verilmesinin ekonomik yönden durumlarının düzeltilmesi için alınması gerekli önlem olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin % 4'ü konut sorununun halledilmesini isterken % 0.0 (1 kişi)'i de başka cevap yazmıştır. Bu öğretmenin cevabı şöyledir: "Maaş ve ücretlerin belirlenme ölçüleri anayasaya bağlanmalı."

²⁰ 10.3.1986 Tarih 2206 Sayılı *Tebliğler Dergisi*, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Öğretmen ve Yöneticilerinin Ücretli Ders Saatlerine Dair Esaslar Madde 6-44 arası.

Ayrıca öğretmenlerden bazıları "Diyanet İşleri Başkanlığında çalışanlardan hafız olanlara, hafız olduğu için bir derecede ilerlemesi yapılırken, bu uygulamanın Millî Eğitim Bakanlığı çalışanlarına ve öğretmenlere yapılmadığından" da söz etmişlerdir

Öğretmenlerin çoğunluğu ekonomik yönden durumlarının düzelmesi için maaşlarının artırılırken, reel alım gücü oranlarının dikkate alınmasının gerekli olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 16
Örnekleme Giren Öğretmenlerin Maaşlarının Yetersizliği
Durumunda Geçimlerini Temin Etmelerine İlişkin Dağılımları

GEÇİM YOLLARI	SAYI	%
Yalnız maaşımla yetiniyorum.	42	33.60
Eşim de çalışıyor.	16	12.80
Ailemin katkısıyla	19	15.20
Veresiye, taksitli alış-veriş ve borçlanma yoluyla	30	24.0
Ek bir işle uğraşıyorum	12	9.60
Başka	4	3.20
Cevapsız	2	1.60
TOPLAM	125	100.0

Tabloda görüldüğü gibi öğretmenlerden, yalnız maaşıyla yetinenler % 33.60'la çoğunluğu oluşturuyor. Onları % 24.0 ile veresiye, taksitli alış-veriş ve borçlanma yoluyla geçimlerini temin etmeye çalışanlar izliyor. Fakat 2. derecede 16 kişi (%12.80) veresiye taksitli alışveriş ve borçlanma seçeneğini işaretlemişlerdir.

Bunların çoğunu maaşı yetmediği için zorunlu durumlarda borçlanma yolunu seçenler olarak kabul edebiliriz.

Öğretmenlerin % 15.20'si maaşının yetersizliği sebebiyle geçimini ailesinin katkısıyla sağlamaya çalışmaktadır. % 12.80'lik bir grup da eşinin çalıştığını, eşinin katkısıyla geçimlerini temin ettiklerini belirtmişlerdir. % 9.60 (12 kişi) ise ek bir işle uğraştıklarını ifade derken % 3.20 de başka cevaplar yazmıştır. İki öğretmen (% 1.60) bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Başka cevap yazan öğretmenlerin görüşleri şunlardır: "El sanatları ile ilgileniyorum, tabelâ, hüsnü hat levhaları, süs eşyaları yapımı vs." "Köyden arazi geliri oluyor." "Tasarruf yapıyorum." "Baba mirasından gelen ek gelirlerle geçiniyorum." "Kayınpederden kalan bir ev desteğiyle geçinmeye çalışıyorum." "Zaruri ihtiyaçlardan bile kısmak suretiyle geçinmeye çalışıyorum." "Ek bir iş yapmaya vaktim ve imkanım olsaydı uğraşırdım."

Bu sonuçlara göre, öğretmenlerin çoğunluğu maaşıyla yetinmek zorunda kalıyor. Ancak zorunlu durumlarda borçlanarak, taksitli alışveriş yoluyla ihtiyaçlarını gidermeye çalışmaktadırlar.

III. ÖĞRETMENLERİN KENDİLERİNDEN KAYNAKLANAN PROBLEMLER

Bu bölümde öğretmenlerin kendilerinden kaynaklanan meslekî problemlerinden; rehberlik hizmetlerinin yapılıp yapılmadığından, uygulanan disiplin yöntemi, disiplinsizlik olup olmaması, meslekî yeterlilikleri, meslekî yetersizlik alanları, meslekî yetersizliğin giderilmesi için alınması gereken önlemler, meslektaşları arasında

işbirliği ve diyalog azlığı, irtibatsızlık ve uyuşmazlık olup olmaması ve bunun nedenleri, öğretmenlerin ders yükü ile ilgili dağılımlar bulunmaktadır.

Tablo 17
Rehberlik Hizmetlerinin Yeterince Yapılıp
Yapılmamasına Göre Dağılımları

REHBERLİK HİZMETLERİNİN YAPILMASI	SAYI	%
Evet	2	1.60
Kısmen	65	52.0
Hayır	57	45.60
Cevapsız	1	0.80
TOPLAM	125	100.0

Öğretmenlerin % 52'si "Kısmen rehberlik hizmetlerinin yapılabildiğini" belirtmiştir. % 45.60'ı ise "Hayır" seçeneğini işaretlemiştir. Öğretmenlerin sadece "% 1.60'lık bir kısmı (2 kişi) rehberlik hizmetlerinin yapıldığı görüşündedir. Bu soruyu 1 kişi cevaplamamıştır.

Tablo 18'de görüldüğü gibi, rehberlik hizmetinin yapılıp yapılmaması durumu, cinsiyet, yaş, meslekî kıdem, mezuniyet durumlarına göre olan farklılıklara göre aşağıya çıkarılmıştır.

Cinsiyet durumu; erkek öğretmenlerin % 53. 85'i rehberlik hizmetlerinin kısmen yapıldığı görüşündedir. Bayanların % 25'i aynı görüşü paylaşmaktadır. Erkek öğretmenlerin % 43.59'luk kısmı rehberlik hizmetlerinin yapılmadığını düşünürken, bayanlarda bu oran % 75'e ulaşmaktadır.

Yaş durumu; 25-31 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 57.69'u rehberlik hizmetlerinin kısmen yapıldığını söylerken, 44 ve daha yukarı yaş grubunda bulunan öğretmenlerin % 36.84'ü bu anlayıştadır. 44 ve daha yukarı yaş grubuna mensup öğretmenlerin % 57.90'ı rehberlik hizmetlerinin yapılmadığı görüşünü taşırken, 38-43 yaş grubuna mensup öğretmenlerin % 40.48'i aynı görüştedir.

Tablo 18
Rehberlik Hizmetlerinin Yapılmasına İlişkin
Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
13..SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H.	İ.B.
EVET	f	2	-	-	-	1	1	-	-	1	-	1	2	-	-
	%	1.71	-	-	-	2.38	5.26	-	-	2.38	-	7.69	3.17	-	-
KISMEN	f	63	2	15	19	24	7	11	14	22	11	7	35	28	2
	%	53.85	25.00	57.69	50.00	57.14	36.84	64.71	46.67	52.38	47.83	53.85	55.56	50.00	33.33
HAYIR	f	51	6	11	18	17	11	6	16	18	12	5	26	27	4
	%	43.59	75.00	42.31	47.37	40.48	57.90	35.29	53.33	42.86	52.17	38.46	41.27	48.21	66.67
CEVAPSIZ	f	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
	%	0.850	-	-	2.63	-	-	-	-	2.38	-	-	-	1.79	-
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	63	56	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Meslekî kıdem durumu; 0-3 yıl kıdemi olan öğretmenlerin % 64.71'i rehberlik hizmetlerinin kısmen yapıldığını belirtirken, 4-9 yıl arası kидeme sahip öğretmenlerin % 46.67'si bu görüşü desteklemektedir. 4-9 yıl kıdemi olan öğretmenlerin % 53.33'ü, 16-20 yıl kıdemli öğretmenlerin % 52.17'si ve 0-3 yıl kıdemli öğretmenlerin de % 35.29'u rehberlik hizmetlerinin yapılmadığı görüşündedirler.

Mezuniyet durumuna göre; Yüksek İslam Enstitüsü mezunlarının % 56'sı, İslami İlimler Fakültesi mezunlarının % 33.33'ü rehberlik hizmetlerinin kısmen yapıldığı görüşünü taşıırken; İslami İlimler Fakültesi mezunlarının % 66.67'si ve Yüksek İslam Enstitüsü mezunlarının da % 41.27'si rehberlik hizmetlerinin yapılmadığı görüşündedir.

Bu sonuçlara göre, öğretmenler rehberlik hizmetlerini kısmen yapmaktadır, hipotezimiz doğrulanmıştır.

Öğretmenlerin çoğunluğuna göre, kısmen de olsa rehberlik hizmetleri yapılmaya çalışılıyor. Fakat rehberlik hizmetleri yeterince yapılmıyor diyenler de dikkate alınmalıdır.

Tablo 19
Rehberlik Çalışmalarında Karşılaşılan
Problemlerle İlgili Dağılımları

REHBERLİK PROBLEMLERİ	SAYI	%
Rehberlik için ayrı bir yer ve zaman tahsis edilmemesi	45	36.00
Rehberlik çalışmalarında kullanılacak araç gerecin olmaması	16	12.80
Öğretmen-öğrenci-veli diyalogunun yeterli olmaması	51	40.80
Öğretmen-idare diyalogunun yeterli olmaması	-	-
Yatılı veya ailesinden uzak öğrencilere gerekli rehberlik yapılmaması	-	-
Öğrencilerin okul içi ve okul dışı kontrollerinde aksaklıklar olması	4	3.20
Başka	7	5.60
Cevapsız	2	1.60
TOPLAM	125	100.0

Öğretmenlerin % 40.80'i "Öğretmen-öğrenci-veli diyalogunun yeterli düzeyde olmaması"nın rehberlik hizmetlerinde karşılaşılan en önemli problem olduğu görüşündedir. % 36'sı ise rehberlik için ayrı yer ve zaman tahsis edilmemesini karşılaşılan problem olarak görmektedir. Rehberlik çalışmalarında kullanılan araç-gereçleri bulamadıklarını söyleyen öğretmenlerin oranı % 12.80'dir. % 5.60'lık bir kısım bu konuda kendi düşüncelerini yazmıştır. % 3.20'si (4 kişi) ise öğrencilerin okul içi ve okul dışı kontrolünde aksaklıklar olmasının bir problem olduğunu belirtmiştir. Bu soruyu 2 öğretmen cevapsız bırakmıştır. Öğretmen-idare diyalogunun yeterli olmaması ve yatılı veya ailesinden uzak öğrencilere gerekli rehberlik yapılmaması seçeneklerini hiç bir öğretmen işaretlememiştir. Başka düşüncelerini yazan öğretmenlerin cevapları şunlardır:

"Rehberlik yapan öğrencilere düşen öğrenci sayısı fazladır. 10'dan fazla öğrenci verilmemesi lazım." "Branşı rehberlik olan öğretmenler verilmeli." "Kendi problemlerimiz ve işimizin yoğunluğunun fazla olması nedeniyle ilgilenemiyoruz." "Uzman rehber olması gerekli." "Aslında bu işe kimse ciddi olarak kendisini vermiyor, önemsemiyor." "Deveye sormuşlar, boynun niye eğri? Nerem doğru demiş." "O kadar hayatî problem içinde galiba rehberlik lüks." "Zaman, araç-gereç yetersiz. Öğretmenin de yetiştirilmesi gerekir."

Rehberlik çalışmalarında karşılaşılan en fazla problem: "Öğretmen-öğrenci-veli diyalogunun yeterli düzeyde olmaması"dır. Bu üç grubun da birbirine karşı ilgisizliği söz konusu olabilir.

Veliler meşguliyetlerini öne sürerek yılda bir kez bile okula uğramazlar. Öğrenciler not verilmediği ve devam mecburiyeti olmadığı için rehberlik çalışmalarına katılmazlar. Öğretmenler de ders yüklerinin fazla olması, öğrenci sayısının fazlalığı ve diğer sebeplerle bu hizmetlere gereken önemi vermezler.

Rehberlik çalışmaları için bir merkez kurulması, okullara rehberlik uzmanları ve psikologlar görevlendirilmesi gerekir. Öğretmenler sınıf içinde yapabildikleri rehberliği yaparlar, yapamadıklarını okul psikologuna gönderirler, eğer o da başarılı olamazsa psikiyatri hastanesine göndermelidir. Okulların öğrenci sayıları çok yüküdür. Toplumun değer yargıları değişmektedir. Öğrencilerin problemleri de devamlı artmaktadır. Kurulacak rehberlik merkezleri öğretmenlere rehberlik çalışmalarında yardım edebilir, gerekli materyaller de sağlayabilir.

Tablo 20
Başvurulan Disiplin Yöntemine Göre Dağılımları

BAŞVURULAN DİSİPLİN YÖNTEMİ	SAYI	%
Otorite-İkaz-Ceza	29	23.20
Hoşgörü-Sevgi-Saygı	88	70.40
Etkisiz-İlgisiz	-	-
Başka	8	6.40
TOPLAM	125	100.0

Öğretmenlerin % 70.40'ı disiplin yöntemi olarak "Hoşgörü-Sevgi-Saygı"ya başvurduklarını belirtmişlerdir. % 23.20'si ise disiplin yöntemi olarak "Otorite-İkaz-Ceza" metodunu

benimsediklerini ifade etmişlerdir. Peker de, "İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerinin bazılarının, öğrenciler üzerinde baskı, korkutma yoluyla otorite kurmaya çalıştıkları ve onlara karşı sert tavırlar içerisinde olduklarını" İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin ifadelerine dayanarak belirtmiştir.²¹ Biz de öğretmenlerin bir kısmının kendi ifadeleri ve tercihleriyle (% 23.20) aynı sonucu görüyoruz. Ancak öğretmenlerin çoğunluğunun hoşgörü-sevgi-saygı yöntemini benimsemeleri ve en azından böyle bir disiplin metodundan yana tercihte bulunmaları oldukça ümit vericidir.

Öğretmenler disiplin konusunda etkisiz ilgisiz kalmayı tercih etmemişlerdir. % 6.20'lik bir kısım öğretmen de birinci olarak tercihini işaretlemekle birlikte yine de açıklama yazmışlardır. Başka seçeneğini işaretleyenlerle birlikte bu öğretmenlerin açıklamaları şunlardır:

"Hoşgörü- karşılığı suistimal!" "Olayların durumlarına göre değişir." "Gerektiğinde hoşgörü, gerektiğinde ceza." "Tatlı-sert." "Hoşgörü-sevgi-saygı-ikaz." "Hoşgörü-sevgi-disiplin." "Okul dışı etkileşim daha fazla olduğundan sürekli bir dejenerasyon olduğunu gözlemliyorum." "Hoşgörü-ikaz-ceza." "Yoğun araştırmalar yaptırmak, sürekli bir şeylerle meşgul olmalarını sağlamak."

Bu sonuçlara göre "meslek dersleri öğretmenleri hoşgörü-sevgi-saygı temeline dayalı bir disiplin yöntemine başvurmaktadır" şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

²¹ H.Peker, a.g.e., s.93.

Tablo 21
Başvurulan Disiplin Yöntemine Göre Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
15..SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H.	İ.B.
Otorite-İkaz-Ceza	f	27	2	4	8	13	4	2	4	10	10	3	15	11	3
	%	23.08	25.00	15.38	21.05	30.95	21.05	11.76	13.33	23.81	4.3.4 8	23.08	23.81	19.64	50.00
Hoşgö-Sevgi-Saygı	f	82	6	19	27	27	15	13	24	28	13	10	44	41	3
	%	70.09	75.00	73.08	71.05	64.29	78.95	76.48	80.00	66.67	56.52	76.92	69.84	73.22	50.00
Başka	f	8	-	3	3	2	-	2	2	4	-	-	-	-	-
	%	6.83	-	11.54	7.90	4.76	-	11.76	6.67	9.52	-	-	-	-	-
Etkisiz-İlgisiz	f	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4	-
	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6.35	7.14	-
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	63	59	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Karşılaştırmalı Tablo 21'deki farklılıklar:

Cinsiyet durumuna göre; erkek öğretmenlerin % 70.09'u sevgi, saygı, hoşgörü temeline dayalı bir disiplin yöntemine başvurduklarını belirtirken, bayan öğretmenlerin % 75'i bu yöntemden yana olduklarını belirtmişlerdir. Erkek öğretmenlerle bayanların tercih oranları birbirine oldukça yakındır.

Yaş durumuna göre; 44 ve yukarı yaşlardaki öğretmenlerin % 78.95'i hoşgörü, sevgi ve saygı şeklindeki disiplin yöntemine başvururken, 38-43 yaş arası öğretmenlerin % 64.29'u onlarla aynı görüştedir. 38-43 yaş arasındakilerin % 30.95'i otorite-ikaz-ceza yöntemine başvurduğunu belirtirken, 25-31 yaş arasındakilerde bu oran % 15.38'de kalmaktadır.

Meslekî kıdem durumuna göre; 4-9 yıl meslekî kıdemi olan öğretmenlerin % 60'i hoşgörü, sevgi, saygı şeklindeki disiplin yöntemine başvurduklarını belirtirken, 16-20 yıl kıdemli öğretmenlerin % 56.52'si aynı tavrı benimsemektedirler. 16-20 yıl kıdemli öğretmenlerin % 43.48'i otorite-ikaz-ceza şeklindeki disiplin yöntemine başvurduklarını belirtirken 0-3 yıl kıdemli öğretmenlerin % 11.76'sı aynı yöntemi tercih etmektedirler.

Mezuniyet durumuna göre; İlahiyat Fakültesi mezunlarının % 73.22'si hoşgörü, sevgi, saygı şeklindeki disiplin metoduna başvurduklarını belirtirken, İslami İlimler Fakültesi mezunlarının % 50'si onlara katılmaktadır. Yine İslami İlimler Fakültesi mezunlarının % 50'si otorite-ikaz-ceza şeklindeki tutumu benimserken, İlahiyat Fakültesi mezunlarından bu tavrı tercih edenlerin oranı % 19.64'tür.

Tablo 22
Okullarda Disiplin Yetersizliği Görülüp
Görülmemesine İlişkin Dağılımları

DISİPLİN YETERSİZLİĞİ DURUMU	SAYI	%
Evet	29	23.20
Bazen	66	52.80
Hayır	29	23.20
Cevapsız	1	0.80
TOPLAM	125	100.0

Tabloda görüldüğü gibi öğretmenlerin % 52.80'ine göre okullarında bazen disiplin yetersizliği görülebilmektedir. % 23.20'lik gruba göre ise okullarında disiplin yetersizliği

görülmektedir. Yine öğretmenlerin % 23.20'sine göre okullarında disiplin yetersizliği yoktur. Öğretmenlerden bir kişi bu sorumuzu cevapsız bırakmıştır.

Öğretmenlerin yarısından fazlasına göre okullarda bazen disiplin yetersizliği görülmektedir.

Tablo-23
Okullarında Disiplin Yetersizliği Görülmesine İlişkin
Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
16..SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H.	İ.B.
EVET	f	28	1	6	9	10	4	4	7	10	6	2	14	14	1
	%	23.93	12.50	23.08	23.68	23.81	21.05	23.53	23.33	23.81	26.09	15.38	22.22	25.00	16.67
BAZEN	f	61	5	13	22	22	9	8	17	21	14	6	34	30	2
	%	52.14	62.50	50.00	57.90	52.38	47.37	47.06	56.67	50.00	60.87	46.15	53.97	53.57	33.33
HAYIR	f	28	1	6	7	10	6	4	6	11	3	5	15	11	3
	%	23.93	12.50	23.08	18.42	23.81	31.58	23.53	20.00	26.19	13.04	38.47	23.81	19.64	50.00
CEVAPSIZ	f	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
	%	-	12.50	3.84	-	-	-	5.88	-	-	-	-	-	1.79	-
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	63	56	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tablo 23'teki okullardaki disiplin yetersizliğinin farklılıklarının karşılaştırılması:

Cinsiyet durumuna göre; bayan öğretmenlerin % 62.50'si okullarında bazen disiplin yetersizliği görüldüğünü belirtirken, erkek öğretmenlerin % 52.14'ü aynı kanaattedir.

Yaş durumuna göre; 32-37 yaş arasındaki öğretmenlerin % 57.90'ı okullarında bazen disiplin yetersizliği görüldüğünü ifade

ederken, 44 ve yukarı yaştakilerin % 47.37'si aynı görüşü beyan etmişlerdir. 44 ve yukarı yaştakilerin % 31.58'i okullarda disiplin yetersizliğini kabul etmezken, 32-37 yaşları arasındakilerin % 18.42'si de disiplin yetersizliğini kabul etmemektedir.

Meslekî kıdem durumuna göre; 16-20 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin % 60.87'si bazen disiplin yetersizliği görüldüğünü belirtirken, 21 yıl ve yukarı kıdeme sahip olanların % 46.15'i aynı kanaati ifade etmiştir. 21 yıl ve yukarı kıdemli öğretmenlerin % 38.47'si okullardaki disiplin yetersizliğini kabul etmezken, 16-20 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin % 13.04'u bu grubu desteklemektedir.

Mezuniyet durumuna göre; Yüksek İslam Enstitüsü mezunlarının % 53.97'si okullarda bazen disiplin yetersizliğinin olduğunu kabul ederken, İslami İlimler Fakültesi mezunlarında bu kabul oranı % 33.33'tür. İslami İlimler Fakültesi mezunlarının % 50'si okullarında disiplin yetersizliğini kabul etmezken, İlahiyat Fakültesi mezunlarında bu oran % 19.64'ü bulmaktadır.

Tablo 24
Meslekî Açıdan Kendilerini Yeterli Görmelerine Göre Dağılımları

MESLEKİ YETERLİLİK	SAYI	%
Evet	62	49.60
Kısmen Yeterli	58	46.40
Yetersiz Görüyorum	3	2.400
Cevapsız	2	1.60
TOPLAM	125	100.0

Öğretmenlerin % 49.60'ı kendilerini meslekî açıdan yeterli gördüklerini belirtmişlerdir. % 46.40 oranındaki öğretmen de

ederken, 44 ve yukarı yaştakilerin % 47.37'si aynı görüşü beyan etmişlerdir. 44 ve yukarı yaştakilerin % 31.58'i okullarda disiplin yetersizliğini kabul etmezken, 32-37 yaşları arasındakilerin % 18.42'si de disiplin yetersizliğini kabul etmemektedir.

Meslekî kıdem durumuna göre; 16-20 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin % 60.87'si bazen disiplin yetersizliği görüldüğünü belirtirken, 21 yıl ve yukarı kıdeme sahip olanların % 46.15'i aynı kanaati ifade etmiştir. 21 yıl ve yukarı kıdemli öğretmenlerin % 38.47'si okullardaki disiplin yetersizliğini kabul etmezken, 16-20 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin % 13.04'u bu grubu desteklemektedir.

Mezuniyet durumuna göre; Yüksek İslam Enstitüsü mezunlarının % 53.97'si okullarda bazen disiplin yetersizliğinin olduğunu kabul ederken, İslami İlimler Fakültesi mezunlarında bu kabul oranı % 33.33'tür. İslami İlimler Fakültesi mezunlarının % 50'si okullarında disiplin yetersizliğini kabul etmezken, İlahiyat Fakültesi mezunlarında bu oran % 19.64'ü bulmaktadır.

Tablo 24
Meslekî Açıdan Kendilerini Yeterli Görmelerine Göre Dağılımları

MESLEKİ YETERLİLİK	SAYI	%
Evet	62	49.60
Kısmen Yeterli	58	46.40
Yetersiz Görüyorum	3	2.400
Cevapsız	2	1.60
TOPLAM	125	100.0

Öğretmenlerin % 49.60'ı kendilerini meslekî açıdan yeterli gördüklerini belirtmişlerdir. % 46.40 oranındaki öğretmen de

meslekî açıdan kendilerini kısmen yeterli görmektedir. Öğretmenlerin sadece % 2.40'ı (3 kişi) kendisini yetersiz olarak kabul etmektedir. İki öğretmen bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

"Meslek dersleri öğretmenleri meslekî açıdan yeterlidir" şeklindeki hipotezimiz bu sonuçlar ışığında doğrulanmıştır.

Öğretmenlerin çoğu kendilerini yeterli görmüşlerdir. Ancak kendilerini meslekî açıdan kısmen yeterli gören öğretmenlerin oranı kendilerini yeterli görenlere oldukça yakındır. Belki tevazudan, belki girmek zorunda oldukları ders çeşidinin çokluğundan kendilerini kısmen yeterli görüyor olabilirler. Bir öğretmen ise görüşünü şöyle açıklamıştır: "Tam yeterli görmek öğretmeni monotonlaştırır. Öğretmen kendini mesleği açısından devamlı yenilemelidir kanısındayım."

Tablo-25
Meslekî Açıdan Kendilerini Yeterli Görmelerine Göre
Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
17..SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H.	İ.B.
EVET	f	60	2	7	19	23	13	5	10	23	15	9	37	22	3
	%	51.28	25.00	26.92	50.00	54.76	68.42	29.41	33.33	54.76	65.22	69.23	58.73	39.29	50.00
Kısmen Yeterli	f	53	5	18	18	17	5	11	19	18	6	4	23	32	3
	%	45.30	62.50	69.23	47.37	40.48	26.32	64.71	63.33	42.86	26.08	30.77	36.51	57.14	50.00
Yetersiz Görüyoru	f	3	-	-	1	1	1	1	-	1	1	-	2	1	-
	%	2.56	-	-	2.63	2.38	5.26	5.88	-	2.38	4.35	-	3.17	1.78	-
CEVAPSIZ	f	1	1	1	-	1	-	-	1	-	1	-	1	1	-
	%	0.86	12.50	3.85	-	2.38	-	-	3.33	-	4.35	-	1.59	1.78	-
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	63	56	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	99.99	100	100	100	100	99.99	100

Karşılaştırmalı Tablo-25'te görüldüğü gibi cinsiyet durumuna göre; bayan öğretmenlerin % 62.50'si mesleki açıdan kendilerini kısmen yeterli görürken, bu oran erkek öğretmenlerde % 45.30'dur. Erkek öğretmenlerin % 51.28'i kendilerini yeterli olarak kabul ederken bu oran bayanlarda % 25'tir.

Yaş durumuna göre; 25-31 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 69.23'ü kendilerini mesleki açıdan kısmen yeterli bulurken, 44 ve yukarı yaştaki öğretmenlerin % 26.32'si aynı kanaati taşımaktadır. 44 ve yukarı yaştaki öğretmenlerin % 68.42'si kendilerini yeterli görürken, bu oran 25-31 yaş grubu öğretmenlerde % 26.92'dir.

Meslekî kıdem durumuna göre 21 yıl ve yukarı kıdemi olan öğretmenlerin % 69.23'ü kendilerini mesleki açıdan yeterli görürken, 0-3 yıl kıdemli öğretmenlerin % 29.41 aynı görüştedir. 0-3 yıl kıdemi olan öğretmenlerin % 64.71'i kendilerini kısmen yeterli görürlerken, 21 yıl ve yukarı kıdeme sahip olanlar ise % 30.77 oranıyla aynı kanattedirler.

Mezuniyet durumuna göre, Yüksek İslam Enstitüsü mezunu olan öğretmenlerin % 58.73'ü kendilerini meslekî açıdan yeterli görürken, İlahiyat Fakültesi mezunu öğretmenlerin % 39.29'u aynı görüştedir. İlahiyat Fakültesi mezunlarının % 57.14'ü kendilerini kısmen yeterli görürken bu oran Yüksek İslam Enstitüsü mezunlarında % 36.51'dir.

Öğretmenlerin yarısından fazlası kendilerini mesleki açıdan yeterli görürken, bayan öğretmenlerin, 25-31 yaş arası öğretmenlerin, 0-3 yıl ve 4-9 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ve

İlahiyat Fakültesi mezunu olan öğretmenlerin çoğu kendilerini kısmen yeterli görmektedir.

Tablo 26
Birinci Derecede Yetersiz Oldukları Alan Yönünden Dağılımları

YETERSİZLİK ALANI	SAYI	%
Alan Bilgisi	56	44.80
Şahsiyet ve Karakter Olgunluğu	16	12.80
Genel Kültür	28	22.40
Pedagojik Formasyon	18	14.40
Cevapsız	7	5.60
TOPLAM	125	100.0

Tabloda da görüldüğü gibi öğretmenlerin % 44.80'i meslekî yetersizlik alanı olarak "alan bilgisi" seçeneğini işaretlemiştir. % 22.40'ı ise "Genel kültür" alanında yetersiz olduklarını belirtmiştir. Öğretmenlerin % 12.80'lik bir kısmı da şahsiyet ve karakter olgunluğu açısından kendilerini yetersiz görmüşlerdir. Pedagojik formasyon açısından kendilerini yetersiz gören öğretmenlerin oranı % 14.40'tır. % 5.60'lık bir grup da (7 kişi) bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Öcal (1982-1988), Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleriyle İmam-Hatip Lisesi Müdürleri ve İmam-Hatip Lisesi öğretmenleriyle yaptığı ankette; "Öğretmenliğiniz esnasında karşılaştığınız güçlükleri ve sıkıntıları da dikkate alırsanız; İlahiyat fakültelerinde halen yetişmekte olan öğretmen adaylarına hangi konularda daha fazla bilgiler verilmesini tavsiye edersiniz? Neden?" diye sormuş ve aşağıdaki sonuçları elde etmiştir:

1982'de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin % 50.85'i alan bilgisi, % 35.25'i pedagojik formasyon, % 13.90'ı genel kültür seçeneğini işaretlemiştir.

1983'te Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinden % 36.71'i alan bilgisi, % 33.54'ü kişilik ve karakterleri olgunlaştırarak, % 25.32'si pedagojik formasyon ağırlıklı, % 4.43'ü genel kültür ağırlıklı bilgi verilmesini tavsiye etmiştir.

1988'de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinden % 61.54'ü kişilik ve karakterleri olgunlaştırarak, % 17.31'i özel alan (=meslek) bilgisi ağırlıklı, % 13.46'sı pedagojik formasyon ağırlıklı, % 7.69'u genel kültür ağırlıklı bilgiler verilmesini tavsiye etmişlerdir.

1987'de İmam-Hatip Lisesi müdürlerinden (188 kişi) % 60'ı "kişilik ve karakterleri olgunlaştırarak", % 26.49'u özel alan bilgisi ağırlıklı, % 12.97'si pedagojik formasyon ağırlıklı, % 0.54'ü genel kültür ağırlıklı bilgiler verilmesini tavsiye etmiştir.

1988'de İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerinden (100 kişi) % 58'i kişilik ve karakterleri olgunlaştırarak, % 18'i özel alan bilgisi ağırlıklı, % 13'ü "Bunları birbirinden ayırmak mümkün değildir.", % 7'si pedagojik formasyon, % 4'ü genel kültür ağırlıklı bilgiler verilmesini tavsiye etmiştir.

Öğretmenler 1982, 1983 araştırmalarında "Özel Alan (=meslek) Bilgisi" ağırlıklı bilgiler verilmesini 1. olarak tavsiye

ederlerken; 1987-1988 araştırmalarında ise "Özel Alan bilgisi" ağırlıklı bilgiler verilmesi tavsiyesi 2.sıradadır.²²

Biz yukarıdaki araştırmalardaki gibi yeni yetişenlerle ilgili tavsiye ve teklifleri sormadık. "Mesleki açıdan kendinizi yeterli görüyor musunuz?" sorusunun ardından, "İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerinin yetersizlik ve eksiklikleri en çok hangi alandadır?" diye sorduk. Meslek dersleri öğretmenlerinden aldığımız cevap % 44.80 oranında "Alan Bilgisi" yetersizlik ve eksikliğini ortaya koymuştur. Bu sonuç ilk iki (1982, 1983) araştırmayı doğrulamaktadır. "Meslek dersleri öğretmenlerinin yetersizlikleri kendi alan bilgilerindedir." şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

Yeni yetişen nesle şahsiyet ve karakter olgunlaşması tavsiye edilmesi normaldir. Örneklem grubumuz dikkate alındığında (32 yaş üzerindeki % 79.20) hâlâ şahsiyet ve karakter olgunluğundan şikayet etmeleri uygun olmayabilir. Öğretmenlerin sadece % 12.80'i yetersizlik alanı olarak şahsiyet ve karakter olgunluğunu işaretlemişlerdir.

Karşılaştırmalı Tablo 27'de görüldüğü gibi cinsiyet durumuna göre; erkek öğretmenlerin % 45.30'u meslekî açıdan kendilerini alan bilgisi yönünden yetersiz görürken, bayan öğretmenlerin % 37.50'si alan bilgisi yönünden yetersiz görmektedir. Bayan öğretmenlerin % 37.50'si kendilerini şahsiyet ve karakter olgunluğu açısından yetersiz görürken, erkek öğretmenlerde bu seçeneğin oranı % 11.11'dir. Erkek öğretmenlerin % 23.93'ü genel kültür

²² M.Öcal, a.g.c., ss.44-45.

alanındaki eksiklik ve yetersizlikten söz ederken bayan öğretmenler kendilerinde bu açıdan bir eksiklik görmemektedirler.

Tablo 27
Yetersiz Oldukları Alan Yönünden Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
18..SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H.	İ.B.
Alan Bilgisi	f	53	3	12	15	23	6	8	12	18	12	6	30	24	2
	%	45.30	37.50	46.15	39.47	54.76	31.58	47.06	40.00	42.86	52.17	46.15	47.62	42.87	33.33
Şahsiyet ve Karakter Olgunluğu	f	13	3	5	3	6	3	5	4	6	-	1	5	11	-
	%	11.11	37.50	19.23	7.89	14.29	15.79	29.41	13.33	14.29	-	7.69	7.942	19.64	-
Genel Kültür	f	28	-	3	11	10	3	3	6	10	8	1	17	9	2
	%	23.93	-	11.54	28.95	23.81	15.79	17.65	20.00	23.81	34.78	7.69	26.98	16.07	33.33
Pedagogik Formas.	f	16	2	5	5	3	5	-	8	4	3	3	7	9	2
	%	13.62	25.00	19.23	13.16	7.14	26.32	-	26.67	9.52	13.05	23.08	11.11	16.07	33.33
CEVAPSIZ	f	7	-	1	4	-	2	1	-	4	-	2	4	3	-
	%	5.98	-	3.85	10.53	-1	10.52	5.88	-	9.52	-	15.39	6.35	5.35	-
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	63	56	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	99.99

Yaş durumuna göre; 38-43 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 54.76'sı kendilerini alan bilgisi yönünden yetersiz görürken, 44 ve yukarı yaştaki öğretmenlerin ise % 31.58'i aynı yetersizliği kabul etmektedir. 32-37 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 28.95'i kendilerini genel kültür yönünden yetersiz buldukları halde, 25-31 yaşları arasında öğretmenlerin % 11.54'ü aynı eksikliği kabullenmektedir.

Meslekî kıdem durumuna göre; 16-20 yıl arası kıdemi olan öğretmenlerin % 52.17'si alan bilgisi yönünden yetersiz olduklarını belirtirken, bu oran 4-9 yıl arası kıdemi olan öğretmenlerde % 40'tır. 0-3 yıl arası kıdemi olan öğretmenlerin % 29.41'i şahsiyet ve karakter olgunluğu konusunda yetersiz olduklarını belirtirken, 16-20 yıl kıdemi olan öğretmenlerden hiç biri onlara katılmamıştır. 16-20 yıl kıdemi olan öğretmenlerin % 34.78'i genel kültür yönünden yetersiz olduklarını belirtirken, 21 yıl ve yukarı kıdemi olan öğretmenlerin % 7.69'u genel kültür yetersizliğinden söz etmiştir.

Mezuniyet durumuna göre; Yüksek İslam Enstitüsü mezunu öğretmenlerin % 47.62'si yetersizliklerin en çok alan bilgisi olduğunu belirtirken, İslami İlimler Fakültesi mezunlarının % 33.33'ü onlara katılmaktadır. Genel kültür yönünden yetersizlik gören İslami İlimler Fakültesi mezunlarının oranı % 33.33 iken, bu oran İlahiyat Fakültesi mezunlarında % 16.07'de kalmaktadır. İslami İlimler Fakültesi mezunlarının % 33.33'ü pedagojik formasyon yetersizliğinden söz ederken Yüksek İslam Enstitüsü mezunlarının % 11.11'i bu konuda onlara katılmaktadır.

Tablo 28'de görüldüğü gibi öğretmenlerin % 59.20'si yetersizliklerin giderilmesi için alınması gereken önlem olarak "her ders için branşlaşma yapılması"nı istemektedir. Öğretmenlerin % 15.20'si sosyal statünün yükseltilerek başarılı gençlerin öğretmenliğe yönlendirilmesi gerektiği görüşünü taşıırken, % 11.20'si de hizmet öncesi programların yeniden düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir. % 6.40'lık bir kısım kendilerini araştırma ve geliştirmeye motive etmenin gerekliliğinden söz ederken, bir

öğretmen "şahsiyet ve karakter eksikliği düzeltilmeli" demiş, bir öğretmen de başka görüş belirtmiştir. Bir öğretmen bu soruyu cevaplamamıştır.

Tablo 28
Yetersizliklerin Giderilmesi İçin Alınması Gereken
Önlemlere Göre Dağılımları

ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	SAYI	%
Hizmet öncesi programlar yeniden düzenlenmeli	14	11.20
Her ders için branşlaşmaya gidilmeli	74	59.20
Öğretmenlerin sosyal statüsü yükseltilerek Başarılı Gençler Özendirilmeli	19	15.20
Hizmetiçi çalışmalar etkin hale getirilmeli	7	5.60
Şahsiyet ve Karakter Eksiklikleri Düzeltilmeli	1	0.80
Kendimizi geliştirmeye ve araştırmaya motive etmeliyiz	8	6.40
Başka	1	0.80
Cevapsız	1	0.80
TOPLAM	125	100.0

Bu sonuçlara göre İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerinin meslekî yetersizlik ve eksikliklerinin giderilmesi için alınması gereken tedbir, öğretmenlerin çoğunluğuna göre; "her ders için branşlaşmaya gidilmesidir" şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır. Ayrıca görüşlerini yazarak belirten öğretmenlerin cevapları şunlardır:

"Aynı grup dersler için branşlaşmaya gidilmeli." "Çok söz yerine davranışlarıyla örnek olmalı" "Devamlı ilmî çalışma yapılmalı. "Sosyalitenin geliştirilmesi ve karakter eksikliğinin giderilmesi gerekir. "Fakülte seviyesinde araştırma yapılmalı."

Tablo 29
Öğretmenlerin Aralarında İşbirliği, Diyalog Azlığı, İrtibaksızlık
ve Uyuşmazlık Olup Olmamasına İlişkin Dağılımları

MESLEKTAŞLARIYLA UYUMSUZLUK OLUP OLMAMASI DURUMU	SAYI	%
Evet	16	12.80
Bazılarıyla	65	52.0
Hayır	42	33.60
Cevapsız	2	1.60
TOPLAM	125	100.0

Tablo 29'da görüldüğü gibi, meslek dersleri öğretmenlerinin % 52'si okullarındaki öğretmenlerin bazılarıyla aralarında işbirliği, diyalog azlığı, irtibaksızlık ve uyuşmazlık olduğunu belirtirken % 33.60'lık bir grup da böyle bir uyuşmazlığın olmadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin % 12.80'i okullarındaki öğretmenlerle aralarındaki uyuşmazlığı kabul etmiştir.

Bu sonuçlara göre, "Meslek dersleri öğretmenlerinin okullarındaki bazı öğretmenlerle aralarında uyuşmazlık vardır" şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

Karşılaştırmalı Tablo 30'da görüldüğü gibi, aşağıdaki farklılıklar vardır:

Cinsiyet durumuna göre; bayan öğretmenlerin % 75'i okullarındaki öğretmenlerin bazılarıyla aralarında uyuşmazlık olduğunu belirtirken, erkek öğretmenlerin % 53.43'ü onlara katılmaktadır. Erkek öğretmenlerin % 35.04'ü aralarında herhangi bir uyuşmazlığın olmadığını söylerken, bayan öğretmenlerde bu oran % 12.50'de kalmaktadır.

Yaş durumuna göre; 44 ve yukarı yaşlardaki öğretmenlerin % 68.42'si öğretmenler arasındaki uyuşmazlığı kabul etmemektedir. Bu oran 25-31 yaşları arasındaki öğretmenlerde % 15.38'dir. 25-31 yaş arası öğretmenlerin % 61.54'üne göre öğretmenlerin bazılarıyla aralarında uyuşmazlık varken, bu oran 44 ve yukarı yaştaki öğretmenlerde % 21.05'te kalmaktadır.

Meslekî kıdem durumuna göre; 21 yıl ve yukarı meslekî kıdeme sahip öğretmenlerin % 61.54'ü öğretmenlerin aralarındaki uyuşmazlığı kabul etmezken, bu oran 4-9 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerde % 16.67'dir. 4-9 yıl kıdemli öğretmenlerin % 63.33'üne göre bazı öğretmenlerle aralarında uyuşmazlık olduğu kabul edilirken, 21 yıl ve yukarı kıdeme sahip olanlarda bu oran % 39.13'tür.

Mezuniyet durumuna göre, İslami İlimler fakültesi mezunu öğretmenlerin % 66.67'si öğretmenlerin bazılarıyla aralarında uyuşmazlık olduğunu belirtirken, Yüksek İslam Enstitüsü mezunlarında bu oran % 46.03'tür. Yüksek İslam Enstitüsü mezunlarının % 47.62'si öğretmenlerle aralarında uyuşmazlık olmadığını ifade ederken İlahiyat Fakültesi mezunlarında bu oran % 17.38'dir.

Bu duruma göre, 44 ve yukarı yaştaki öğretmenlerle, 21 yıl ve yukarı kıdeme sahip olan öğretmenler, Yüksek İslam Enstitüsü mezunlarının çoğunluğu okullarındaki öğretmenlerin aralarında uyuşmazlığı kabul etmemişlerdir.

Tablo 30
Aralarında Diyalog Azlığı, Uyuşmazlık Olup Olmamasına
İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
20..SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H.	İ.B.
EVET	f	16	-	5	6	3	2	3	5	4	4	-	4	12	-
	%	13.68	-	19.23	15.79	7.14	10.53	17.64	16.67	9.52	17.39	-	6.354	21.43	-
BAZILARIYLA	f	59	6	16	22	23	4	10	19	22	9	5	29	32	4
	%	50.43	75.00	61.54	57.90	54.76	21.05	58.82	63.33	52.38	39.13	38.46	46.03	57.14	66.67
HAYIR	f	41	1	4	9	16	13	3	5	16	10	8	30	10	2
	%	35.04	12.50	15.38	23.68	38.10	68.42	17.65	16.67	38.10	43.48	61.54	47.62	17.86	33.33
CEVAPSIZ	f	1	1	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	2	-
	%	0.85	12.50	3.85	2.63	-	-	5.88	3.33	-	-	-	-	3.57	-
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	18	30	42	23	13	63	56	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

***İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin
Aralarındaki İşbirliği ve İrtibatsızlığın Nedenleri:***

Anketimizin 21. sorusu aralarındaki işbirliği, diyalog azlığı, irtibatsızlık ve uyuşmazlığın nedenlerini yazmaları için "açık uçlu" idi. Verilen cevapları 1. Öğretmenlerin kendilerinden kaynaklanan nedenler, 2. Öğretmenlerin dışından kaynaklanan nedenler diye iki gruba ayırdık. 24 öğretmen (% 19.20) "açık uçlu" bu sorumuzu cevaplandırmıştır.

1. Öğretmenlerin kendilerinden kaynaklanan nedenler (14 kişi % 11.20): İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerinin okullarındaki öğretmenlerin aralarındaki işbirliği, diyalog azlığı, irtibatsızlık ve uyuşmazlık nedeni olarak; özel problemlerin çokluğu, zihniyet farklılığı, İslami kurallara uygun bir yaşam tarzı

sürdürememek, birlik ve beraberlik şuuru olmaması, hoşgörü ve insan sevgisizliği, karşılıklı samimiyetsizlik, güvensizlik, ilgisizlikten dolayı birbirlerini yeterince anlayamadıklarını, aynı karakter ve anlayıştaki öğretmenlerin aynı yerlerde buluşup aralarında daha sıkı bir irtibat oluştuğunu, bu durumun okul içinde de devam ettiğini ifade etmişlerdir.

2. *Öğretmenlerin dışından kaynaklanan nedenler (10 kişi % 8.00)*: Okullarındaki öğretmenler arasındaki işbirliği, diyalog azlığı, irtibatsızlık ve uyuşmazlığın nedenleri olarak; öğretmenlerin geçim sıkıntısı, ders sayılarının ve yüklerinin fazla olmasından dolayı zamanların yetersiz olduğunu, bazı öğretmenlerle aralarında sosyo-ekonomik ve kültürel farklılıklar bulunduğunu, yerli öğretmenlerin fazla olduğunu, okulun binalarının (Samsun, Bafra, Çarşamba, Terme İmam Hatip Liseleri) ayrı ayrı yerlerdeki bloklardan oluşmasını ileri sürmüşlerdir.

Tablo 31
Öğretmenlerin Girdikleri Haftalık Ders Saatine Göre Dağılımları

GİRİLEN HAFTALIK DERS SAATİ	SAYI	%
10 saatten az	21	16.80
10-20 saat arası	24	19.20
21 saatten çok	80	64.00
TOPLAM	125	100.0

Tablo 31'de görüldüğü gibi öğretmenlerin % 64'ü 21 saatten fazla derse girmektedir. 10-20 saat derse giren öğretmenlerin oranı % 19.20 iken, idari görevde bulunan (müdür, müdür yardımcıları

vb.) öğretmenler 10 saatten az derse girmektedir (% 16.80). İdari görevler öğretmenler tarafından daha yorucu olarak kabul edilmektedir.

Bu sonuçlara göre öğretmenlerin çoğunluğu haftada 21 saatten çok derse girmektedir. "Öğretmenlerin ders yükleri fazladır." şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

Tablo 32
Haftada Girdikleri Ders Saatine Göre Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
22..SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H.	İ.B.
10 SAATTEN AZ	f	21	-	1	5	8	7	-	2	11	3	5	17	4	-
	%	17.95	-	3.85	13.16	19.05	36.84	-	6.67	26.19	13.04	38.46	26.98	7.14	-
10-20 ARASI	f	21	3	6	8	6	4	5	4	6	6	3	12	11	1
	%	17.95	37.50	23.08	21.05	14.28	21.05	29.41	13.33	14.29	26.09	23.08	19.05	19.64	16.67
21'DEN ÇOK	f	75	5	19	25	28	8	12	24	25	14	5	34	41	5
	%	64.10	62.50	73.07	65.79	66.67	42.11	70.59	80.00	59.52	60.87	38.46	53.97	73.22	83.33
CEVAPSIZ	f	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	63	59	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Karşılaştırmalı Tablo 32'deki öğretmenlerin haftada girdikleri ders saatlerine göre dağılımlardaki farklılıklar aşağıdadır:

Cinsiyet durumuna göre bayan öğretmenlerin % 62.50'si 21 saatten çok derse girerken, erkek öğretmenlerin % 64.10'u 21 saatten fazla derse girmektedir. Erkek öğretmenlerin % 17.95'i 10

saatten az derse girerken, bayan öğretmenlerde 10 saatten az derse giren kimse yoktur.

Yaş durumuna göre; 25-31 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 73.07'si 21 saatten çok derse girerken 44 ve yukarı yaştakilerin % 42.11 bu kadar derse girmektedir. 44 ve yukarı yaştakilerin % 36.84'ü haftada 10 saatten az derse girerken 25-31 yaş grubundakilerin sadece % 3.85'i 10 saatten az derse girmektedir.

Meslekî kıdem durumuna göre; 4-9 yıl kıdemi olan öğretmenlerin % 80'i haftada 21 saatten fazla derse girerken, 21 yıl ve yukarı kıdemi olanların % 38.46'sı 21 saatten fazla derse girmektedir. 21 yıl ve yukarı kıdemli öğretmenlerin % 38.46'sı 10 saatten az derse girerken 0-3 yıl kıdeme sahip öğretmenler arasında 10 saatten az derse giren yoktur.

Mezuniyet durumuna göre; İslami İlimler Fakültesi mezunu öğretmenlerin % 83.33'ü haftada 21 saatten fazla derse girerken, Yüksek İslam Enstitüsü mezunlarında bu oran % 53.97'dir. Yüksek İslam Enstitüsü mezunu öğretmenlerin % 26.98'i haftada 10 saatten az derse girerken, İslami İlimler Fakültesi mezunlarından 10 saatten az derse giren öğretmen yoktur.

IV. ÖĞRENCİLERDEN KAYNAKLANAN PROBLEMLER

Bu bölümde öğrencilerin meslek dersleri için gerekli ön bilgi ve becerilere, ilgiye sahip olup olmadıkları, öğrencilerin ilgisizlik nedenleri, öğretmenler-öğrenciler arasında saygı, sevgi, zihniyet farklılığı var mıdır? Varsa nelerden kaynaklanmaktadır?

Öğrencilerin yeterli düzeyde yetiştirilip yetiştirilemediği problemleri üzerinde durulmuştur.

Tablo 33
Öğrencilerin Meslek Dersleri İçin Gerekli Ön Bilgi ve
Becerilerinin Yeterli Olup Olmamasına Göre Dağılımları

ÖĞRENCİLERİN ÖN BİLGİ VE BECERİLERİ	SAYI	%
Yeterli	4	3.20
Kısmen yeterli	54	43.20
Yetersiz	67	53.60
TOPLAM	125	100.0

Öğretmenlerin % 53.60'ı öğrencilerin meslek dersleri için gerekli ön bilgi ve becerilerini yetersiz bulmaktadır. % 43.20'lik grup kısmen yeterli derken, öğretmenlerin sadece 3.20'si yeterli bulmaktadır.

Bu sonuca göre "Öğrencilerin meslek dersleri için gerekli ön bilgi ve becerileri yetersizdir." şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

Karşılaştırmalı Tablo 34'te görüldüğü gibi cinsiyet durumuna göre; erkek öğretmenlerin % 53.85'i öğrencilerinin meslek dersleri için gerek ön bilgi ve becerileri yetersiz bulurken, bayan öğretmenlerin % 50'si aynı görüşü paylaşmaktadır.

Yaş durumuna göre; 32-37 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 60.53'ü öğrencilerini yetersiz bulurken, 44 ve yukarı yaştaki öğretmenlerin % 47.36'sı aynı kanaattedir.

Meslekî kıdem durumuna göre, 4-9 yıl meslekî kıdeme sahip öğretmenlerin % 63.33'ü öğrencilerin meslek dersleri için gerekli ön bilgi ve becerilerini yetersiz bulurken, 21 yıl ve yukarı kıdemli olan öğretmenlerde bu oran % 30.77'dir. 21 yıl ve yukarı kıdemli öğretmenlerin % 61.54'ü öğrencilerini kısmen yeterli bulurken 10-15 yıl kıdemli öğretmenlerde bu oran % 35.72'dir.

Mezuniyet durumlarına göre; İlahiyat Fakültesi mezunu öğretmenlerin % 60.71'i öğrencilerinin meslek dersleri için gereken ön bilgi ve becerilerini yetersiz bulurken, bu oran Yüksek İslam Enstütüsü mezunu öğretmenlerde % 47.62'dir. İslami İlimler Fakültesi mezunu öğretmenlerin % 50'si öğrencilerini kısmen yeterli bulurken, İlahiyat Fakültesi mezunu öğretmenlerde bu oran % 37.50'dir.

Tablo 34
Öğrencilerin Meslek Dersleri İçin Gerekli Ön Bilgi ve
Becerilerine Göre Dağılımların Karşılaştırılması

Sonuç olarak, genelde öğrencilerin, meslek dersleri için gerekli ön bilgi ve becerileri yetersiz bulunurken, 0-3 yıl, 21 ve yukarı yıl kıdemi olan öğretmenler daha çok kısmen yeterli bulmaktadırlar.

Tablo 35
Öğrencilerin Meslek Derslerine Karşı İlgilerinin Yeterli Olup Olmamasına Göre Dağılımları

ÖĞRENCİLERİN İLGİ DURUMU	SAYI	%
Yeterli	5	4.00
Kısmen yeterli	68	54.40
Yetersiz	52	41.60
TOPLAM	125	100.0

Öğretmenlerin % 54.40'ı öğrencilerin meslek derslerine karşı ilgilerini "kısmen yeterli"bulmaktadır. Öğrencilerin bu ilgilerini "yetersiz" bulan öğretmenlerin oranı % 41.60'tır. "Yeterli" bulan öğretmen oranı ise sadece % 4'tür.

Bu sonuçlara göre, "Öğrencilerin meslek derslerine karşı ilgileri kısmen yeterlidir." şeklindeki hipotezimiz doğrulanmış bulunmaktadır.

Karşılaştırmalı Tablo 36'da görüldüğü gibi, öğrencilerin meslek derslerine karşı ilgilerine göre dağılımlardaki farklılıklar:

Cinsiyet durumuna göre; bayan öğretmenlerin % 62.50'si öğrencilerin ilgilerini yetersiz bulurken, erkek öğretmenlerde bu oran % 40.17'dir. Erkek öğretmenlerin % 54.41'i öğrencilerinin ilgisini kısmen yeterli bulurken bu oran bayan öğretmenlerde % 25'tir.

Tablo 36
Öğrencilerin Meslek Derslerine Karşı İlgilerine Göre Dağılımların
Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
24..SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H.	İ.B.
YETERLİ	f	4	1	2	1	2	-	2	1	2	-	-	2	3	-
	%	3.42	12.50	7.70	2.63	4.76	-	11.76	3.33	4.76	-	-	3.18	5.36	-
KISMEN YETER	f	66	2	12	19	26	11	7	13	25	13	10	36	27	5
	%	56.41	25.00	46.15	50.00	61.91	57.90	41.18	43.33	59.52	56.52	76.92	57.14	48.21	83.33
YETERSİZ	f	47	5	12	18	14	8	8	16	15	10	3	25	26	1
	%	40.17	62.50	46.15	47.37	33.33	42.10	47.06	53.33	35.72	43.48	23.08	39.68	46.43	16.67
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	63	56	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	99.99	100	100	100	100	100	100

Yaş durumuna göre, 38-43 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 61.91'i öğrencilerin meslek derslerine karşı ilgisilerini kısmen yeterli bulurken, 25-31 yaş arasıdaki öğretmenler % 46.15 oranında kısmen yeterli bulmaktadır. 32-37 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 47.37'si öğrencilerinin ilgisini yetersiz bulurken, 38-43 yaşları arasındaki öğretmenlerin yetersiz bulma oranı % 33.33'tür.

Mesleki kıdem durumuna göre; 21 yıl ve yukarı kademeye sahip öğretmenlerin % 76.92'si öğrencilerin ilgilerini kısmen yeterli bulurken, 0-3 yıl kıdemli öğretmenlerde bu oran % 41.18'dir 0-3 yıl kıdemli öğretmenlerin % 47.06'sı öğrencilerini ilgilerini yetersiz bulurken, 21 yıl ve yukarı kıdemli öğretmenlerin % 23.08'i yetersiz bulmaktadır.

Mezuniyet durumuna göre; İslami İlimler Fakültesi mezunlarının % 83.33'ü öğrencilerinin ilgilerini kısmen yeterli bulurken, İlahiyat Fakültesi mezunu öğretmenlerin % 48.21'i kısmen yeterli bulmaktadır. İlahiyat Fakültesi mezunlarının % 46.43'ü öğrencilerin ilgilerini yetersiz bulurken, İslami İlimler Fakültesi mezunlarının % 16.67'si yetersiz bulmaktadır.

Öğretmenlerin çoğunluğu öğrencilerin meslek derslerine ilgilerini kısmen yeterli bulurken; 0-3 yıl ve 4-9 yıl mesleki kıdemi olan öğretmenlerle bayan öğretmenlerin çoğunluğu öğrencilerin ilgisini yetersiz olarak kabul etmektedirler.

Öğrencilerin Meslek Derslerine Karşı İlgisizliğinin Nedenleri:

Öğrencilerin meslek derslerine karşı ilgilerini yetersiz bulan öğretmenler, ilgi yetersizliğinin nedenlerini "açık uçlu" soruyla sorduk. Aldığımız cevapları; 1. Üniversite giriş sınavlarında soru sorulmaması ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nda görev alamamalarından, 2. Öğrencilerin kendilerinden, 3. Aile ve sosyal çevrelerinden, 4. Öğretmenlerden, 5. Eğitim istemi ve mevzuatından kaynaklanan nedenler olarak gruplandırdık.

1. Üniversite giriş sınavlarında soru sorulmaması ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nda görev alamamalarından kaynaklanmaktadır (27 kişi, % 21.60): Meslek derslerinde alınan bilgiler ve meslekî formasyon, öğrencilerin pratikte işine yaramamaktadır. Çünkü, meslek derslerinde alınan bilgilerden üniversite sınavlarında, üniversite öğreniminde faydalanılamıyor. Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından açılan kadrolarda (İmam-hatiplik, müezzinlik, kayyımlik,

Kur'an kursu öğreticiliği gibi görevler için öncelikle hafız olanların tercih edilerek) görev verilmemesinden dolayı, bu durum endişe içindeki öğrencilerin daha çok başka dallarda eğitimlerini sürdürmek istemelerine yol açmaktadır. Bunun için meslek derslerine gereken ilgi gösterilememektedir.

2. *Aile ve sosyal çevreden kaynaklanmaktadır (13 kişi, % 10.40):* Meslek derslerine karşı ilgisizlik; öğrencilerin çoğunun kırsal kesim kökenli olmaları, tatillerde köyde çalışmaları, ailelerinin gerek öğrenciyle iletişim kurmaması, gerekse okula gelerek öğrenciyle ilgilenmemelerindendir.

Toplumu yönlendiren liderlerin ve basın-yayının etkisiyle toplumun değer yargılarının değişmesi, dine karşı çevredeki olumsuz tutumlar da meslek derslerine karşı ilgisizliğin nedenlerinden sayılabilir.

Aile ve toplumun etkisiyle öğrenciler için okul dışı hayatın cazibesinin artırılması, öğretmenlerin sosyal faaliyetler yoluyla okulu ve meslek derslerini sevdirecek yerde ilgisiz kalmaları da meslek derslerine ilgisizliğin nedenlerindendir.

3. *Öğrencilerin ilgisizliği yine kendilerinden kaynaklanmaktadır (13 kişi, % 10.40):* Meslek dersleri öğretmenleri, öğrencilerin meslek derslerine karşı olumsuz ve ilgisiz bir tutuma sahip olma sebepleri olarak şunları ileri sürmüşlerdir:

Meslekî alanda görev alamama endişesi, geleceğin garanti altına almak isteyen öğrencilerin üniversiteye (üniversite sınavlarını kazanmaya) yönelik derslere ilgi göstermelerine neden olmaktadır.

Meslekî bir gayeleri olmaması, meslek derslerine karşı ilgilerini azaltmaktadır.

Öğrencilerin bir kısmı aile baskısıyla İmam-Hatip Liselerine gelmişken, bazıları kırsal kesimden, bazıları da dersler için gerekli ön bilgi ve becerilere sahip olmamalarından dolayı daha baştan derslere karşı ilgisiz ve olumsuz tutum geliştirebilmektedirler.

4. Sistem ve mevzuattan kaynaklanmaktadır (6 kişi % 4.80):

Eğitim sistemindeki aksaklıklar da öğrencilerin meslek derslerine ilgisiz kalmalarına sebep olmaktadır. Mesela; sınıf geçme yönetmeliklerinde yapılan yeni değişikliklerle orta kısımda sınıf geçme kolaylaştırılmıştır. Bu durum disiplin problemleri ortaya çıkarmaktadır. Kredili sistem uygulandığı dönemde ise, bazı derslerin süresi müfredat programının takibine yetmemektedir.

5. Öğretmenlerden kaynaklanmaktadır (6 kişi, % 4.80):

öğretmenlerin meslek dersleri arasından istedikleri dersi verememeleri, derse ve öğrencilere karşı ilgisiz olmalarına, bu da öğrencilerin karşı ilgisizliğine neden olmaktadır.

Önce öğretmenler öğrencilere ilgi ve sevgi göstererek öğretmen-öğrenci diyalogu yeterli düzeye getirilmelidir. Ayrıca dersleri sevdirecek, teşvik edici, özendirici çalışmalar yapılmalıdır.

Tablo 37'ye göre öğretmenlerin % 21.60'ı öğrencilerin meslek derslerine ilgisizlik nedeni olarak üniversiteye giriş sınavlarında soru sorulmaması ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nda görev alamamalarını belirtmiştir. % 10.40'ı ise öğrenci ilgisizliğini aile ve sosyal çevreye bağlarken, % 10.40'ı da öğrencilerin ilgisizliğininin

yine öğrencilerin kendilerinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. % 4.80'i ilgisizlik sebebi olarak sistem ve mevzuatı gösterirken, yine % 4.80'i öğretmenlerden kaynaklandığını belirtmiştir. Öğrencilerin meslek derslerine karşı ilgilerini yeterli ve kısmen yeterli bulan öğretmenlerden % 48'i "açık uçlu" sorumuza cevap yazmamıştır.

Tablo 37
Öğrencilerin Meslek Derslerine Karşı Gereken İlgiyi
Göstermemelerinin Nedenlerine İlişkin Dağılımları

İLGİSİZLİĞİN KAYNAKLARI	SAYI	%
Üniversite giriş sınavında soru sorulmaması ve Diyanet İ.Başkanlığında görev alamamaları	27	21.60
Aile ve sosyal çevreden	13	10.40
Öğrencilerin kendisinden	13	10.40
Sstem ve mevzuattan	6	4.80
Öğretmenlerden	6	4.80
Cevapsız	60	48.00
TOPLAM	125	100.0

Tablo 38
Öğrencilerle Öğretmenler Arasında Saygı, Sevgi ve Zihniyet
Farklılığı Olup Olmamasına İlişkin Dağılımları

FARKLILIK OLUP OLMAMASI DURUMU	SAYI	%
Yoktur	75	60.00
Vardır	38	30.40
Cevapsız	12	9.60
TOPLAM	125	100.0

Öğretmenlerin % 60'ı öğrencilerle öğretmenler arasında saygı, sevgi ve zihniyet farkı olmadığı görüşündedir. % 30.49'ına

göre böyle bir farklılık vardır. % 9.60 (12 kişi)) bu soruyu cevaplamamıştır.

Öğretmenlerin çoğunluğuna öğrencilerle aralarında saygı, sevgi ve zihniyet farklılığı yoktur.

Tablo 39
Öğrencilerle Öğretmenlerin Arasında Saygı, Sevgi ve Zihniyet Farklılığına İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
26..SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H	İ.B.
YOKTUR	f	71	4	15	17	28	15	10	17	22	16	10	42	30	3
	%	60.68	50.00	57.69	44.74	66.67	78.95	58.82	56.67	52.38	69.57	76.92	66.67	53.57	50.00
VARDIR	f	34	4	8	16	11	3	3	11	16	6	2	15	21	2
	%	29.06	50.00	30.77	42.11	26.19	15.79	17.65	36.66	38.10	26.09	15.39	23.81	37.50	33.33
CEVAPSIZ	f	12	-	3	5	3	1	4	2	4	1	1	6	5	1
	%	10.26	-	11.54	13.15	7.14	5.26	23.53	6.67	9.52	4.34	7.69	9.52	8.93	16.67
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	63	56	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Karşılaştırmalı Tablo 39'da da görüldüğü gibi öğrencilerle öğretmenler arasında saygı, sevgi, zihniyet farklılığının karşılaştırılması aşağıdaki gibidir:

Cinsiyet durumuna göre, erkek öğretmenlerin % 60.68'ine göre öğrencilerle aralarında farklılık yoktur. Bayan öğretmenlerde bu oran % 50'dir. Bayan öğretmenlerin % 50'sine göre öğrencilerle aralarında böyle bir farklılık vardır. Farklılığın olduğu yolunda görüş bildiren erkek öğretmen oranı ise % 29.06'dır.

Yaş durumuna göre; 44 ve yukarı yaşlardaki öğretmenlerin % 78.95'i öğrencilerle aralarında sevgi, saygı ve zihniyet farklılığının olmadığını belirtirken, 32-37 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 44.74'ü de böyle düşünmektedir. 32-37 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 42.11'i öğrencilerle aralarında farklılığın olduğunu belirtirken, 44 ve yukarı yaşlardaki öğretmenlerin de % 154.79'u bu görüşe katılmaktadır.

Meslekî kıdem durumuna göre; 21 yıl ve yukarı kıdeme sahip öğretmenlerin % 76.92'si öğrencilerle aralarında sevgi, saygı ve zihniyete dayanan bir farklılığı kabul etmezken, 0-3 yıl kıdemli öğretmenlerin de % 58.82'i aynı görüştedir. 10-15 yıllık mesleki kıdeme sahip öğretmenlerden % 38.10 öğrencilerle aralarında böyle bir farklılığın varlığını kabul ederken, 21 yıl ve yukarı kıdeme sahip öğretmenlerin % 15.39'u bu görüşü desteklemiştir.

Mezuniyet durumuna göre; Yüksek İslam Enstitüsü mezunu öğretmenlerin % 66.67'sine göre öğrencilerle aralarında saygı, sevgi ve zihniyet farklılığı söz konusu değildir. İslami İlimler Fakültesi mezunu öğretmenlerin % 50'si de aynı görüştedir. İlahiyat Fakültesi mezunu öğretmenlerin % 37.50'si öğrencilerle aralarında böyle bir farklılığın olduğunu kabul ederken Yüksek İslam Enstitüsü mezunu öğretmenlerin de % 23.81'i aynı görüşü desteklemiştir.

Öğrencilerle Öğretmenler Arasındaki Saygı, Sevgi ve Zihniyet Farklılığının Nedenleri:

Öğretmenlerin, öğrencilerle aralarında sevgi, saygı ve zihniyet açısından farklılıklar oluşmasının nedenleri olarak

yazdıkları cevapları kaynaklarına göre grupladık: 1. Zihniyet farklılığından kaynaklanan nedenler, 2. Öğrencilerin kendilerinden kaynaklanan nedenler, 3. Sosyal çevreden kaynaklanan nedenler, 4. Öğretmenlerden kaynaklanan nedenler, 5. Eğitim sisteminden kaynaklanan nedenler.

1. Zihniyet farklılığından kaynaklanan nedenler (11 kişi % 8.80): Meslek dersleri öğretmenleri ile öğrencilerin arasındaki zihniyet farklılığının oluşmasında; aralarında kuşak farkı olmasının, farklı sosyo-kültürel çevrelerden gelmelerinin payı vardır. Öğrencilerin saygı ve sevgileri menfaatlerine dayanmakta, saygı ve sevgilerini menfaatlerine uygun kullanmaktadır. Buna bağlı olarak her geçen gün saygı ve sevgi ölçüleri değişmekte, büyüğe saygı, manevî değerlerin korunmasına verdikleri önem azalmaktadır.

2. Öğrencilerin tutumlarından kaynaklanan nedenler (11 kişi, % 8.80): Öğrencilerin farklı tutumları; çevre, aile ve arkadaşlarının etkisiyle oluşmaktadır. Bu farklı tutumlar zamanla öğrenciler arasında farklı inanç, yaşantı ve zihniyetlerin oluşmasına yol açmaktadır.

Öğrencilerin şahsî idealleri ve karakterleri yeni gelişmektedir. Genellikle korkuya dayalı saygı anlayışları vardır. Sevgi ve saygının karşılıklı olmasını beklememektedirler. Kimi öğrenciler sınırsız hoşgörü isterken, kimileri öğretmenin müsamahasını nasıl kullanacaklarını bilememekte, kimileri de öğretmenle nasıl konuşulacağını bilemeyecek kadar kabadır.

3. *Sosyal çevreden kaynaklanan nedenler (8 kişi, % 6.40):*

Aile, sosyal çevre, sokak kültürü, basın-yayın, gelişme döneminde olan öğrencileri olumsuz yönde etkilemektedir. Bu olumsuz etkiler, alışkanlıklar haline gelerek devam etmektedir.

Bu durum genel olarak toplumdaki ahlakî değer yargılarının değişmesinin büyük-küçük, öğretmen-öğrenci münasebetlerinde kuralsızlığın hakim olmasının okullara yansımasıdır.

4. *Öğretmenlerin tutumlarından kaynaklanan nedenler (3 kişi, % 1.40):* Öğretmenler, öğrencilerini (İmam-Hatip kimliğine uygun bir şekilde) konuşma ve davranışlarındaki eksiklikler konusunda eğitmemektedirler. Öğrencilerle iletişim kuramamakta ve bilgilerini yenilememektedirler.

5. *Eğitim sisteminden kaynaklanan nedenler (2 kişi, % 1.60):* Eğitim sistemindeki aksaklıklar, öğrencilere fazla tolerans verilmesi (şartsız kurullar, aflar vs.), bazı öğrencilerin eğitim ve öğretimi önemsememesine ve disiplin olaylarının artmasına neden olmuştur.

Tablo 40'ta görüldüğü gibi, öğretmenlerin % 60'ı öğrencilerle aralarında "Saygı, sevgi, zihniyet farklılığını" kabul etmemektedir. Öğretmenlerin % 9.60'ı bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Böyle bir farklılığı kabul eden öğretmenler (% 30.40) buna sebep olarak şunları ileri sürmüşlerdir: Zihniyet farklılığı (% 8.80), öğrencilerin tutumları (% 8.80), sosyal çevrenin olumsuz etkileri (% 6.40), öğretmenlerin tutumları (% 2.40), eğitim sistemi (% 1.60). Öğretmenlerin % 2.40'ı (3 kişi) farklılığı kabul etmekle birlikte herhangi bir açıklama yapmamıştır.

Tablo 40
Öğretmenlerle Öğrenciler Arasındaki Sevgi, Saygı ve Zihniyet
Farklılığının Nedenlerine İlişkin Dağılımları

FARKLILIK KAYNAKLARININ NEDENLERİ	SAYI	%
Zihniyet farklılığı	11	8.80
Öğrencilerin tutumlarından	11	8.80
Sosyal çevrenin olumsuz etkilerinden	8	6.40
Öğretmenlerin tutumlarında	3	2.40
Eğitim sisteminden	2	1.60
Açıklama yapmadan farklılık var	3	2.40
Farklılık yoktur	75	60.00
Cevapsız	12	9.60
TOPLAM	125	100.0

Tablo 41
Öğrencilerin Yeterli Düzeyde Yetiştirilmelerine Göre Dağılımları

ÖĞRENCİLERİNİ YETİŞTİRME DURUMU	SAYI	%
Evet	6	4.80
Kısmen	93	74.40
Hayır	26	20.80
TOPLAM	125	100.0

Öğretmenlerin % 74.40'ı öğrencilerini kısmen yeterli düzeyde yetiştirebildiklerini ifade etmektedir, % 20.80'i ise yeterli düzeyde yetiştiremediklerini belirtmiştir. Öğrencilerini yeterli düzeyde yetiştirebildiğini söyleyen öğretmenlerin oranı % 4.80'dir.

Bu sonuçlara göre, "Meslek dersleri öğretmenleri, öğrencilerini yeterli düzeyde yetiştirememektedir." şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

Meslek dersleri öğretmenlerinin ideallerinin yüksek olması ve İmam-hatiplik mesleğinin gerektirdiği formasyona göre düşünmüş olmalarından dolayı, öğrencilerini çoğu kısmen yetiştirebildiklerini belirtmiştir.

Tablo 42
Öğrencilerin Yeterli Düzeyde Yetişip Yetişmemelerine İlişkin
Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
27..SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İL.H.	İ.B.
EVET	f	6	-	2	1	3	-	2	-	2	2	-	2	3	1
	%	5.13	-	7.69	2.63	7.14	-	11.76	-	4.76	8.70	-	3.17	5.36	16.67
KISMEN	f	87	6	16	27	32	18	10	18	33	19	13	50	41	2
	%	74.36	75.00	61.54	71.05	76.19	94.74	58.83	60.00	78.57	82.61	100.0	79.37	73.21	33.33
HAYIR	f	24	2	8	10	7	1	5	12	7	2	-	11	12	3
	%	20.51	25.00	30.77	26.32	16.67	5.26	29.41	40.00	16.67	8.69	-	17.46	21.43	50.00
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	63	56	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Karşılaştırmalı Tablo 42'de görüldüğü gibi, öğrencilerin yeterli düzeyde yetişip yetişmemelerine ilişkin karşılaştırmalar aşağıdadır:

Cinsiyet durumuna göre; bayan öğretmenlerin % 75'i öğrencilerini kısmen yeterli düzeyde yetiştirdiklerini, erkek öğretmenlerin de % 74.36 kısmen yetiştirdiklerini belirtmişlerdir.

Yaş durumuna göre; 44 ve yukarı yaşlardaki öğretmenlerin % 94.74'ü kısmen öğrencilerini yeterli düzeyde yetiştirdiklerini belirtirken, bu oran 25-31 yaş arasındaki öğretmenlerde % 61.54'tür. 25-31 yaş arasındaki öğretmenlerin % 30.77'si

öğrencilerini yeterli düzeyde yetiştiremediklerini beyan ederken, 44 ve yukarı yaştaki öğretmenlerde bu oran % 5.26'da kalmaktadır.

Meslekî kıdem durumuna göre; 21 yıl ve yukarı kıdeme sahip öğretmenlerin % 100'ü öğrencilerin kısmen yeterli düzeyde yetiştirdiklerini belirtirken, 0-3 yıl kıdeme sahip öğretmenlerde bu oran % 58.83 olarak gerçekleşmiştir. 4-9 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin % 40'ı öğrencilerini yeterli düzeyde yetiştiremediklerini söylerken 21 yıl ve yukarı kıdeme sahip öğretmenlerin hiç biri bu görüşü desteklememiştir.

Mezuniyet durumuna göre; Yüksek İslam Enstitüsü mezunu öğretmenlerin % 79.37'si öğrencilerini kısmen yetiştirdiklerini belirtirken, bu oran İslami İlimler Fakültesi mezunu öğretmenlerde % 33.33'tür. İslami İlimler Fakültesi mezunlarının % 50'si öğrencilerini yeterli düzeyde yetiştiremediklerini belirtirken, yüksek İslam Enstitüsü mezunlarının % 17.46'sı aynı görüşü paylaşmaktadır.

V. YÖNETİM VE MEVZUATTAN KAYNAKLANAN PROBLEMLER

Bu bölümde yönetmelik ve kitapların sık sık değişmesi, kredili sistemin öğrenci başarısına etkileri ve çıkardığı problemler, diğer meslek liselerine tanınan imkanların İmam-Hatip Liselerine de tanınması, müfredat programlarının yeniden gözden geçirilmesi, yapılması istenen değişiklik ve düzenlemeler, yönetimle ilgili giderilmesi istenen aksaklıklar ve branşlaşma problemleri ele alınmıştır.

Tablo 43

Yönetmeliklerin, Kitapların Sık Sık Değişmesinin Eğitim ve Öğretimi Olumsuz Yönde Etkileyip Etkilememesine İlişkin Dağılımları

YÖNETMELİKLERİN KİTAPLARIN DEĞİŞMESİNİN OLUMSUZ ETKİLEME DURUMU	SAYI	%
Evet	90	72.00
Kısmen	29	23.20
Vardır	5	4.00
Cevapsız	1	0.80
TOPLAM	125	100.0

Öğretmenlerin % 72'si yönetmeliklerin, kitapların sık sık değişmesinin eğitim ve öğretimi olumsuz etkilediği görüşündedir. % 23.20'lik bir kısım da bu etkinin kısmen olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Yapılan değişikliklerin eğitim ve öğretimi olumsuz yönde etkilemediğini belirten öğretmen sayısı % 4.0'dır. Bu soruyu bir öğretmen cevapsız bırakmıştır.

Bu sonuçlara göre, "Yönetmeliklerin, kitapların sık sık değişmesi eğitim ve öğretimi olumsuz yönde etkilemektedir" şeklindeki hipotezimiz doğrulanmış bulunmaktadır.

Karşılaştırmalı Tablo 44'te görüldüğü gibi, yönetmeliklerin kitapların sık sık değişmesinin olumsuz etkilerinin karşılaştırılması aşağıda verilmiştir:

Cinsiyet durumuna göre; bayan öğretmenlerin % 75'i olumsuz etkiyi kabul ederken, erkek öğretmenlerin % 71.80'i olumsuz etkinin varlığını kabul etmişlerdir.

Tablo 44
Yönetmeliklerin, Kitapların Sık Sık Değişmesinin Eğitim ve Öğretimi
Olumsuz Yönde Etkilemesine İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
28..SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H.	İ.B.
EVET	f	84	6	21	30	24	15	12	24	30	16	8	42	43	5
	%	71.80	75.00	80.77	78.95	57.14	78.95	70.59	80.00	71.43	69.57	61.54	66.67	76.79	83.33
KISMEN	f	27	2	4	6	15	4	4	5	9	6	5	18	11	-
	%	23.08	25.00	15.38	15.79	35.72	21.05	23.53	16.67	21.43	26.08	38.46	28.57	19.64	-
HAYIR	f	5	-	1	2	2	-	1	1	2	1	-	2	2	1
	%	4.27	-	3.85	5.26	4.76	-	5.88	3.33	4.76	4.35	-	3.17	3.57	16.67
CEVAPSIZ	f	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-
	%	0.85	-	-	-	2.38	-	-	-	2.38	-	-	1.59	-	-
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	63	56	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Yaş durumuna göre; 25-31 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 80.77'si sık sık yapılan değişikliklerin olumsuz etkisini kabul ederken, 38-43 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 57.14'ü bu olumsuzluğu kabul etmiştir.

Meslekî kıdem durumuna göre, 4-9 yıl meslekî kıdemi olan öğretmenlerin % 80'i kitapların ve yönetmeliklerin sık sık değişmesinin olumsuz etkisini belirtirken, 21 yıl ve yukarı kıdemi olan öğretmenlerin % 61.54'ü aynı görüşü taşımaktadır.

Mezuniyet durumuna göre; Yüksek İslam Enstitüsü mezunu olan öğretmenlerin % 66.67'si değişikliklerden olumsuz etkilenirken, İslami İlimler Fakültesi mezunu öğretmenlerin % 83.33'ü sık değişimden olumsuz etkilenmektedir.

Sıraladığımız bu farklara rağmen yönetmeliklerin ve kitapların sık sık değişmesinden bütün gruplar çoğunlukla olumsuz etkilenmektedir.

Yönetmeliklerin, kitapların Sık Sık Değişmesinin Eğitim ve Öğretimde Ortaya Çıkardığı Olumsuzluklar:

Yönetmeliklerin, kitapların sık sık değişmesinin eğitim ve öğretime olumsuz etkileriyle ilgili "açık uçlu" sorumuza verilen cevapları gruplandırdık. Bunlar; 1. Metod ve prensipler açısından ortaya çıkan olumsuzluklar, 2. Öğrencilerin değişime uyumu açısından ortaya çıkan olumsuzluklar, 3. Öğretmenlerin değişime uyumu açısından oluşan olumsuzluklar, 4. Maddî bakımdan olumsuzluklar, 5. Kitaplardaki olumsuzluklardan oluşmaktadır.

1. Metod ve prensipler açısından ortaya çıkan olumsuzluklar (19 kişi, % 15.20): Eğitimle ilgili kurallar ve sistemler konulurken, altyapı hazırlanmadan, toplumun sosyolojik yapısı dikkate alınmadan, yetiştirilecek insan tipiyle ilgili olarak uzun vadeli eğitim planlamaları yapılmadan, hatta yapılan bir değişiklikten sonuç alınmadan yeni değişiklikler yapılması, eğitimde süreklilik ve güveni zedelemektedir.

Eğitimde amaçların, planların belirsizliği, güvensizlik ve uyumsuzluk oluşturmaktadır. Yönetmeliklerin çok sık değişmesi yöneticileri de öğretmen ve öğrencileri takip açısından zor duruma düşürmektedir.

Öğrenciye fazla serbestî verilmesi, cezaî müeyyidelerin azalması, öğrencileri tembelliğe, bilgi yığmacılığına (ezberciliğe), disiplinsizliğe itmektedir.

2. *Öğrencilerin değişime uyumu açısından oluşan olumsuzluklar (19 kişi, % 15.20):* Yönetmeliklerin, kitapların sık sık değişmesi, öğrencinin yararına gibi ama değişiklik genelde taviz yönünde oluyor (Örnek ortaokulda sınıfta kalmanın olmaması). Öğrenimde kolaylık adına tembellik ve çalışmamak öğrencilerde karakter haline getirildi. Öğrencinin not korkusu ve öğretmene saygısı kalmadı. Çalışmayan, yeteneksiz öğrencilerin okulu bitirmesi normal görülmeye başlandı.

Ayrıca öğrencilerin uyumu zorlaşıyor, okuduklarında kopukluk oluyor, öğrenciler birbirlerinden faydalanamıyorlar, eski öğrencilerle ve öğretmenlerle bilgi diyalogu azalıyor.

Kitap değişikliklerinde öğrenciler, bir kaç yıl önceki kitapları arkadaşlarından alıp kullanamıyorlar, kitap temini, problemi ortaya çıkıyor. Harekeli Arapça kitapları, öğrencileri metin okuma açısından tembelleştiriyor.

3. *Kitaplardaki olumsuzluklar (9 kişi, % 7.20):* Kitapların sık sık değişmesi, kitaplar arasında metod farklılığı oluşturmuştur. Gereksiz yere daraltılmış, anlaşılmaz ve yetersiz hale getirilmiş, buna rağmen içindeki gereksiz bilgiler çoğaltılmış, önem durumu gözetilmeden kitaplarda yer almış konular bulunmaktadır (Örnek; hacimleri küçültülen Arapça, Kur'anı Kerim ve Tefsir kitapları yeterli olmamaktadır.)

Kitapların, faydalı olup olmadığı anlaşılmadan değişmesi israftır.

4. *Maddi bakımdan olumsuzluklar (9 kişi, % 7.20):* Yenileri eskilerinden her yönüyle daha kaliteli olabilse fayda sağlar. Fakat, genelde aynı muhteva ile anlatım tarzı değiştirilerek satılan kitaplardan dolayı ticarî menfaatler oluşmuştur. Her dönem ayrı kitap alınması, yeni kitapların pahalı olması velileri maddî yönden olumsuz etkilemektedir.

5. *Öğretmenlerin değişime uyumu açısından oluşan olumsuzluklar (8 kişi, % 6.40):* Öğretmenler değişen yeni kurallara ve kitaplara uyum sağlamakta zorlanmaktadırlar. Öğretmenlerin yaptırım gücü ellerinden alındığı, okuldan mezuniyet kolaylaştırıldığı için, öğrenciler fazla çalışmamakta, disiplin problemleri artmaktadır.

Eğitimde uzun süreli planlamalar olmadığından, yönetmelik değişiklikleri bir belirsizlik ortamı doğurmakta, takip gücünü azaltmakta, çelişkiye düşürüp kararsızlıkları çoğaltmaktadır.

6. *Açıklama yapmadığı halde, yönetmeliklerin kitapların sık sık değişmesinin eğitim ve öğretimi olumsuz etkilediğini katılanlar (26 kişi, % 20.80):* Bunlar hangi yönde olumsuz etkilediğini belirtmemişlerdir.

7. *Kısmen olumsuz etkilemektedir (29 kişi, % 23.20).*

8. *Hayır, olumlu etkilemektedir (5 kişi, % 4.00).*

9. *Cevapsız (1 kişi, % 0.80).*

Tablo 45
Yönetmeliklerin, Kitapların Sık Sık Değişmesinin Eğitim ve Öğretimde Ortaya Çıkardığı Olumsuzluklara İlişkin Dağılımları

OLUMSUZ ETKİLER	SAYI	%
Metod ve prensipler açısından oluşan olumsuzluklar	19	15.20
Öğrencilerin değişime uyumu açısından oluşan olumsuzluklar	19	15.20
Kitaplardaki olumsuzluklar	9	7.20
Maddî bakımdan olumsuzluklar	9	7.20
Öğretmenlerin değişime uyumu açısından oluşan olumsuzluklar	8	6.40
Olumsuz etkilemektedir (açıklama yok)	26	20.80
Kısmen olumsuz etkilemektedir	29	23.20
Hayır, olumlu etkilemektedir	5	4.00
Cevapsız	1	0.80
TOPLAM	125	100.0

Tabloda görüldüğü gibi, öğretmenlerin % 15.20'si metod ve prensipler açısından oluşan olumsuzluklar sebebiyle eğitim ve öğretimin yönetmelik ve kitapların sık sık değişmesinden etkilendiğini, % 15.20'si öğrencilerin uyumu açısından olumsuzluklar oluştuğunu, % 7.20'si kitaplardaki olumsuzluklardan etkilendiklerini, % 7.20'si maddi bakımdan olumsuz etkilendiklerini, % 6.40'ı öğretmenlerin değişime uyumu açısından olumsuzluklar oluştuğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin % 20.80'i olumsuz etkilenme görüşüne katılırken, % 23.20'si kısmen etkilenmeden söz etmişlerdir. % 4'lük bir kısım ise (5 kişi) bu etkinin olumlu olduğunu ifade etmiştir. Bir öğretmen bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Tablo 46
Kredili Sistemin Öğrenci Başarısını Artırıp
Artırmamasına İlişkin Dağılımları

KREDİLİ SİSTEMİN ÖĞRENCİ BAŞARISINI ARTIRMA DURUMU	SAYI	%
Evet	22	17.60
Kısmen	37	29.60
Hayır	64	51.20
Cevapsız	2	1.60
TOPLAM	125	100.0

Tabloda görüldüğü gibi öğretmenlerin % 51.20'si kredili sistemin öğrenci başarısını artırmadığı görüşündedir. % 29.60'lık öğretmen grubu ise kısmen artırabileceğini belirtmiştir. Kredili sistemin öğrenci başarısını artıracaklarını düşünen öğretmenlerin oranı % 17.60'tır.

Milli Eğitim Bakanlığı Haziran 1995'te yaptığı açıklamayla Meslek liseleriyle birlikte İmam-Hatip Liselerinden de kredili sistem kaldırıldı. Bizim anketimiz ise Aralık 1994'te yapılmıştır.

Karşılaştırmalı Tablo 47'de görüldüğü gibi, kredili sistemin öğrenci başarılarını artırıp artırmamasına ilişkin dağılımların farklılıkları aşağıda verilmiştir:

Cinsiyet durumuna göre; erkek öğretmenlerin % 53.85 kredili sistemin öğrenci başarısını artırmadığı görüşündedir. Bayan öğretmenlerde bu oran % 12.50'dir. Bayan öğretmenlerin % 37.50'si kredili sistemin başarıyı artırdığını belirtirken, erkek öğretmenlerin % 16.24'ü bu görüşü benimsemiştir.

Tablo 47
Kredili Sistemin Öğrenci Başarısını Artırıp Artırmamasına
İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
30..SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H.	İ.B.
EVET	f	19	3	9	7	5	1	6	7	6	2	1	8	13	1
	%	16.24	37.50	34.62	18.42	11.90	5.26	35.29	23.33	14.29	8.70	7.70	12.70	23.21	16.67
KISMEN	f	34	3	7	8	15	7	5	8	10	8	6	20	15	2
	%	29.06	37.50	26.92	21.05	35.72	36.85	29.41	26.67	23.81	34.78	46.15	31.75	26.79	33.33
HAYIR	f	63	1	10	22	22	10	6	15	24	13	6	34	27	3
	%	53.85	12.50	38.46	57.90	52.38	52.63	35.29	50.00	57.14	56.52	46.15	53.97	48.21	50.00
CEVAPSIZ	f	1	1	-	1	-	1	-	-	2	-	-	1	1	-
	%	0.85	12.50	-	2.63	-	5.26	-	-	4.76	-	-	1.58	1.79	-
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	63	56	6
	%	100	100	100	100	100	100	99.99	100	100	100	100	100	100	100

Yaş durumuna göre; 32-37 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 57.90'ı kredili sistemin öğrenci başarısını artırmadığını belirtirken, 25-31 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 38.46'sı böyle düşünmektedir. 25-31 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 34.62'si kredili sistemin başarıyı artırdığını söylerken, 44 ve yukarı yaştaki öğretmenlerin % 5.26'sı aynı görüşü paylaşmaktadır.

Meslekî kıdeme göre;; 10-15 yıl arası meslekî kıdemi olan öğretmenlerin % 57.14'ü kredili sistemin başarıyı artırmadığını düşünürken, 0-3 yıl kıdemli öğretmenlerin % 35.29'u aynı görüştedir. 0-3 yıl kıdemli öğretmenlerin % 35.29'u kredili sistemin başarıyı artıracığını söylerken, 21 yıl ve yukarı kıdeme sahip öğretmenlerin % 7.70'i aynı görüşü taşımaktadır.

Mezuniyet durumuna göre öğretmenlerin tercihleri birbirlerine yakındır.

Kredili Sistemin Öğretmenlere Çıkardığı Problemler:

Kredili sistemin öğretmenlere çıkardığı problemleri "açık uçlu" soruyla sorduk. Verilen cevapları gruplandırdık. Kredili sistemin ortaya çıkardığı başlıca problemler şunlardır: 1. Disiplinsizlik açısından ortaya çıkar problemler, 2. Zayıf öğrencileri olumsuz etkilemesi açısından ortaya çıkan problemler, 3 Kredili sistemin iyi bir sistem olmaması açısından ortaya çıkan problemler, 4. Öğrenci devam-devamsızlığı açısından ortaya çıkan problemler, 5. Fizikî yetersizlik ve altyapı eksikliği açısından ortaya çıkan problemler, 6. Derslerle ilgili ortaya çıkan problemler, 7. Kırtasiyecilik ve formalite açısından ortaya çıkan problemler, 9. İdareyle ilgili ortaya çıkan problemlerdir.

1. Disiplinsizlik açısından ortaya çıkan problemler (21 kişi, % 16.80): Bu sistem, öğrenci karşısında öğretmenin otoritesini zayıflatmıştır. Öğrenciyle kısa sürede temas olduğundan, öğretmen-öğrenci diyalogunu azaltmıştır. Tembel öğrenciler belirli sınıflarda toplanmaktadır. Boş dersler nedeniyle öğrencileri takip ve kontrol sağlanamamaktadır. Öğretmenler öğrenciyi tanımamaktadır. Bu sebeplerden disiplin problemleri had safhaya ulaşmıştır.

Öğrenciler boş zamanlarını değerlendirememektedirler. Öğrencilerin meslekî formasyon yönünden ve üniversite başarıları açısından başarılarında düşüş vardır. Not için çalışmak ve devam-devamsızlık problemleri artmıştır.

Yeterli inceleme ve araştırma yapılmadan konulduğu için yetersiz altyapı ve kadro ile faaliyet gösteren okullar ders programları yaparken zorlanmışlardır.

2. Zayıf öğrencileri olumsuz etkilemesi açısından ortaya çıkan problemler (14 kişi, % 11.20): Öğrencilerin derse bağımlılığını zayıflatmaktadır. Ders takibini zorlaştırmaktadır. Başarılı öğrenciler bir sınıfta, başarısızlar da bir sınıfta toplanmaktadır. Alt sınıftan bu dersten kalan ve derse katılan öğrencilerle sınıf arasında diyalog kopukluğu olmaktadır. Sınıflar kalabalık olduğundan öğrencileri kontrol zorlaşmakta; öğrenciler, dersleri takipte zorlanmaktadırlar. Bu durum öğrencilerin motivasyonunu azaltmakta, ortada olan öğrencileri de zayıflatmakta, öğrencileri ilgisiz, sorumsuz, başıboş ve vurdumduymaz bir hale getirmektedir.

3. Kredili sistemin iyi bir sistem olmaması açısından ortaya çıkan problemler (11 kişi, % 8.80): Kredili sistemin uygulamalı mahiyeti tanınıp tam anlaşılamadı. Faydası ve zararı tam bilinemedi, rayına oturana kadar kargaşa oldu. Uygulama yanlışlıkları oldu. Sadece okullarda değil, sınıflar arasında bile kopukluklar oldu. Bu da başarısızlığa sebep oldu. Başka ülkelerin çok önce terk ettiği bu sistem ülkemiz gerçeklerine uygun değildir.

4. Öğrenci devam-devamsızlığı açısından ortaya çıkan problemler (9 kişi, % 7.20): Alt sınıflardan kalan ilgisiz öğrencilerin birikimi, sınıfların çok kalabalık olması, derse karşı genel bir ilgisizlik oluşturmaktadır. İlgisiz ve devamsız öğrencilerin etkilemesi sonucu devamsızlıklar, geç kalmalar artmaktadır. Hem

üst sınıfın programını, hem de kaldıkları dersten alt sınıfın programını takip durumunda kalan öğrencilerin devam problemleri ortaya çıkmaktadır.

5. Fizikî yetersizlik ve altyapı eksikliği açısından ortaya çıkan problemler (8 kişi, % 6.40): Altyapı, fizikî kapasite, sınıf ve öğretmen yetersizliğinden dolayı sınıflar kalabalıktır. Öğretmen azlığı sebebiyle danışmanlık hizmetleri yapılamamaktadır. Bu sebeplere bağlı olarak kredili sistem tam olarak uygulanamamaktadır.

6. Derslerle ilgili ortaya çıkan problemler (5 kişi, % 4.00): Bazı derslere ilgi veya ilgisizlik birikmektedir. Bir yıl sonra sınıf açma vs.'de zorluklar olmaktadır. Zaten kabarık olan ders sayısını fazlalaştırmaktadır.

Öğretmenler kredili sistem öncesi bir yıl boyunca okuttukları ders kitaplarını bir yarıyıl da vermeye çalışmakta, öğretmeden çok, müfredatla yarışa girmektedirler.

Üst üste başarısız olunan bir dersten öğrenci muaf tutulmakta ve o konuda meslekî açıdan yetersiz olmaktadır.

7. Kırtasiyecilik ve formaliteler açısından ortaya çıkan problemler (5 kişi % 4.00): Formaliteler, teferruat ve kırtasiye işleri fazla zaman almaktadır.

8. Öğretmenlerle ilgili ortaya çıkan problemler (4 kişi, % 3.20): Fazla derse girmek verimi azaltmaktadır. Her ders sınıfları değişen öğrencileri tanımak zorlaşmakta ve danışmanlık da bu yüzden yeterli seviyede yapılamamaktadır.

9. İdareyle ilgili ortaya çıkan problemler (3 kişi, % 2.40): Öğretmen azlığı ve ~~problem~~ ^{program} yapma konusu okul idaresini zorlamaktadır. Öğrenciyi tembelliğe itmekte, öğrenci-idare diyalogunu olumsuz etkilemektedir.

Tablo 48'de görüldüğü gibi öğretmenlerin % 64.00'ı (80 kişi) kredili sistemin ortaya çıkardığı veya artırdığı problemlerden söz etmektedir. Bunların % 16.80'i disiplinsizlik probleminden, % 11.20'si zayıf öğrencilerin olumsuz etkilenmesinden, % 8.80'i kredili sistemin kendisinin eksikliğinden, % 7.20'si öğrenci devam-devamsızlığı probleminden, % 6.40'ı altyapı eksikliklerinden, % 4'ü derslerle ilgili problemlerden, yine % 4'ü formalite ve kırtasiyecilikten söz etmektedir.

Tablo 48
Kredili Sistemin Olumsuz Etkilerinden Dolayı Ortaya Çıkan Problemlere İlişkin Dağılımları

ORTAYA ÇIKAN PROBLEMLER	SAYI	%
Disiplinsizlik açısından	21	16.80
Zayıf öğrencileri olumsuz etkilemesi açısından	14	11.20
Kredili istemin iyi bir sistem olmaması açısından	11	8.80
Öğrenci devam-devamsızlığı açısından	9	7.20
Fizikî yetersizlik ve altyapı eksikliği açısından	8	6.40
Derslerle ilgili ortaya çıkan problemler	5	4.00
Kırtasiyecilik ve formaliteler açısından	5	4.00
Öğretmenlerle ilgili ortaya çıkan problemler	4	3.20
İdareyle ilgili problemler	3	2.40
Kısmen olumsuz etkilemektedir	31	24.80
Olumlu etkilemektedir	22	17.60
Cevapsız	2	1.60
TOPLAM	125	100.0

Tablo 49
Diğer meslek Liselerine Tanınan İmkanların İmam-Hatip Liselerine
de Tanınmakta Olup Olmamasına İlişkin Dağılımları

İMKANLARIN TANINMASI DURUMU	SAYI	%
Evet	4	3.20
Kısmen	29	23.20
Hayır	90	72.00
Cevapsız	2	1.60
TOPLAM	125	100.0

Tabloda görüldüğü gibi, öğretmenlerin % 72'si olumsuz görüş bildirerek diğer meslek liselerine tanınan imkanların İmam-Hatip liselerine tanınmadığı görüşündedir. % 23.20'lik öğretmen grubu ise bu imkanların kısmen tanındığını düşünmektedir. Öğretmenlerin sadece % 3.20'si diğer meslek liselerine tanınan imkanların İmam-Hatip Liselerine de tanındığı görüşündedir.

Öğretmenlerin çoğunluğuna göre, "diğer meslek liselerine tanınan imkanlar İmam-Hatip liselerine tanınmamaktadır." şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

Karşılaştırmalı Tablo 50'da görüldüğü gibi, diğer meslek liselerine tanınan imkanların İmam-Hatip Liselerine de tanınıp tanınmamasına ilişkin dağılımların karşılaştırılmasından doğan farklılıklar aşağıda verilmiştir:

Cinsiyet durumuna göre; bayan öğretmenlerle erkek öğretmenlerinin çoğunluğu İmam-Hatip Liselerine diğer meslek liselerine tanınan imkanların tanınmadığı görüşündedir. Aralarındaki sayısal farklılıklar azdır.

Tablo 50
İmam-Hatip Liselerine Diğer Meslek Liselerine Tanınan İmkanların
Tanınıp Tanınmamasına İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
32..SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H.	İ.B.
EVET	f	3	1	1	-	1	2	1	-	-	1	2	3	1	-
	%	2.56	125.0	3.85	-	2.38	10.53	5.88	-	-	4.35	15.39	4.76	1.79	-
KISMEN	f	28	1	5	5	10	9	4	4	8	7	6	17	11	1
	%	23.93	12.50	19.23	13.16	23.81	47.37	23.53	13.33	19.05	30.43	46.15	26.99	19.64	16.67
HAYIR	f	84	6	20	31	31	8	12	25	33	15	5	43	43	4
	%	71.80	75.00	76.92	81.58	73.81	42.10	70.59	83.33	78.57	65.22	38.46	68.25	76.78	66.67
CEVAPSIZ	f	2	-	-	2	-	-	-	1	1	-	-	-	1	1
	%	1.71	-	-	5.26	-	-	-	3.33	2.38	-	-	-	1.79	16.66
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	63	56	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	99.99	100	100	100	100	100	100

Yaş durumuna göre; 32-37 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 81.58'i diğer meslek liselerine tanınan hakların İmam-Hatip liselerine tanınmadığını belirtirken, 44 ve yukarı yaştaki öğretmenlerin % 42.10'u aynı görüşü desteklemektedir. 44 ve yukarı yaştaki öğretmenlerin % 47.37'si bu imkanların kısmen tanındığı yönünde görüş bildirirken 32-37 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 13.16'si kısmen tanındığını belirtmiştir.

Meslekî kıdem durumuna göre; 4-9 yıl arası mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin % 83.33'ü İmam-Hatip Liselerine diğer meslek liselerine tanınan imkanların tanınmadığı görüşünü ifade ederken, 21 yıl ve yukarı kıdeme sahip öğretmenlerin % 38.46'sı aynı görüşü belirtmiştir. 21 yıl ve yukarı kıdeme sahip öğretmenlerin % 46.15'i

bu imkanların kısmen tanındığı yönünde görüş bildirirken, 4/9 yıl kıdemli öğretmenlerin % 13.33'ü bu görüşe katılmıştır.

Mezuniyet durumuna göre öğretmenlerin tercihleri arasında farklılık oldukça azdır.

Tablo 41'de görüldüğü gibi, meslek dersleri öğretmenlerinin % 75.20'si meslek dersleri müfredatının yeniden düzenlenmesini istemektedir. % 20'lik bir grup ise "bu düzenlemeye gerek yoktur" görüşünü belirtmiştir. Öğretmenlerin % 4.80'i bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Tablo 51
Meslek Dersleri Müfredatının Yeniden Düzenlenmesine
İlişkin Dağılımları

MESLEK DERSLERİ MÜFREDATIN YENİDEN DÜZENLENMESİ DURUMU	SAYI	%
Evet	94	75.20
Hayır	25	20.00
Cevapsız	6	4.80
TOPLAM	125	100.0

Bu sonuçlara göre; "Meslek Dersleri öğretmenleri, meslek dersleri müfredat programlarının yeniden düzenlenmesini istemektedirler." şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

Karşılaştırmalı Tablo 52'de görüldüğü gibi, meslek dersleri müfredatının yeniden düzenlenip düzenlenmemesine ilişkin karşılaştırmalar arasındaki farklılıklar aşağıya çıkarılmıştır:

Tablo 52
Meslek dersleri Müfredatının Yeniden Düzenlenip
Düzenlenmemesine İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
33..SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H.	İ.B.
EVET	f	89	5	18	30	33	13	9	25	34	19	7	48	42	4
	%	76.07	62.50	69.23	78.95	78.57	68.42	52.94	83.33	80.95	82.61	53.85	76.19	75.00	66.67
HAYIR	f	23	2	6	5	9	5	6	5	5	4	5	15	8	2
	%	19.66	25.00	23.08	13.16	21.43	26.32	35.29	16.67	11.91	17.39	38.46	23.81	14.29	33.33
CEVAPSIZ	f	5	1	2	3	-	1	2	-	3	-	1	-	6	-
	%	4.27	12.50	7.69	7.89	-	5.26	11.77	-	7.14	-	7.69	-	10.71	-
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	83	56	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Cinsiyet durumuna göre; erkek öğretmenlerin % 76.07'si meslek dersleri müfredatının yeniden düzenlenmesini isterken, bayan öğretmenlerde bu oran % 62.50'dir.

Yaş durumuna göre;, 32-37 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 78.95'i müfredatın yeniden düzenlenmesi görüşünü taşıırken, 44 ve yukarı yaşlardaki öğretmenlerin % 68.43'ü bu görüşe katılmıştır.

Meslekî kıdem durumuna göre; 4-9 yıl kıdemli öğretmenlerin % 83.33'ü meslek dersleri müfredatının yeniden düzenlenmesini isterken, 0-3 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin % 52.94'ü aynı görüşe katılmaktadır.

Mezuniyet durumuna göre öğretmenlerin tercihleri arasındaki farklılık azdır.

***Meslek Derslerinin Müfredatında Yapılması İstenen
Değişiklik ve Düzenlemeler***

Meslek derslerinde yapılması istenen değişiklik ve düzenlemelerle ilgili "açık uçlu" soruya verilen cevapları

gruplandırdık. Buna göre şu konularda değişiklik ve düzenleme yapılmalıdır: 1. Meslekî formasyona ağırlık verilmelidir. 2. Kaynaklara ve branşlaşmaya yönelik değişiklikler yapılmalı. 3. Müfredat güncelleştirilmeli. 4. Kitaplarla ilgili değişiklik yapılmalı. 5. Müfredatta çıkarmalar, kısaltmalar yapılmalı, öz verilmeli. 6. Değişiklik uzmanlara yaptırılmalı. 7. Değişiklikler uygulamaya yönelik olmalı. 8. Değişikliklerde kredili sistemden faydalanılmalı.

1. Meslekî formasyona ağırlık verilmeli (15 kişi, % 12.00):

Meslek derslerinin sayıları ve ders saatleri artırılarak yapılacak değişikliklerle mesleki formasyon kazandırmaya ağırlık verilmeli, seçmeli derslerle de meslek derslerine ağırlık verilmeli, orta kısımda Kur'anı Kerim ve Arapça dersleri daha fazla olmalı ve bazı meslek dersleri orta kısma kaydırılmalı.

Meslekî formasyon müfredatı ve üniversiteye hazırlayan müfredat daha net olmalı, bu iki müfredatın dengesinde mesleğe ağırlık verilmelidir. Mezunların İlahiyat Fakültelerine girmelerine kolaylık sağlanmalıdır.

2. Kaynaklara ve branşlaşmaya yönelik değişiklikler yapılmalı (14 kişi, % 11.20): Müfredat programları Kur'anı Kerim, hadisler, diğer İslami kaynaklar ve bilimsel kaynaklara dayanılarak hazırlanmalıdır. İhtilaflı konulara girilmeden; İslam, uygulamaya yönelik olarak eğitici metodlarla verilmelidir.

Müfredat programları, öğrenci yaş ve seviyesine uygun olarak düzenlenmelidir. Bazı sınıflardaki konular öğrencilere ağır gelmektedir.

Öğrenciler, kabiliyetlerine göre branşlaştırılmalıdır. Buna göre branşlarındaki haftalık ders saatleri daha fazla ve derin olmalıdır. Öğretmenler de yeterli olanlardan seçilmelidir.

3. Müfredat güncelleştirilmeli (14 kişi, % 11.20): Müfredat programları günlük hayattan örnekli olmalı, pratik hayatta ve meslekte gerekli bilgiler vermelidir.

Bilgiler kaynaklardan ve doğru olarak alınmalı, ferdî ve sosyal hayata yönelik, araştırmaya dayalı yeni düşüncelere yer verilmeli, öğrencilerin geleceğe dönük çalışmalarına katkıda bulunacak şekilde düzenlemeler yapılmalıdır. Dersler çağın ihtiyaçlarına göre cazip hale getirilmelidir. Konu sayısı azaltılmalı, detaya girilmemelidir. Çevre, teknoloji, yeni dünya düzeni göz önünde bulundurulmalıdır.

4. Kitaplarla ilgili değişiklikler yapılmalı (12 kişi, % 9.60): Din kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin İmam-Hatip Lisesinin seviyesine uygun, meslek derslerine has düzenlemeleri olmalıdır. Kız öğrenciler için ayrı Hitabet kitabı yazılmalıdır. Kelam ve Akaid dersleri birleştirilmelidir. Kur'anı Kerim ve Arapça ders saatleri artırılmalıdır. Öğretmenlerin görüşleri alınarak Arapça kitaplarından bazı konular çıkarılmalıdır. Fıkıh kitaplarında daha çok kaynak alıntıları yapılmalıdır.

Müfredat programları basitten (Din kültürü-Siyer-Akaid-Fıkıh vb.) zora doğru verilmelidir.

Kitapların muhtevasında, sınıfların çok kalabalık olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Muamelat(uygulama ve kişilerarası ilişkiler) konularına ağırlık verilmelidir.

Meslek derslerini veremeyenler okuldan mezun olamamalıdır.

5. *Müfredatta çıkarmalar, kısaltmalar yapılmalı (11 kişi, % 8.80):* Uzun anlatım ve ayrıntı yerine gerekli olan bilgiler tekrara düşülmeden özetlenmelidir. Dinle, meslekle ilgisi olmayan lüzumsuz bilgiler çıkarılmalıdır. Branşlaşmaya ağırlık verilmeli, ders sayısı azaltılmalıdır.

6. *Değişiklik uzmanlara yaptırılmalı (6 kişi, % 4.80):* Tecrübeli idareciler, öğretmenler, meslekî alandaki uzmanlar, İlahiyat Fakültesindeki ilgili öğretim üyelerinin ortaklaşa kuracakları komisyonlarda meslekî problemler, müfredat programları ve kitaplar tartışılmalıdır.

Müfredat programları meslekî ve dinî içeriği artırılarak yapılan tartışmalı toplantılarda alınan kararlara uygun olarak hazırlanmalıdır.

7. *Değişiklikler uygulamaya yönelik olmalı (5 kişi, % 4.00):* Meslek derslerinin saatleri artırılarak uygulamalı eğitime ağırlık verilmeli, dinî hizmetlere yönelik pratikleri artırıcı derslerin programı zenginleştirilmelidir. Özellikle ihlas ve samimiyet artırıcı eğitim verilmelidir.

8. *Değişikliklerde kredili sistemden faydalanılmalı (3 kişi % 2.40):* Kredili sisteme göre fen, matematik, sosyal bilimler kollarına ayrılıp buna göre müfredat yapılmalıdır.

Akaid, Tefsir, Hadis derslerindeki müfredat kaba, arzulanan konular verilememektedir. Kredili sisteme göre yeniden düzenlenmelidir.

Daha önce de belirtildiği gibi, öğretmenlern % 64'ü müfredat programlarının yeniden düzenlenmesini istemektedir.

Bu değişikliklerin nasıl ve hangi alanlarda olmasını istedikleri ise aşağıda oranlarıyla verilmiştir:

Tablo 53
Meslek dersleri Müfredatında Yapılması İstenen
Değişiklik ve Düzenlemelere İlişkin dağılımları

YAPILMASI İSTENEN DEĞİŞİKLİKLER	SAYI	%
Meslekî formasyona ağırlık verilmeli	15	12.00
Müfredat programları güncelleştirilmeli	14	11.20
Kaynaklara ve branşlaşmaya yönelik değişiklikler yapılmalı	14	11.20
Kitaplarla ilgili değişiklikler yapılmalı	12	9.60
Müfredatta çıkarmalar, kısaltmalar yapılmalı	11	8.80
Değişiklikler uzmanlara yaptırılmalı	6	4.80
Değişiklik uygulamaya yönelik olmalı	5	4.00
Değişiklikte kredili sistemden yararlanılmalı	3	2.40
Değişiklik yapılmalı (Açıklamasız)	14	11.20
Hayır, değişiklik yapılmamalı	25	20.00
Cevapsız	6	4.80
TOPLAM	125	100.0

Öğretmenlerin % 12'si "formasyona ağırlık verilmelidir" görüşünde; % 11.20'si müfredatın güncelleşmesini istemekte; % 11.20'si kaynaklara ve branşlaşmaya yönelik değişiklik istemekte; %

9.60'ı kitaplarla ilgili değişiklik istemekte; % 8.80'i müfredatta çıkarma ve kısaltmaya gidilmesini; % 4.80'i yapılacak değişikliklerin uzmanlarca yapılmasını; % 4.00'ı değişikliklerin uygulamaya yönelik olmasını; % 2.40'ı değişiklikte kredili sistemden yararlanılmasını istemektedir. % 11.20'lik bir grup değişiklik yapılmasını isterken bununla ilgili görüş açıklamamıştır. Öğretmenlerin % 20'si de değişiklikten yana olmadıklarını beyan ederken, % 4.80'i bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Bu sonuçlara göre, meslek dersleri öğretmenleri müfredat programlarında "Mesleki formasyona ağırlık vererek programların güncelleştirilmesini istemektedir" şeklindeki hipotezimiz doğrulanmış bulunmaktadır.

Tablo 54
Yönetimle İlgili Giderilmesi İstenen Olumsuzluklar
Olup Olmamasına İlişkin Dağılımları

YÖNETİMLE İLGİLİ OLUMSUZLUKLAR	SAYI	%
Vardır	60	48.00
Yoktur	52	41.60
Cevapsız	13	10.40
TOPLAM	125	100.0

Öğretmenlerin % 48.00'inin yönetimden giderilmesi istediği olumsuzluklar vardır. % 41.60'ı ise böyle bir olumsuzluğun olmadığı görüşündedir. Öğretmenlerin % 10.40'ı bu soruyu cevaplamamıştır.

Bu sonuca göre, "Meslek dersleri öğretmenlerinin çoğunun yönetimden giderilmesini istediği olumsuzluklar vardır." şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

Karşılaştırmalı Tablo 55'te görüldüğü gibi, yönetimle ilgili giderilmesi istenen olumsuzlukların olup olmamasına ilişkin karşılaştırmaların farklılıkları şunlardır:

Cinsiyet durumuna göre; erkek öğretmenlerin % 48.72'si, bayan öğretmenlerin de % 37.50'sinin yönetimden giderilmesini istediği olumsuzluk bulunmaktadır.

Tablo 55
Yönetimle İlgili Giderilmesi İstenen Olumsuzluklar Olup Olmamasına İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
35..SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H.	İ.B.
VARDIR	f	57	3	12	18	20	10	5	19	19	11	6	30	27	3
	%	48.72	37.50	46.15	47.37	47.62	52.63	29.41	63.33	45.23	47.83	46.25	47.62	48.21	50.00
YOKTUR	f	49	3	10	15	18	9	8	10	16	11	7	31	19	2
	%	41.88	37.50	38.46	39.47	42.86	47.37	47.06	33.33	38.10	47.83	53.85	49.20	33.93	33.33
CEVAPSIZ	f	11	2	4	5	4	-	4	1	7	1	-	2	10	1
	%	9.40	25.00	15.39	13.16	9.52	-	23.53	3.33	16.67	4.34	-	3.18	17.86	16.67
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	63	56	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	99.99	100	100	100	100	100	100

Yaş durumuna göre; 44 ve yukarı yaştaki öğretmenlerin % 52.63'ünün, 25-31 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 46.15'inin yönetimden giderilmesini istediği olumsuzluklar vardır.

Kıdem durumuna göre; 4-9 yıl mesleki kıdemi olan öğretmenlerin % 63.33'ünün yönetimden giderilmesini istediği olumsuzluklar varken, 0-3 yıl kıdemli öğretmenlerin % 29.41'i aynı görüştedir. 21 yıl ve yukarı kıdeme sahip öğretmenlerin % 53.85, 0-3 yıl kıdemli öğretmenlerin % 47.06'sının yönetimden giderilmesini istedikleri olumsuzluklar yokken, 4-9 yıl kıdemli öğretmenlerin de % 33.33'ünün giderilmesini istediği olumsuzluklar yoktur

Mezuniyet durumuna göre; Yüksek İslam Enstitüsü mezunu öğretmenlerin % 49.20'sinin, yönetimden giderilmesini istedikleri olumsuzluklar yokken, İlahiyat Fakültesi mezunu öğretmenlerin % 33.93'ünün, İslami İlimler Fakültesi mezunu öğretmenlerin de % 33.33'ünün giderilmesini istedikleri olumsuzluklar yoktur.

Öğretmenlerin çoğunluğunun yönetimden giderilmesini istediği olumsuzluklar varken; 0-3 yıl ve 21 yıl ve yukarı kıdeme sahip öğretmenlerle Yüksek İslam Enstitüsü mezunu öğretmenlerin çoğunun yönetimden giderilmesini istedikleri olumsuzluklar yoktur.

Yönetimden Giderilmesi İstenen Olumsuzluklar

Öğretmenlerin yönetimle ilgili olumsuzlukları anlatmalarını istediğimiz "açık uçlu" sorumuza verilen cevapları şu şekilde gruplandırdık: 1. Öğretmenlerin yönetimden talepleri, 2. Yönetimde bulunan olumsuz yönler, 3. Yöneticilerde bulunması gereken özelliklerdir.

1. Öğretmenlerin yönetimden talepleri (23 kişi, % 18.40):

Eğitim sistemimizde öğrencilerin millî vemanevî yönlerini geliştirmeye uygun şartlar hazırlanmalıdır. Sınıf geçme, sınav,

devam-devamsızlık ve disiplin yönetmeliği yeniden gözden geçirilerek değiştirilmelidir.

İdare-öğretmen-öğrenci diyalogu artırılmalıdır. İdareci kadrosu çoğaltılmalı, kırtasiyecilik ve formaliteler azaltılmalıdır. Okulların mevcutları azaltılmalı, sınıf mevcutları normal bir hale getirilmelidir. Kadro yetersizliği, öğretmen açığı, maddî imkansızlıklar giderilmelidir. Öğrenci yoklamaları bilgisayara alınmalıdır.

Rehberlik, danışmanlık hizmetleri artırılarak öğrencilerin saygın bir kişilik kazanması, hoşgörü, sevgi, saygı esasına bağlı kalınarak disiplin sağlanmalı, bilenle bilmeyen aynı kefeye konmamalıdır.

Öğretmenlerin saygınlığı, sosyal statüsü, yaptırım gücü artırılarak eğitimin seviyesi yükseltilmelidir. Öğretmenlerin haftalık ders yükü yeni öğretmenler atanarak azaltılmalıdır. Getirilen bütün yeniliklerin pratik faydaları, gerekliliği her yıl kontrol edilmelidir.

2. Yönetimde bulunan olumsuz yönler (15 kişi, % 12.00):

Okul yönetimleri üzerinde siyasi baskılar kaldırılmalıdır. Atamalar siyasî olmamalı, okul yöneticileri hükûmetlerin isteği doğrultusunda sık değiştirilmemelidir. İnsan kayırmalar kalkmalı; değerli, ehil, öğretmenlere değer veren yöneticiler iş başına getirilmelidir. Devlet tarafından okullarımıza yapılan mahallî veya merkezî siyasal baskılara ilgisiz kalınmamalıdır.

Sık sık mevzuat değişmesi, fizikî yetersizlik, idareciler arasında farklılığın olması, sürekli üstten derslerin nasıl anlatılması

gerektiği hususunda baskı olması, mevzuatçılık ve kırtasiyecilik öğretmenleri olumsuz yönde etkilemektedir.

İdarecilerin ilgilendikleri öğrenci sayısının fazlalığı ve ücret düşüklüğü, idarî boşlukların ve eğitim sisteminin getirdiği bir takım suistimaller vardır. Alt kademedeki arızalar bakanlıktan kaynaklanmaktadır.

3.Yöneticilerde bulunması gereken özellikler (8 kişi,% 6.40):

Yönetim bir bilim olduğu için yöneticiler en az yüksek lisans seviyesinde yönetim eğitiminden geçmelidir. Bunun yanısıra çok yönlü, şahsiyeti oturmuş, ehil, bu işi yapabilecek kapasitede, meslek dersleri öğretmeni kökenli, sosyal ve psikolojik yönleri dikkate alınarak göreve getirilmelidir.

İdareciler, okul başarısını ve disiplinini etkilemektedir. Okul müdürleri statü bakımından kadrolu olmalı, tekrar öğretmenliğe döndürülmemelidir. İdari kadrolar çoğaltılmalı, meslek okullarında bu kadro meslek dersleri öğretmenlerinden seçilmelidir.

Tabloda 56'da görüldüğü gibi, öğretmenlerin % 48'inin yönetimden giderilmesini istedikleri olumsuzluklar vardır. Bunların % 18.40'ı yönetimden bazı isteklerinden, % 12'sinin yönetimdekilerin bazı olumsuzluklarından söz etmiştir. Öğretmenlerin % 11.20'si taraftar oldukları giderilmesi gereken olumsuzluklarla ilgili açıklama yapmamıştır. Öğretmenlerin % 6.40'ı yöneticilerde bulunması gereken özellikleri sıralayarak, adeta, "böyle yöneticiler isteriz" demeye getirmektedir. Öğretmenlerin % 41.60'ının yönetimden giderilmesini istediği herhangi bir

olumsuzluk yoktur. % 10.40'lık grup bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Tablo 56
Yönetimle İlgili Giderilmesi İstenen
Olumsuzluklara İlişkin Dağılımları

YÖNETİMLE İLGİLİ OLUMSUZLUKLAR	SAYI	%
Öğretmenlerin yönetimden istekleri	23	18.40
Yönetimde bulunan olumsuzluklar	15	12.00
Açıklamasız, olumsuz görüşte olanlar	14	11.20
Yöneticilerde bulunması gereken özellikler	8	6.40
(Yoktur) Yönetimden memnun olanlar	52	41.60
Cevapsız	13	10.40
TOPLAM	125	100.0

Tablo 57
Meslek Dersleri Sayısının Fazlalığının Branşlaşmayı
Gerektirip Gerektirmediğine İlişkin Dağılımları

BRANŞLAŞMANIN GEREKLİ OLUP OLMAMASI	SAYI	%
Evet	107	85.60
Hayır	16	12.80
Cevapsız	2	1.60
TOPLAM	125	100.0

Tabloda görüldüğü gibi öğretmenlerin % 85.60'ı branşlaşmanın gerekli olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin % 12.80'i böyle bir branşlaşmaya gerek olmadığını belirtmiş, 2 öğretmen bu soruyu cevaplandırmamıştır.

Bu sonuçlara göre "Meslek dersleri sayısının çok olması branşlaşmayı gerektirmektedir." şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

Karşılaştırmalı Tablo 58'de görüldüğü gibi, meslek dersleri sayısının fazla olmasının branşlaşmayı gerektirip gerektirmediğine ilişkin dağılımların karşılaştırılmasından doğan farklılıklar aşağıdadır:

Tablo 58
Meslek dersleri Sayısının Fazlalığının Branşlaşmayı Gerektirip Gerektirmediğine İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
37.SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H.	İ.B.
EVET	f	99	8	22	31	39	15	12	28	36	22	9	57	45	5
	%	84.62	100.0	84.62	81.58	92.86	78.95	70.59	93.33	85.72	95.65	69.23	90.48	80.36	83.33
HAYIR	f	16	-	4	5	3	4	5	2	4	1	4	6	9	1
	%	13.68	-	15.38	13.16	7.14	21.05	29.41	6.67	9.52	4.35	30.77	9.52	16.07	16.67
CEVAPSIZ	f	2	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-
	%	1.70	-	-	5.26	-	-	-	-	4.76	-	-	-	3.57	-
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	63	56	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Cinsiyet durumuna göre; erkek öğretmenlerin % 13.68'i branşlaşmayı gereksizbulurken, bayan öğretmenlerde branşlaşmayı gereksiz bulan yoktur..

Yaş durumuna göre; 38-43 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 92.86'sı, 44 ve yukarı yaştaki öğretmenlerin de % 78.95'i böyle bir branşlaşmadan yanadır.

Meslekî kıdem durumuna göre; 16-20 yıl arası mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin % 95.65'i, 21 yıl ve yukarı kıdeme sahip öğretmenlerin de % 49.23'ü branşlaşmanın gerekli olduğunu belirtmiştir.

Mezuniyet durumuna göre; Yüksek İslam Enstitüsü mezunu öğretmenlerin % 90.48'i, İlahiyat Fakültesi mezunu öğretmenlerin de % 80.36'sı branşlaşmayı gerekli bulmaktadır.

Sonuçlarda görüldüğü gibi meslek dersleri öğretmenleri, 10 değişik derse girmekten dolayı branşlaşmayı büyük çoğunlukla istemektedirler.

Tablo 59

Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Branşlaşmayla İlgili Birinci Derecede Önemli Görüşlerine Göre Dağılımları

BRANŞLAŞMA ŞEKİLLERİ	SAYI	%
İlahiyat Fakültesinde programlar: 1. Din Kültürü ve Ahlak Bİgisi Öğretmenliğı, 2. İ.H.L. Meslek Dersleri Öğretmenliğı, 3. Diyanet Hizmetleri, gibi bölümlere ayrılmalıdır.	45	36.00
İlahiyat Fakültesi programında zorunlu dersler tespit edilerek branşlaşma seçmeli dersler yoluyla sağlanmalıdır	51	40.80
Branşlaşma İlahiyat Fakültesinden mezun olduktan sonra hizmetiçi eğitim yoluyla sağlanmalıdır	9	7.20
Başka	5	4.00
Cevapsız	15	12.00
TOPLAM	125	100.0

Tabloda görüldüğü gibi, öğretmenlerin % 40.80'i İlahiyat Fakültesi programında zorunlu dersler tespit edilerek branşlaşmanın seçmeli dersler yoluyla sağlanması taraftarıdır. Branşlaşmayı İlahiyat Fakültesindeki programların; 1. Din kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliğı, 2. İ.H.L. meslek dersleri öğretmenliğı, 3.

Diyanet hizmetleri gibi bölümlere ayrılarak sağlanması görüşünü taşıyan öğretmenlerin oranı % 36.00; mezuniyet sonrası hizmetiçi eğitim yoluyla sağlanmasını isteyenlerin oranı ise % 7.20'dir. Öğretmenlerin % 4'ünün başka teklifleri vardır. % 12'lik grup ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Başka teklifi olan öğretmenlerin görüşleri şunlardır: İlahiyat Fakültesi programları,; Tefsir-Hadis, Fıkıh-Kelam, Kur'anı Kerim-Dinî Musiki dersleri gibi bir asıl bir de yedek yan branş olmak üzere düzenlenmelidir. Öğretmenler memuriyetleri esnasında kabiliyetlerine göre branş değiştirebilmelidir. Bunun için temel İslami bilimlerle ilgili enstitülerden daha fazla yararlanmaları, akademik çalışmalar yoluyla değiştirilen branşlara uygun ünvan ve statü sağlanmalıdır.

VI. İMAM-HATİP LİSELERİNİN TANITIMI VE MESLEKİ UYGULAMALARLA İLGİLİ PROBLEMLER

Bu bölümde hitabet ve meslekî uygulamalar dersi uygulamaları, Cuma, Ramazan, mübarek gecelerle ilgili programlara katılma çalışmaları ve karşılaşılan sorunları, İmam-Hatip Liselerini tanıtmaya çalışmaları ele alınmıştır.

Tablo 60'ta görüldüğü gibi, öğretmenlerin % 57.60'ı dersin müfredat ve sürece zenginleştirilmesini istemektedir. % 18.40'ı ise öğretmenlerin mesleki uygulamalara yeterli ölçüde yardımcı olamadıklarını belirtmiştir. Dersin müfredat ve sürece yeterli olduğunu düşünen öğretmenlerin oranı % 16.00'dir. % 3.20'lik

grup başka tekliflerde bulunurken, % 4.80'i bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Tablo 60
Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Hitabet ve Meslekî Uygulamalar Dersi ve Uygulamalarını Değerlendirmelerine İlişkin Dağılımları

HİTABET VE MESLEKİ UYGULAMALAR	SAYI	%
Dersin müfredatı ve süresi yeterlidir	20	16.00
Dersin müfredatı ve süresi zenginleştirilmelidir	72	57.60
Öğretmenler uygulamalara yeterli ölçüde yardımcı olamamaktadırlar	23	18.40
Başka	4	3.20
Cevapsız	6	4.80
TOPLAM	125	100.0

Başka seçeneğini işaretleyen öğretmenlerin teklifleri şunlardır:

Uygulamayı gerçekleştirecek öğrenciler güzel konuşma ve diksiyon, meslekî formasyon branşlarına ayrılarak eğitilmelidirler. Okul içi ve dışında daha fazla pratik çalışma imkanı olması için öğretmenlere haftada 6 saat uygulama ücreti verilmelidir. Okulların yanında tatbikat camileri olmalıdır. Kız öğrenciler için farklı düzenlemeler yapılmalı, uygulamalardaki siyasi endişeler azaltılmalıdır.

Karşılaştırmalı Tablo 61'de görüldüğü gibi, hitabet ve meslekî uygulamalar dersi ve uygulamalarıyla ilgili karşılaştırmalı değerlendirmeler arasındaki farklılıklar aşağıya çıkarılmıştır:

Cinsiyet durumuna göre; erkek öğretmenlerin % 58.12'si bu dersin müfredatının zenginleştirilmesi gerektiğini söylerken, bayan

öğretmenlerin % 50'si aynı görüşü taşımaktadır. Cinsiyet durumuna göre farklılık azdır.

Yaş durumuna göre; 32-37 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 65.79'u "bu dersin müfredatı zenginleştirilmelidir" derken, 44 ve yukarı yaştaki öğretmenlerin % 47.37'si aynı tercihi yapmıştır.

Tablo 61
Hitabet ve Meslekî Uygulamalar dersi ve Uygulamalarını
Değerlendirmelerine İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
39.SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H.	İ.B.
Müfredat ve Süre Yeterlidir	f	19	1	3	5	9	3	5	1	6	4	4	13	6	1
	%	16.24	125.0	11.54	13.16	21.43	15.79	29.41	3.33	14.29	17.39	30.77	20.64	10.72	16.67
Müfredat ve Süre Zenginleştirilmeli	f	68	4	15	25	23	9	8	22	25	14	3	34	35	3
	%	58.12	50.00	57.69	65.79	54.76	47.37	47.06	73.33	59.52	60.87	23.08	53.97	62.50	50.00
Öğretmenler Uygulamalara Yeterince Yardımcı Olamamakta	f	22	1	5	5	8	5	1	6	8	4	4	12	9	2
	%	18.80	12.50	19.23	13.16	19.05	26.31	5.88	20.00	19.05	17.39	30.77	19.05	16.07	33.33
Başka	f	4	-	1	-	1	2	1	1	-	-	2	2	2	-
	%	3.42	-	3.85	-	2.38	10.53	5.88	3.33	-	-	15.38	3.17	3.57	-
CEVAPSIZ	f	4	2	2	3	1	-	2	-	3	1	-	2	4	-
	%	3.42	25.00	7.69	7.89	2.38	-	11.77	-	7.14	4.35	-	3.17	7.14	-
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	63	56	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	99.99	100	100	100	100	100	100

Meslekî kıdem durumuna göre; 4-9 yıl kıdemli öğretmenlerin % 73.33'ü bu dersin müfredat ve sürece zenginleştirilmesi gerektiğini belirtirken, 21 yıl ve yukarı kıdeme sahip öğretmenlerde

bu oran % 23.08'dir. 21 yıl ve yukarı kıdeme sahip öğretmenlerin % 30.77'si bu dersin müfredat ve sürece yeterli olduğunu belirtirken, 4-9 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin % 3.33'ü yeterli görmektedir. 21 yıl ve yukarı kıdeme sahip öğretmenlerin % 30.77'si öğretmenlerin uygulamalara yeterince yardımcı olmadığını belirtirken, 0-3 yıl kıdemli öğretmenlerin % 5.88'i aynı görüşü taşımaktadır.

Mezuniyet durumuna göre; Yüksek İslam Enstitüsü mezunu öğretmenlerin % 20.64'ü dersi müfredat ve sürece yeterli bulurken, İlahiyat Fakültesi mezunu öğretmenlerin % 10.72'si yeterli bulmaktadır.

Öğretmenler çoğunlukla hitabet ve meslekî uygulamalar dersinin müfredatı ve süresinin zenginleştirilmesinden yana iken, 21 yıl ve yukarı mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin çoğunluğu ise dersi müfredat ve sürece yeterli bulup öğretmenlerin uygulamalara yeterince yardımcı olmadıklarını söylemektedirler.

Tablo 62
Okullarda Cuma, Ramazan ve Mübarek Gecelerle İlgili Programlara Katılma Çalışmaları Yapılıp Yapılmadığına İlişkin Dağılımları

ÇALIŞMA YAPILIP YAPILMAMASI DURUMU	SAYI	%
Evet	94	75.20
Kısmen	31	24.80
Hayır	-	-
TOPLAM	125	100.0

Tabloda görüldüğü gibi öğretmenlerin % 75.20'si Cuma, ramazan ve Mübarek gecelerle ilgili programlara katılma çalışmaları

yapıldığını belirtmiştir. % 24.80'i ise bu çalışmaların kısmen yapıldığını belirtmiştir. Bu konuda çalışma yapılmıyor diyen yoktur.

Öğretmenlerin çoğunluğuna göre mübarek gün ve gecelerle ilgili çalışmalar yapılmaktadır.

Mübarek Gün ve Gecelerle İlgili Programlara Katılma Çalışmalarına İlişkin Problemler

Anketteki 40. sorunun sonunda "bu konuda karşılaşılan sorunlar ve önerilerini" belirtmelerini istediğimiz öğretmenlerden 38 kişi (% 30.40)nin verdiği cevapları; 1. İmkansızlıklar, 2. Müftülüklerle diyalog azlığı, 3. Çalışmaların öğretmenlerle ilgili olan yönleri, 4. Diğer düşünceler olmak üzere gruplandırdık.

1. İmkansızlıklar (12 kişi, % 9.60):

Öğretmenler, okulların fizikî yapısından gelen; konferans salonu olmaması, okul kitaplığının yeterli olmamasını çalışmaları aksatan önemli eksiklikler olarak belirtmişlerdir.

Ayrıca, ders malzemelerinin, öğrenci hazırlama zamanının, hizmet verilecek çevreye ulaşım için araç ve parasal kaynakların yetersizliğinden, halkın ilgisinin azlığından dolayı hizmet için ortamın uygun olmamasından söz etmişlerdir.

2. Müftülüklerle diyalog azlığı (11 kişi, % 8.80):

Müftülüklerle iyi bir diyalog kurulamamasından dolayı izinsiz olarak camilerin kullandırılmaması, bürokratik engeller çıkarılması, merkezi camilerin daha az verilmesi, cami görevlilerinin gerekli ilgi ve yakınlığı esirgemeleri gibi problemleri ortaya çıkarmaktadır.

3. Çalışmaların öğretmenlerle ilgili yönleri (8 kişi, % 6.40):

Bu konuda çalışan öğretmenlerin başka ders ve çalışmaları olmamalı, branşları ve dersleri sadece meslekî uygulamalar dersiyle sınırlı olmalıdır. Bu çalışmaları yapan öğrenci ve öğretmenler ödüllendirilmeli, öğretmenlere de bu çalışmalar için ek ders ücreti ödenmelidir.

Çalışmaların yürütülmesi için başta ehliyetli öğretmen olmak üzere yer, zaman, kabiliyetli öğrencilerin çoğaltılması gibi problemler vardır.

Bu temel problemlerden sonra yapılacak çalışmalar halkın ilgisini daha çok çekecek seviyeye getirilebilir.

4. Diğer düşünceler (7 kişi, % 5.60):

Öğrenciler arasında branşlaşma yaparak konu üzerinde daha fazla çalışma ve çalıştırma imkanları oluşturulmalıdır. Yapılan çalışmaların siyasi endişelerden uzak yürütülmesine gayret edilmeli, öğrencilerin ve öğretmenlerin samimi ve ihlaslı bir çalışma ortamında faaliyet göstermelerine yardımcı olunmalıdır. Halkla iyi bir iletişim kurmaya gayret edilmelidir.

Tablo 63'te görüldüğü gibi mesleki uygulamaların aksama nedenleri olarak öğretmenlerin % 9.60'ı çeşitli imkansızlıkları, % 8.80'i müftülüklerle diyalog azlığını, % 6.40'ı öğretmenlerin çalışmalarla yeterince ilgilenmemelerini, % 5.60'ı öğrenciler, siyasi ve halk ilgisi yönündeki düşüncelerini ileri sürmüşlerdir.

Tablo 63
Mübarek Gün ve Gecelerle İlgili Programlara Katılma
Çalışmalarına İlişkin Problemlere Göre Dağılımları

MESLEKİ UYGULAMA PROBLEMLERİ	SAYI	%
İmkansızlıklar	12	9.60
Müftülüklerle diyalog eksikliği	11	8.80
Öğretmenlerle ilgili yönleri	8	6.40
Kısmen	7	5.60
Açıklama yapmayanlar	87	69.60
TOPLAM	125	100.0

Tablo 64
İmam-Hatip Liselerinin Öğretmenler ve Öğrenciler Tarafından Topluma
Anlatılıp Tanıtılması Faaliyetlerinin Yeterli Olup Olmamasına Göre
Dağılımları

İ.H.LİSELERİNİN TANITILIP TANITILMAMASI	SAYI	%
Evet	10	8.00
Kısmen	77	61.60
Hayır	37	29.60
Cevapsız	1	0.80
TOPLAM	125	100.0

Öğretmenlerin % 61.60'ı İmam-Hatip Liselerinin tanıtımının kısmen yapılabildiğini belirtmektedirler. Öğretmenlerin % 8'i tanıtımın yeterli olduğunu söylerken, % 29.60'ı tanıtımın yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bir öğretmen bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Bu sonuçlara göre öğretmenlerin çoğu İmam-Hatip Liselerinin tanıtımının kısmen yapılabildiğini belirttiğinden "İmam-

Hatip Liselerinin tanıtımı faaliyetleri yeterli değildir." şeklindeki hipotezimiz doğrulanmamıştır.

Karşılaştırmalı Tablo 65'te görüldüğü gibi, İmam-Hatip Liselerinin tanıtım faaliyetlerinin yeterliliğine ilişkin dağılımların karşılaştırılmasından doğan farklılıklar aşağıda verilmiştir:

Tablo 65.
İmam-Hatip Liselerinin Topluma Tanıtım Faaliyetlerinin
Yeterliliğine İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
41.SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H.	İ.B.
EVET	f	10	-	-	3	5	2	1	-	4	2	3	8	2	-
	%	8.55	-	-	7.89	11.90	10.53	5.88	-	9.52	8.70	23.08	12.70	3.57	-
KISMEN	f	74	3	11	25	29	12	6	18	30	17	6	44	30	3
	%	63.25	37.50	42.31	65.79	69.05	63.16	35.30	60.00	71.43	73.91	46.15	69.84	53.57	50.00
HAYIR	f	32	5	15	9	8	5	10	12	7	4	4	11	23	3
	%	27.35	62.50	57.69	23.69	19.05	26.31	58.82	40.00	16.67	17.39	30.77	17.46	41.07	50.00
CEVAPSIZ	f	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
	%	0.85	-	-	2.63	-	-	-	-	2.38	-	-	-	1.79	-
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	63	56	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Cinsiyet durumuna göre; erkek öğretmenlerin % 63.25'i İmam-Hatip liselerinin tanıtım faaliyetlerini kısmen yeterli bulurken bayan öğretmenlerin % 37.50'si kısmen yeterli bulmaktadır. Bayan öğretmenlerin % 62.50'si tanıtımı yetersiz bulurken, erkek öğretmenlerin % 27.35'i yetersiz bulmaktadır.

Yaş durumuna göre; 38-43 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 69.05'i tanıtım faaliyetlerini kısmen yeterli bulurken, 25-32

yaşları arasındaki öğretmenlerin % 42.31'i kısmen yeterli bulmaktadır. 25-31 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 57.69'u, 38-43 yaşları arasındaki öğretmenlerin ise % 19.05'i tanıtım faaliyetlerini yetersiz bulmaktadır.

Meslekî kıdeme göre; 16-20 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin % 73.91'i, 0-3 yıl kıdemli öğretmenlerin ise % 35.30'u tanıtım faaliyetlerini kısmen yeterli bulmaktadır. 0-3 yıl kıdemli öğretmenlerin % 58.82'si, 10-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin de % 16.67'si tanıtım faaliyetlerini yetersiz bulmaktadır.

Mezuniyet durumuna göre; Yüksek İslam Enstitüsü mezunlarının % 69.84'ü, İlahiyat Fakültesi mezunu öğretmenlerin % 53.57'si, İslami İlimler Fakültesi mezunlarının da % 50'si tanıtım faaliyetlerini kısmen yeterli bulmaktadır. İslami İlimler Fakültesi mezunu öğretmenlerin % 50'si, İlahiyat Fakültesi mezunlarının % 41.07'si ve Yüksek İslam Enstitüsü mezunlarının da % 17.46'sı tanıtım faaliyetlerini yetersiz bulmaktadır.

Öğretmenlerin çoğunluğu İmam-Hatip Liselerinin tanıtım faaliyetlerini kısmen yeterli görürken; bayan öğretmenlerin, 25-31 yaşları arasındaki öğretmenlerin, 0-3 yıl kıdemli öğretmenlerin çoğunlu bu tanıtım faaliyetlerini yetersiz bulmaktadır.

VII. OKULUN FİZİKİ İMKANLARINDAN KAYNAKLANAN PROBLEMLER

Bu bölümde, okulun fizikî imkanlarının yeterliliği, yetersiz ise nedenleri, dersanelerin yeterliliği, öğrenci mevcutlarının

fazlalığı, sınıf kalabalıklığının olumsuz etkileri, mevcut imkanların verimli kullanımı, gerekli olan yardımcı araç ve gereçlere sahip olup olmama durumları ele alınmıştır.

Tablo 66
Okulun Fizikî İmkanlarına İlişkin Dağılımları

OKULUN FİZİKİ İMKANLARI	SAYI	%
Yeterli	15	12.00
Yetersiz	106	84.80
Cevapsız	4	3.20
TOPLAM	125	100.0

Tabloda görüldüğü gibi öğretmenlerin % 84.80'i okullarının fizikî imkanlarını yetersiz bulmaktadır. Öğretmenlerin % 12'si fizikî imkanları yeterli bulurken 4 öğretmen (% 3.20) bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Bu sonuçlara göre "Meslek dersleri öğretmenlerinin bulundukları okulların fizikî imkanları yetersizdir." şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

1993-1994 öğretim yılına kadar yapılış durumu itibariyle İmam-Hatip Liselerinin sayısı toplam 400'e ulaşmıştır. Bunların 263'ünün (% 65.75) tamamı dernek, vakıf ve diğer kuruluşlarca yapılmıştır. 77'si (% 19.25) Devlet-Millet işbirliği ile, 38'inin (% 9.50) devlet tarafından yapılmış, 22'sinin (% 5.50) mülkiyeti hazineye ait olup geçici olarak İmam-Hatip lisesine tahsis edilen binalar olduğu görülmektedir. Çoğu vatandaşlarımız tarafından

yaptırılan bu okulların günlük, yıllık harcamalarının büyük ekseriyeti dernekler ve vakıflarca karşılanmaktadır.²³

Okullardaki Fizikî Yetersizliklerin Konuları ve Nedenleri:

Okulların fizikî imkansızlıklarının nedenlerini "açık uçlu" soruyla sorduk. 99 öğretmenden aldığımız cevapları; 1. Sınıf-bina yetersizliği, 2. Cami, kalorifer, bahçe, konferans salonu ve laboratuvar yetersizliği, 3. Devletin desteklememesi, 4. Maddi imkansızlıklar, 5. Halkın ilgi ve desteğinin az olması gruplarına ayırdık.

1. Sınıf ve bina yetersizliği (50 kişi, % 40):

Öğrenci talebi çok fazla olduğundan sınıflar eğitim ve öğretimi aksatacak derecede çok kalabalık, bazı binalar kalorifersiz, ısınma problemleri var. Okulların spor odası, bahçeleri, mescidleri yeterli değildir. Öğrencilerin bütün ihtiyaçları düşünülerek eğitim ve öğretime uygun binalar yapılmalıdır.

2. Cami, kalorifer, bahçe, konferans salonu ve laboratuvar yetersizliği (23 kişi, % 18.40): Öğrenci sayısı fazladır. Buna rağmen hoparlör teşkilatı yetersizdir. Fotokopi makinesi ihtiyacı vardır. Okulların bir kısmı inşaat halindedir. Öğrencilerin kantini ve müstakil camisi yoktur. Bazı okullarda kalorifer teşkilatı ve öğrenci mevcudunu karşılayacak bahçe yoktur. Öğrenci fazlalığına uygun hizmetli olmaması yüzünden sınıflar iyi temizlenmemekte, sobalar vaktinde yakılmamaktadır.

²³ M.Öcal, *İmam-Hatip Liseleri ve İlköğretim Okulları* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 1994), s.63.

3. Devletin desteklememesi (11 kişi, % 8.80):

Devlet, diğer okullara verdiği ödenek ve yardımları İmam-Hatip Liselerine vermektedir. Okullarımızdaki öğrencilerin büyük bir kısmı alt ve orta gelir grubundan ailelere mensup olduğundan okulun ihtiyaçları için para toplamak okulu, öğretmenleri ve velileri zor duruma düşürmektedir.

4. Maddi imkansızlıklar (10 kişi, % 8.00):

Okulun alım gücünün olmaması, yeterli maddî imkanların sağlanmaması, gerekli maddî desteğin gelmemesi önemli bir nedendir.

5. Halkın ilgi ve desteğinin azlığı (5 kişi, % 4.00):

Halkın, velilerin, çevrenin ilgisizliğini de unutmamalıdır. Kadroların kalite etsikliği halkla diyaloglarının azalmasına ve fizikî imkanlarıyla ilgili olarak sınıf ve bpotansiyel çevre imkanlarından yararlanmamalarına yol açmıştır.

Tablo 67'de görüldüğü gibi öğretmenlerin % 40'ı okulun ına yetersizliğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin % 18'40 cami, kalorifer, konferans salonu, laboratuvar yetersizliğini; % 8.80'i devletin desteklememesini; % 8'i maddi imkansızlıklardan kaynaklandığını; % 4'ü halkın ilgi ve desteğinin azlığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin % 5.60'ı fizikî yetersizlikleri kabul etmiş, fakat bu konuda açıklama yapmamıştır. Öğretmenlerin % 12'sine göre okulların fizikî imkanları yeterlidir. Öğretmenlerin % 3.20'si bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Tablo 67
Okulun Fizikî İmkanlarıyla İlgili Yetersizliklerin
Konusu ve Sebeplerine İlişkin Dağılımları

FİZİKİ İMKANSIZLIK KONULARI VE SEBEPLERİ	SAYI	%
Sınıf ve bina yetersizliği	50	40.00
Cami, kalorifer, konferans salonu, laboratuvar yetersizlikler	23	18.40
Devletin desteklememesi	11	8.80
Maddî imkansızlıklar	10	8.00
Halkın ilgi ve desteğinin azlığı	5	4.00
Açıklamasız "yetersiz" diyenler	7	5.60
Yeterli	15	12.00
Cevapsız	4	3.20
TOPLAM	125	100.0

Okulların sınıf sayıları, imkansızlıkları had safhadadır. Günümüzün şartlarına, öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun yeni binalar yapılmalıdır.

Tablo 68
Dersanelerin Sayı ve Eğitim Araçları Açısından Yeterli ve Sağlıklı
Fizikî Kapasiteye Sahip Olup Olmamlarına Göre Dağılımları

SINIFLARIN YETERLİ OLUP OLMAMASI	SAYI	%
Evet	5	4.00
Kısmen	42	33.60
Hayır	77	61.60
Cevapsız	1	0.80
TOPLAM	125	100.0

Öğretmenlerin % 61.60'ına göre dersaneler sayı, eğitim araçları açısından yetersizdir. Öğretmenlerin % 33.60'ına göre

dersaneler kısmen yeterlidir. Öğretmenlerin % 4'üne göre dersaneler yeterlidir.

Bu sonuçlara göre, öğretmenlerin çoğunluğu sınıfların sayı ve eğitim araçları açısından yeterli ve sağlıklı fizikî kapasiteye sahip olmadığını belirtmiştir.

Tablo 69
Sınıflardaki Öğrenci Mevcudunun Fazla Olup Olmamasına
İlişkin Dağılımları

ÖĞRENCİ MEVCUDUNUN FAZLALIĞI	SAYI	%
Evet	98	78.40
Kısmen	20	16.00
Hayır	6	6.80
Cevapsız	1	0.80
TOPLAM	125	100.0

Tabloda görüldüğü gibi, öğretmenlerin % 78.40'ı sınıflardaki öğrenci mevcudunun fazla olduğunu belirtirken, % 16.00'lık öğretmen grubu kısmen fazla olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin % 6.60'ine göre sınıflardaki öğrenci mevcudu fazla değildir. Bir öğretmen bu soruya cevap vermemiştir.

Bu sonuçlara göre "Sınıflardaki öğrenci mevcudu fazladır." şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

Karşılaştırmalı Tablo 70'te görüldüğü gibi, sınıflarda öğrenci mevcudunun fazla olup olmamasına ilişkin dağılımların karşılaştırılmasından doğan farklılıklar aşağıdadır.

Cinsiyet durumuna göre; erkek öğretmenlerin % 76.92'si sınıflardaki öğrenci mevcudunu fazla bulurken, bayan öğretmenlerin % 100'ü öğrenci sayılarını fazla bulmuştur.

Tablo 70
Sınıflarda Öğrenci Mevcudunun Fazla Olup Olmamasına
İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
45.SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H.	İ.B.
EVET	f	90	8	23	25	35	15	14	21	34	18	11	47	45	6
	%	76.92	100.0	88.46	65.79	83.33	78.95	82.35	70.00	80.95	78.26	84.62	74.60	80.36	100.0
KISMEN	f	20	-	1	8	7	4	2	5	6	5	2	12	8	-
	%	17.09	-	3.85	21.05	16.67	21.05	11.77	16.67	14.29	21.74	15.38	19.05	14.29	-
HAYIR	f	6	-	2	4	-	-	1	4	1	-	-	4	2	-
	%	5.13	-	7.69	10.53	-	-	5.88	13.33	2.38	-	-	6.45	3.57	-
CEVAPSIZ	f	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
	%	0.86	-	-	2.63	-	-	-	-	2.38	-	-	-	1.78	-
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	63	56	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Yaş durumuna göre; 25-31 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 76.92'si sınıflardaki öğrenci mevcudunu fazla bulurken, 32-37 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 65.79'u sınıf mevcudunu fazla bulmaktadır.

Meslekî kıdem durumuna göre; 21 yıl ve yukarı meslekî kıdeme sahip öğretmenlerin % 84.62'si sınıflardaki öğrenci mevcudunu fazla bulurken, 4-9 yıl arası kıdemli öğretmenlerin % 70'i öğrenci mevcudunu fazla bulmaktadır.

Mezuniyet durumuna göre; İslami İlimler Fakültesi mezunu öğretmenlerin % 100'ü sınıf mevcutlarını fazla bulurken, Yüksek İslam Enstitüsü mezunu öğretmenlerin % 74.60'ı öğrenci mevcutlarını fazla bulmaktadır.

Yukarıdaki sayısal farklılıklara rağmen genelde öğretmenlerin büyük çoğunluğu sınıflardaki öğrenci mevcutlarını fazla bulmaktadır.

Sınıf Kalabalıklığının Eğitim, Öğretim ve Öğretmenlere Olumsuz Etkileri

Sınıflardaki öğrenci mevcudunun fazlalığının eğitim, öğretim ve kendilerini nasıl etkilediği ile ilgili "açık uçlu" soruya verilen cevapları şu şekilde gruplandırdık: 1. Öğrencilerle yeterince ilgilenilememektedir. 2. Dersin kalite ve verimini düşürmektedir. 3. Disiplin ve kontrolü engellemektedir. 4. Olumsuz yönde etkilemektedir. 5. Öğretmeni yormaktadır. 6. Öğrencileri değerlendirmede problemler çıkmaktadır. 7. Başka.

1. Öğrencilerle yeterince ilgilenilememektedir (40 kişi, % 32.00): Kalabalık sınıflar genellikle gürültülü olmaktadır. Dersler içten, sakin bir ortamda işlenememektedir. Her öğrenciye yeteri kadar konuşma, uygulama, okuma zamanı düşmediğinden bazı öğrenciler ilgisiz ve boşta kalmaktadır. Öğrencilerin dersi anlayıp anlamadıklarını, ev ödevlerine, derse çalışıp çalışmadıklarını kontrol etmek, hatta yazılı ve sözlü değerlendirmeler gayri adil ve zor olmaktadır. Bundan dolayı, dersin müfredatının yetişmemesi de söz konusu olabilmektedir. Böylece, öğrencileri yeteri kadar

tanıma, iletişim kurma sorunlarıyla ilgilenip gerekli rehberliği yapmak da neredeyse imkansız hale gelmektedir.

Bu sebeplerden yüksek sınıflara doğru daha da artan şekilde sınıfa hakimiyet ve disiplin problemleri ortaya çıkmaktadır.

Sınıfların havası ve kendisi çabuk kirlenmekte, yeterli temizlik sağlanamamaktadır.

Bu olumsuzluklara, veli zoruyla okula geldiğini, dersleri ve okulu kabullenmediğini belirten ilgisiz öğrencileri de ekleyebiliriz.

Bu olumsuz şartlar öğrencilerin dikkatini ve ilgisinin dersten çok çabuk uzaklaşmasına ve sınıf içi eğitimin seviyesinin düşmesine sebep olmaktadır.

2. Dersin verimini ve kalitesini düşürmektedir (19 kişi, % 15.20): Sınıf kalabalıklığından dolayı sağlıklı bir ders işleme ortamı ortadan kalkmaktadır. Öğretmenin veya öğrencilerin anlatması metodu uygulansa bile, öğrencilerin anlatılanları anlaması ve takibi güçleşmekte, anlamayanların kontrolü yapılamamaktadır. Öğrencilere yeteri kadar soru sorma ve konuşma fırsatı tanınamamakta, bu yüzden eğitim ve öğretim istenen düzeyde yapılamamaktadır.

3. Disiplin ve kontrolü engellemektedir (16 kişi, % 12.80):

Kalabalık sınıfları etkileyip ilgilerini derse yönelterek sınıfa hakim olmak zorlaşmaktadır. Öğrenciler sık oturmakta ve rahat ders dinleyememektedir. Yeterince sükunet sağlanamayan, ilgi ve dikkati dağınık olmaya alışkın öğrencileri kontrol etmek daha da zorlaşmakta, disiplin problemi oluşmaktadır.

4. Olumsuz yönde etkilemektedir (14 kişi, % 11.20):

5. Öğretmeni yormaktadır (7 kişi, % 5.60):

Öğretmen sınıfa hakim olamadığında, sınıf üzerindeki etkisi ve otoritesi azalmaktadır. Sınıfı etkilemek ve hakimiyet zaman aldığı gibi yorucu olmaktadır. Devamlı gürültülü bir ortam, dersin istenen düzeyde yapılmaması, öğrencilerin dersi kavrayamamaları, öğretmeni fizikî, zihinsel, psikolojik yönden yormakta ve sinirlerini germektedir. Sınıf disiplinini sağlamak için daha sert davranmasına bu da öğrencilerin tepki olarak daha fazla gürültü yapmalarına neden olmaktadır.

6. Öğrencileri değerlendirmede problemler çıkmaktadır (2 kişi, % 1.60): Gürültüden dolayı yoklamalar, yazılı ve sözlü sınavlar sağlıklı olarak yapılamamaktadır.

Tablo 71

Sınıf Kalabalıklığının Eğitim, Öğretim ve Öğretmenleri Olumsuz Etkilemelerine İlişkin Dağılımları

KALABALIK SINIFLARIN OLUMSUZ ETKİLERİ	SAYI	%
Öğrencilerle ilgilenilememektedir	40	32.00
Dersin verimini ve kalitesini düşürmektedir	19	15.20
Disiplin ve kontrolü engellemektedir	16	12.80
Olumsuz yönde etkilemektedir	14	11.20
Öğretmeni yormaktadır	7	5.60
Ev ödevlerinin değerlendirilmede problem çıkarmaktadır	2	1.60
Kısmen	20	16.00
Hayır	6	4.80
Cevapsız	1	0.80
TOPLAM	125	100.0

Tabloda görüldüğü gibi, öğretmenlerin % 32'si sınıf kalabalıklığını olumsuz etkisi olarak, öğrencilerle ilgilenilememektedir, demiştir. Öğretmenlerin % 15.20'si "Dersin verimini ve kalitesini düşürmektedir" derken, % 12.80'i disiplin kontrolünü engellediğini belirtmiştir. Öğretmenlerin % 11.20'si kalabalıklığın olumsuz etkisinden söz etmiş ancak bu konuda açıklama yapmamıştır. Öğretmenlerin % 5.60'ı sınıf kalabalıklığının öğretmeni yordugunu belirtmiştir. Öğretmenlerin % 1.60'ı da kalabalıklığın öğrencileri değerlendirmede problem çıkardığını belirtmiştir. Öğretmenlerin % 16'sı sınıf kalabalıklığından kısmen olumsuz etkilenirken, % 4.80'i sınıf kalabalıklığından etkilenmediğini belirtmiştir. Bir öğretmen bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Bu sonuçlara göre, öğretmenlerin çoğunluğu sınıf kalabalıklığının öğrencilerle ilgilenmeyi engellediğini belirtmektedir. "Sınıflardaki öğrenci kalabalıklığından dolayı öğrencilerin disiplin problemleri vardır." şeklindeki hipotezimiz doğrulanmış bulunmaktadır.

Öğretimden doğan gerginlikler, öğretmenin bedenî, zihnî sağlığına tesir edebilir. Öğretmenin sağlık ve intibakının bozulması, öğrencilerin okul programına daha sağlıklı ve verimli bir şekilde intibaklarını da güçleştirecektir. Birbiri üstüne yığılan öğretim problemleri, sadece bir kısır döngü yaratabilir; sağlığın daha çok

bozulmasına ve dolayısıyla öğretimdeki verimin azalmasına yol açar.²⁴

Tablo 72
Okullarda Maddî İmkanların ve Zamanın
Kullanımı Konusunda Dağılımları

MADDİ İMKANLARIN VE ZAMANIN KULLANIMI	SAYI	%
İsrafa karşı alınan önlemler yetersiz	6	4.80
Daha verimli kullanılabilir	33	26.40
Verimli, düzenli kullanılmaya çalışılıyor	82	65.60
Cevapsız	4	3.20
TOPLAM	125	100.0

Tabloda görüldüğü gibi öğretmenlerin % 65.60'ına göre okullardaki mevcut maddî imkanlar ve zaman verimli ve düzenli kullanılmaya çalışılmaktadır. Öğretmenlerin % 26.40'ına göre ise maddi imkanlar ve zaman daha verimli kullanılabilir. Öğretmenlerin % 4.80'i maddî imkan ve zamanın kullanımı konusunda alınan önlemleri yetersiz bulmaktadır. Öğretmenlerin % 3.20'si bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Öğretmenlerin çoğunluğuna göre, okullardaki mevcut maddî imkanlar ve zaman verimli ve düzenli kullanılmaya çalışılmaktadır.

Tablo 73'te görüldüğü gibi, öğretmenlerin % 51.20'si yardımcı ders araç ve gereçlerine kısmen sahip olduklarını belirtmiştir. Öğretmenlerin % 40.80'i yardımcı ders araç ve gereçlerine sahip olmadıklarını belirtmiştir. Öğretmenlerin % 5.60'ı

²⁴ Sidney L Pressey, Francis P. Robinson, Çev. Hasan Tan, *Psikoloji ve Yeni Eğitim II*, (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yay., 1991), s.162.

yardımcı ders araç ve gereçlerine sahip olduklarını belirtmiştir. Öğretmenlerin % 2.40'ı bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Tablo 73
Yardımcı Ders Araç ve Gereçlerine Sahip Olup
Olmamalarına İlişkin Dağılımları

YARDIMCI DERS ARAÇ VE GEREÇLERİNE SAHİP OLMA	SAYI	%
Evet	7	5.60
Kısmen	64	51.20
Hayır	51	40.80
Cevapsız	3	2.40
TOPLAM	125	100.0

Öğretmenlerin yarısından fazlası yardımcı ders araç ve gereçlerine kısmen sahip olduklarını belirtmişlerdir.

VIII. KİTAPLARLA İLGİLİ PROBLEMLER

Bu bölümde meslek dersleri kitaplarının hazırlanmasında görülen önemli hatalar, eğitimle ilgili ve öğretmenlere yönelik yayınların yeterli olup olmaması, öğretmenlerin çeşitli yayınları takip edip okuma durumları ele alınmıştır.

Tablo 74'te görüldüğü gibi, öğretmenlerin % 28.80'i meslek dersleri kitaplarının hazırlanmasında gördükleri önemli hata olarak "Kitaplar hazırlanırken modern öğretim teknikleri kullanılmaması"dır. Öğretmenlerin % 20'si kitapların konunun uzmanlarına hatırlatılmamaktadır derken, % 17.60'ı kitapların

çoğunun pahalı, yanlışlarla dolu, para kazanmak için çıkartıldığını belirtmektedir. Öğretmenlerin % 16.80'i kitapların yeterli olmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin % 8.80'i lise kısmında Arapça kitaplarının seviyenin üstünde olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin % 3.20'si başka cevaplar yazmıştır. Öğretmenlerin % 4.80'i bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Tablo 74
Meslek Dersleri Kitaplarının Hazırlanmasında Görülen
Önemli Hatalara İlişkin Dağılımları

MESLEK DERSLERİ KİTAPLARINDAKİ HATALAR	SAYI	%
Kitaplar konunun uzmanlarına hazırlanmamıştır	25	20.00
Kitaplar yeterli değil	21	16.80
Kitaplar hazırlanırken modern öğretim teknikleri kullanılmaması	36	28.80
Lise kısmında Arapça kitaplarının seviyenin üstünde	11	8.80
Çoğu pahalı, yanlışlarla dolu, para kazanmak için çıkartılıyor	22	17.60
Başka	4	3.20
Cevapsız	6	4.80
TOPLAM	125	100.0

Başka görüşlerini yazan öğretmenlerin cevapları:

Kitap yazarları alanlarında uzman, fakat ders kitabı yazımında yetersizler. Yeni ve güzel konulara ağırlık verilmeli, konular yüzeysel olmamalı, konular arasında önemli olanlara öncelik verilmeli ve bütünlük sağlanmalıdır. Meslek derslerinin öğretmen kitapları da yazılmalıdır.

Arapça kitaplarındaki parçalar fazla uzun olmamalı, Türkiye çapında aynı kitap takip edilmeli, kitaplar harekeli olmamalıdır. II.Sınıf hadis kitabı gibi bazı kitaplardaki ve müfredattaki gereksiz tekrarlar çıkartılmalıdır.

Bu sonuçlara göre "Meslek dersleri kitaplarının hazırlanmasında eksiklikler vardır." şeklindeki hipotezimiz doğrulanmış bulunmaktadır.

Karşılaştırmalı Tablo 75'te görüldüğü gibi, meslek dersleri kitaplarının hazırlanmasında görülen hatalara ilişkin dağılımların karşılaştırılmasında doğan farklılıklar aşağıdadır:

Cinsiyet durumuna göre; erkek öğretmenlerin % 29.06'sı meslek dersleri kitaplarının hazırlanmasındaki hata olarak modern öğretim teknikleri kullanılmamasını belirtirken, bayan öğretmenlerin % 25'i onlarla aynı görüştedir. Erkek öğretmenlerin % 20.51'i kitaplar konunun uzmanlarına hazırlattırılmıyor derken, bayan öğretmenlerin % 12.50'si onlara katılmaktadır. Bayan öğretmenlerin % 25'i kitapları yeterli bulmazken, erkek öğretmenlerin % 16.24'ü kitapları yeterli bulmamaktadır.

Yaş durumuna göre; 44 ve yukarı yaştaki öğretmenlerin % 36.84'ü kitapların hazırlanmasında görülen hata olarak "kitapların konunun uzmanlarına hazırlattırılmadığı"nı belirtmiştir. 25-31 yaş arasındaki öğretmenlerin % 46.15'i kitaplar hazırlanırken modern öğretim teknikleri kullanılmadığını belirtmiştir. 38-43 yaşları arası öğretmenlerin % 28.57'si "kitapların çoğunun pahalı, yanlışlarla dolu, para kazanmak için çıkartıldığı" görüşündedir.

Tablo 75
Meslek Dersleri Kitaplarının Hazırlanmasında Görülen Hatalara
İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
49.SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H.	İ.B.
Kitaplar konunun uzmanlarına hazırlanılmıyor	f	24	1	5	7	6	7	5	6	5	5	4	13	12	-
	%	20.51	12.50	19.23	18.42	14.29	36.84	29.41	20.00	11.90	21.74	30.78	20.64	21.43	-
Kitaplar yeterli değil	f	19	2	6	6	5	4	2	7	5	4	2	11	9	1
	%	16.24	25.00	23.07	15.79	11.90	21.05	11.77	23.34	11.90	17.39	15.38	17.46	16.07	16.66
Kitaplar hazırlanırken modern öğretim teknikleri kullanılmıyor	f	34	2	12	10	11	3	7	10	11	5	3	14	18	4
	%	29.06	25.00	46.15	26.32	26.20	15.79	41.18	33.33	26.19	21.74	23.08	22.22	32.14	66.67
Lise kısmında arapça kitapları seviyenin üstünde	f	11	-	1	3	5	2	1	4	4	1	2	7	4	-
	%	9.40	-	3.85	7.89	11.90	10.53	5.88	13.34	9.53	4.35	15.38	11.11	7.14	-
Çoğu pahalı, yanlışlarla dolu, para kazanmak için çıkartılıyor	f	21	1	1	6	12	3	1	1	12	6	2	14	7	1
	%	17.95	125.0	3.85	15.79	28.57	15.79	5.88	3.33	28.57	26.08	15.38	22.22	12.50	16.66
BAŞKA	f	4	-	-	2	2	-	-	1	1	2	-	3	1	-
	%	3.42	-	-	5.26	4.76	-	-	3.33	2.38	8.70	-	4.76	1.79	-
CEVAPSIZ	f	4	2	1	4	1	-	1	1	4	-	-	1	5	-
	%	3.42	25.00	3.85	10.53	2.38	-	5.88	3.33	9.53	-	-	1.59	8.93	-
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	63	56	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	99.99

Meslekî kıdem durumuna göre; 0-3 yıl arası meslekî kıdeme sahip öğretmenlerin % 41.18'i kitaplar hazırlanırken modern öğretim teknikleri kullanılmadığını belirtmiştir. 10-15 yıl kıdemli öğretmenlerin % 28.57'si, 16-20 yıl kıdemli öğretmenlerin % 26.08'i kitapların çoğunun pahalı, yanlışlarla dolu ve para kazanmak için

çıkartıldığını belirtmiştir. 21 yıl ve yukarı kıdeme sahip öğretmenlerin % 30.78'i kitapların konunun uzmanlarına hazırlattırılmadığını belirtmiştir.

Mezuniyet durumuna göre; İslami İlimler Fakültesi mezunu öğretmenlerin % 66.67'si, İlahiyat Fakültesi mezunu öğretmenlerin % 32.14'ü, Yüksek İslam Enstitüsü mezunu öğretmenlerin % 22.22'si kitaplar hazırlanırken modern öğretim teknikleri kullanılmadığını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin çoğunluğu meslek dersleri kitaplarını hatalı ve eksik bulmaktadır. Üzerinde en çok durulan hata, kitapların modern öğretim tekniklerine göre hazırlanmamasıdır. 38-43 yaşları arasındaki, 10-15 ve 16-20 yıl kıdemli öğretmenler kitapların çoğunun pahalı, yanlışlarla dolu ve para kazanmak için çıkartıldığını daha ağırlıklı vurgulamak istemişler; 44 ve yukarı yaştaki, 21 yıl ve yukarı kıdemli öğretmenler kitapların konunun uzmanlarına hazırlattırılmadığını daha ağırlıklı vurgulamak istemişlerdir.

Tablo 76

Milli Eğitim Bakanlığının Diğer Yayınevlerinin Eğitimle İlgili ve Öğretmenlere Yönelik Yayınlarının Yeterli Olup Olmamasına İlişkin Dağılımları

YAYINLARIN YETERLİLİĞİ	SAYI	%
Evet	9	7.20
Kısıtlı	41	32.80
Hayır	70	56.00
Cevapsız	5	4.00
TOPLAM	125	100.0

Tabloda görüldüğü gibi öğretmenlerin % 56'sı eğitimle ilgili ve öğretmenlere yönelik yayınları yetersiz bulduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin % 32.80'i yayınların kısıtlı olduğunu belirtirken, % 7.20'i ise eğitimle ilgili yayınları yeterli bulmaktadır. Öğretmenlerin % 4'ü bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Bu sonuçlara göre "Eğitimle ilgili yayınlar yetersizdir." şeklindeki hipotezimiz doğrulanmış bulunmaktadır.

Tablo 77
Öğretmenlere Yönelik Yayınların Yeterliliğine İlişkin
Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
50.SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H	İ.B.
EVET	f	9	-	3	1	4	1	1	3	2	1	2	4	3	2
	%	7.69	-	11.54	2.63	9.53	5.26	5.88	10.00	4.76	4.35	15.38	6.35	5.36	33.33
KISITLI	f	36	5	12	10	14	5	8	12	9	8	4	20	19	2
	%	30.77	62.50	46.15	26.31	33.33	26.32	47.06	40.00	21.43	34.78	30.77	31.75	33.93	33.33
HAYIR	f	68	2	10	24	24	12	7	15	27	14	7	37	31	2
	%	58.12	25.00	38.46	63.16	57.14	63.16	41.18	50.00	64.29	60.87	53.85	58.73	55.35	33.33
CEVAPSIZ	f	4	1	1	3	-	1	1	-	4	-	-	2	3	-
	%	3.42	12.50	3.85	7.90	-	5.26	5.88	-	9.52	-	-	3.17	5.36	-
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	63	56	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Karşılaştırmalı Tablo 77'de görüldüğü gibi, öğretmenlere yönelik yayınların yeterliliğine ilişkin dağılımların karşılaştırılmasından doğan farklılıklar aşağıda verilmiştir:

Cinsiyet durumuna göre; bayan öğretmenlerin % 62.50'si öğretmenlere yönelik yayınları kısıtlı bulurken, erkek öğretmenlerin % 30'77'si yayınları kısıtlı bulmaktadır. Erkek öğretmenlerin % 58.12'si eğitimle ilgili yayınları yetersiz bulurken, bayan öğretmenlerin % 25'i yetersiz bulmaktadır.

Yaş durumuna göre; 32-37 yaşları ve 44 ve yukarı yaşlardaki öğretmenlerin % 63.16'sı eğitimle ilgili yayınları yetersiz bulmaktadır. 25-31 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 46.15'i eğitimle ilgili yayınları kısıtlı bulmaktadır.

Meslekî kıdem durumuna göre; 10-15 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin % 64.29'u eğitimle ilgili yayınları yetersiz bulmaktadır. 0-3 yıl kıdemli öğretmenlerin % 47.06'sı eğitimle ilgili yayınları kısıtlı bulmaktadır.

Mezuniyet durumuna göre; Yüksek İslam Enstitüsü mezunu öğretmenlerin % 58.73'ü eğitimle ilgili yayınları yetersiz bulurken, İslami İlimler Fakültesi mezunlarının % 33.33'ü yayınları yetersiz bulmaktadır.

Öğretmenlerin çoğunluğu eğitimle ilgili yayınları yetersiz bulurken; 25-31 yaşları arasındaki ve 0-3 yıl mesleki kıdemi olan öğretmenlerin çoğu eğitimle ilgili yayınları kısıtlı bulmaktadır.

Tabloda 78'de görüldüğü gibi, öğretmenlerin % 44.80'i çok seyrek olarak kitap okumaktadır. Öğretmenlerin % 27.20'si bazen kitap okurken, % 23.20'si kitap okumamaktadır. Öğretmenlerin % 4'ü kitap okumaktadır. Bir öğretmen (% 0.80) bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Bu sonuçlara göre, "Meslek dersleri öğretmenleri çok az kitap okumaktadır." şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

Tablo 78
Eğitimle İlgili, Kendi Alanlarıyla İlgili ve Diğer yayınları Takip
Edip Okuma ve Okuyamamalarına İlişkin Dağılımları

ÇEŞİTLİ YAYINLARI OKUMA DURUMU	SAYI	%
Evet	5	4.00
Bazen	34	27.20
Çok seyrek	56	44.80
Hayır	29	23.20
Cevapsız	1	0.80
TOPLAM	125	100.0

Bayraktar (1993) Kur'an Kursu öğreticilerinin çok azının öğretmenlik mesleğinde başarılı olmasına yardımcı olacak, eğitimle ilgili kitap okuduğunu tespit etmiştir.²⁵

Öcal (1993) da, İlahiyat Fakültesi öğrenci ve mezunlarının kitap okuma alışkanlıklarının olmamasından söz etmektedir.²⁶

İslamiyetin okumaya verdiği önemi savunduğumuz gibi kendimizi okumaya veremiyoruz. Kendimizi geliştirememiz devamlı olarak savunmada kalmamıza yol açmaktadır.²⁷ Okuma beceri, ilgi

²⁵ Bayraktar, a.g.e., s.67.

²⁶ Mustafa Öcal, "İmam-Hatip Lisesi Müdürlerine Göre İlahiyat Fakülteleri ve Mezunları", *Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi, İmam-Hatip Liselerinin Kuruluşunun 40.Yılı Münasebetiyle Tartışmalı İlmî Toplantı* (İstanbul: İslam Medeniyeti Vakfı yay., 1993), s.50.

²⁷ Hüseyin Atay, *Osmanlılarda Yüksek Din Eğitimi* (İstanbul: Dergah yay., 1983), s.15.

ve alışkanlığının geliştirilmesi için ana-babaya, devlet ve eğitim kurumlarına, basın-yayın organlarına büyük görevler düşmektedir.²⁸

Karşılaştırmalı Tablo 79'da görüldüğü gibi, öğretmenlerin okuma durumlarına ilişkin dağılımların karşılaştırılmasından doğan farklılıklar aşağıda verilmiştir:

Cinsiyet durumuna göre; bayan öğretmenlerin % 50'si çeşitli yayınları takip edip okuduğunu belirtirken, erkek öğretmenlerin % 25.04'ü bazen kitap okuduğunu belirtmiştir. Erkek öğretmenlerin % 46.15'i çeşitli yayınları çok seyrek takip edip okuyabildiklerini belirtirken, bayan öğretmenlerin % 25'i çok seyrek kitap okuduklarını belirtmiştir.

Tablo 79

Eğitim, Kendi Alanları ve Diğer Yayınları Takip Edip Okumalarına İlişkin Dağılımların Karşılaştırılması

		CİNSİYET		YAŞ				MESLEKİ KIDEM					MEZUNİYET		
51.SORU		E	B	25-31	32-37	38-43	44	0-3	4-9	10-15	16-20	21	Y.İ.E	İ.L.H.	İ.B.
EVET	f	5	-	2	1	1	1	2	1	1	-	1	2	3	-
	%	4.27	-	7.69	2.63	2.38	5.26	11.77	3.33	2.38	-	7.69	3.18	5.36	-
BAZEN	f	30	4	7	9	12	6	5	5	14	4	6	20	14	-
	%	25.64	50.00	26.92	23.68	28.57	31.58	29.41	16.67	33.33	17.39	46.15	31.75	25.00	-
ÇOK SEYREK	f	54	2	11	17	23	5	6	17	16	14	3	28	23	5
	%	46.15	25.00	42.31	44.74	54.76	26.32	35.29	56.67	38.10	60.87	23.08	44.44	41.07	83.33
HAYIR	f	28	1	5	11	6	7	3	7	11	5	3	13	15	1
	%	23.94	12.50	19.23	28.95	14.29	36.84	17.65	23.33	26.19	21.74	23.08	20.63	26.79	16.67
CEVAPSIZ	f	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
	%	-	12.50	3.85	-	-	-	5.88	-	-	-	-	-	1.78	-
TOPLAM	f	117	8	26	38	42	19	17	30	42	23	13	63	56	6
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

²⁸ Üstün Dökmen, *Okuma Becerisi, İlgisi ve Alışkanlığı Üzerine Psiko-Sosyal Bir Araştırma* (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yay., 1994), ss.95-101.

Yaş durumuna göre,; 38-43 yaşları arasındaki öğretmenlerin % 54.76'sı çok seyrek kitap okuduklarını belirtmiştir. 44 ve yukarı yaştaki öğretmenlerin % 36.74'ü kitap okumadıklarını belirtmiştir.

Meslekî kıdem durumuna göre; 16-20 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin % 60.87'si çok seyrek kitap okuduklarını belirtmiştir. 21 yıl ve yukarı kıdemi olan öğretmenlerin % 46.15'i bazen kitap okuduklarını söylemiştir.

Mezuniyet durumuna göre; İlahiyat Fakültesi mezunu öğretmenlerin % 41.07'si çok seyrek kitap okuduğunu, İslami İlimler Fakültesi mezunu öğretmenlerin ise % 83.33'ü çok seyrek kitap okuduğunu belirtmiştir.

Öğretmenlerin çoğu çok seyrek yayınları takip edip okuyabildiğini belirtirken; bayan öğretmenlerin, 21 yıl ve yukarı kıdemli öğretmenlerin çoğu bazen kitap okuduklarını, 44 ve yukarı yaştaki öğretmenlerin çoğu ise kitap okumadıklarını belirtmiştir.

IX. ANKETTEKİ SORULAR DIŞINDA ÖĞRETMENLERİN GÖREVLERİNİ YAPMALARINI ENGELLEYEN PROBLEMLER

Öğretmenlere, anketteki sorular dışında görevlerini en iyi şekilde yapmalarını engelleyen faktörleri "açık uçlu" olarak sorduk. Verilen cevaplarda ankette ele alınan problemler bulunsa da bütün cevapları şu şekilde gruplandırdık: 1. Ekonomik problemler, 2. Öğretmenlerin Bakanlıktan istekleri, 3. Öğretmenlerin yükü, 4. Çevrenin olumsuz etkileri, 5. Eğitim sistemiyle ilgili problemler, 6.

Branşlaşmayla ilgili problemler, 7. Kitaplarla ilgili problemler, 8. Ulaşım ile ilgili problemler, 10. Öğrencilerin ilgisizliğidir.

1. Ekonomik problemler (20 kişi, % 16.00):

Öğretmenlerin maddî imkanlarının yetersiz olmasından toplumda giderek saygınlıklarının azaldığını, okulun fizikî imkanlarının yeterli olmadığını, sınıfların kalabalık, haftalık ders saatleri sayısının fazla olduğunu, okula ulaşım problemi bulunduğunu, çevrenin eğitim sisteme olumsuz etkileri olduğunu, çokça kurul toplatılıp sınıf geçmenin basitleştirildiğini, bu sebeplerden dolayı görevlerini daha iyi yapamadıklarını belirtmişlerdir.

Görevlerini daha iyi yapabilmek için de öğretmenlerin sosyal statülerini yükseltici maddi ve manevi tedbirlerin uygulanarak mesleklerine ve kendilerine olan güvenleri artırılmalı, başarılı gençler özendirilerek öğretmenler ve öğretmenlik daha kaliteli hale getirilmelidir. Öğretmen personel kanunuyla haklar tanzim edilerek daha sağlıklı, hür bir çalışma ortamı oluşturulmalıdır. (Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığı İ.H.L. meslek dersleri öğretmenlerini hac ve umreye gönderebilir.)

2. Öğretmenlerin Millî Eğitim Bakanlığından istekleri (8 kişi, % 6.40): Öğretmenlerin tayinleri kendi isteklerinden çok politik baskılarla olmamalı, yönetmelikler sık sık değiştirilmemeli, müfredat, ders araç ve gereçleriyle ilgili öğretmenlere daha fazla inisiyatif tanınmalı, kurallar biraz esnek tutulmalı, görevinde başarılı olanlar ödüllendirilmelidir.

Maddî yetersizliklere, eğitim sisteminin getirdiği zorluklara idarî mekanizmanın mahallî siyasetçilerin taraflı tutumu ve olumsuz baskısına karşı Millî Eğitim Bakanlığının öğretmenleri koruyamadığı görülmektedir.

3. Öğretmenin yükü (7 kişi, % 5.60):

Sınıflar aşırı kalabalık, örneğin Kur'anı Kerim dersinde her öğrenciyle tek tek ilgilenmek gerekiyor; her öğrenciyle bir dakika ilgilenilse 40 dakikada 40 öğrenci eder, oysa sınıf 60-65 kişiliktir.

Öğretmenlerin haftalık ders saati yükü fazladır. Daha verimli olabilmeleri için günlük 5 saati, haftalık 15 saati geçmemelidir. Haftalık ders saatlerinin ve yazılı kağıtlarının çokluğu, branşdışı derslere girmek zorunda kalmak öğretmenlerin daha iyi görev yapmalarını engellemektedir.

İdarecilerin ve öğretmenlerin üzerindeki gereksiz kırtasiyecilik ve formaliteler kaldırılmalıdır.

4. Çevrenin olumsuz etkileri (5 kişi, % 4.00):

Toplumsal ahlakın bozulması, TV ve basın tarafından öğrencilerin kötü yönlendirilmeleri ve bir çoğunun İmam-Hatip Liselerini küçük düşürücü yayınları, öğrenciler üzerinde kötü tesirler bırakmaktadır.

Toplumda bir kesimin İmam-Hatip düşmanlığı, gerginlik oluşturmaya çalışılması, İmam-Hatip Lisesi üzerinde çeşitli siyasi oyunlar oynanması öğretmenleri olumsuz yönde etkilemektedir.

5. Eğitim sistemiyle ilgili problemler (7 kişi, % 5.60):

Meslekle çelişen eğitim program ve mevzuatı İslami eğitimi engellemekte, kısıtlamakta, öğrenci kalitesini her yıl düşürmektedir.

Öğretmenler ve öğrenciler eğitimin modern imkanlarından faydalandırılmalıdır. Ayrıca yeni öğretmenlerin yetersiz ve sosyal münasebetlerinin zayıf olduğu görülmektedir.

6. Branşlaşma (3 kişi, % 2.40):

Her dönem değişik dersler yerine, ders dağıtımında öğretmenlerin istek ve ilgi alanına uyularak haftalık ders programları hazırlanıp branşlaşmaya uygun ortam hazırlanmalıdır.

7. Kitaplar (2 kişi, % 1.60):

İhtilaflı ve tekrarlanan konular azaltılarak hatalar düzeltilmeli, güncel konulara ağırlık vererek yeni basımları yapılmalıdır.

8. Ulaşım problemi (2 kişi, % 1.60):

Öğretmen ve öğrencilerin uzak yerden okula gidiş geliş yapmaları onları maddi ve manevi yönden olumsuz etkilemektedir.

9. Öğrencilerin ilgisizliği (1 kişi, % 0.80).

Tabloda 80'de görüldüğü gibi, öğretmenlerin % 56'sı anketteki sorular dışında görevlerini en iyi şekilde yapmalarını engelleyen problemler olmadığından bu soruyu cevapsız bırakmıştır (bunların içinde 3 kişi yoktur yazmıştır).

Öğretmenlerin % 44'ü anketteki sorular dışında olmasa da görevlerini en iyi şekilde yapmalarını engelleyen faktörleri yazmışlardır. Bunlar oran sırasıyla şöyledir:

% 16'sı ekonomik problemleri, % 6.40'ı Bakanlıktan çeşitli isteklerini, % 5.60'ı çalışma yüklerini ve ağır şartları, % 4'ü çevrenin olumsuz etkilerini, % 2.40'ı branşlaşma problemini, % 1.60'ı kitaplardaki hataları, % 1.60'ı okula ulaşım problemini, % 0.80'i de öğrencilerin ilgisizliği problemini gündeme getirmiştir.

Tablo 80
Anketteki Sorular Dışında Görevlerini En İyi Şekilde
Yapmalarını Engelleyen Problemlere İlişkin Dağılımları

ANKET SORULARI DIŞINDA ÖĞRETMENLERİN PROBLEMLERİ	SAYI	%
Ekonomik problemler	20	16.00
Öğretmenlerin Bakanlıktan istekleri	8	6.40
Öğretmenlerin yükü	7	5.60
Çevrenin olumsuz etkileri	5	4.00
Eğitim sistemi	7	5.60
Branşlaşma	3	2.40
Kitaplar	2	1.60
Ulaşım problemi	2	1.60
Öğrencilerin ilgisizliği	1	0.80
Yoktur ve cevapsız	70	56.00
TOPLAM	125	100.0

Bu sonuçlara ve öğretmenlerin çoğunluğuna göre anketimiz; onların meslekî problemlerini, görevlerini en iyi şekilde yapmalarını engelleyen faktörleri ortaya çıkarmıştır denilebilir.

Öğretmenlerin Bu Anket ve Çalışmayla İlgili Düşünceleri

Öğretmenler genellikle çalışmamız için başarı ve güzel dileklerde bulunmuşlar (41 kişi, % 32.80), çalışmamızı olumlu (19 kişi, % 15.20) bulmuşlardır. Yetkililer tarafından dikkate alınmasını (23 kişi, % 18.40) istemişler, bazıları da yetkililer tarafından dikkate alınmayacağı endişesiyle olumsuz eleştirilerde bulunmuştur (12 kişi, % 9.60). Bazı öğretmenler de bu bölüme fikrini yazmamıştır (30 kişi, % 24.00).

BÖLÜM IV SONUÇ VE ÖNERİLER

A. SONUÇ

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin görevlerini en iyi şekilde yapmalarını engelleyen bir takım problemler olduğu ve bu problemlerden bazı değişkenler açısından değişik ölçülerde etkilendiği görülmüştür.

Bu araştırmada meslek dersleri öğretmenlerinin görev yapmalarını etkileyebileceği düşünülen bazı değişkenlere bağlı olarak 31 hipotez incelenmiştir. Araştırmada ortaya çıkan bulgulara göre İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerinin meslekî problemlerini şu şekilde belirtebiliriz:

1. İmam-Hatip lisesi meslek dersleri öğretmenlerinin genel olarak meslekî problemleri: Ekonomik problemlerden, kendilerinden, öğrencilerinden, yönetim ve mevzuattan, İmam-Hatip liselerinin tanıtımı, hitabet ve meslekî uygulamalarla ilgili problemlerden, okulun fizikî imkanlarından ve kitaplarla ilgili problemlerden kaynaklanmaktadır. Bunlara ek olarak sayıca az da olsa bazı öğretmenler çevrenin, basın-yayının okulu hedef alan olumsuz tutumlarından, siyasîlerin baskılarından, atamalardaki keyfilikten, okula ulaşım gibi problemlerden söz etmişlerdir.

2. Cinsiyet Durumuna Göre Farklılıklar:

Bayan öğretmenlere göre; rehberlik hizmetleri yapılmamaktadır. Öğrencilerin meslek derslerine karşı ilgileri yetersizdir. Meslekî açıdan kendilerini kısmen yeterli görmektedirler. Meslek dersleri öğretmenlerinin meslekî yetersizlik ve eksiklik alanı olarak 1. Alan bilgisi, 2. Şahsiyet ve karakter olgunluğunu görmektedirler. Yönetimle ilgili giderilmesi gereken olumsuzluklar kısmen vardır. İmam-Hatip Liselerinin topluma tanıtım faaliyetleri yetersizdir. Eğitimle ilgili yayınlar kısıtlıdır. Çeşitli yayınları bazen okumaktadırlar.

3. Yaş Durumuna Göre Farklılıklar:

Diğer yaş gruplarından farklı düşünen yaş grubu ve farklı düşünceler şunlardır:

44 ve yukarı yaş grubuna göre; maaşlar geçim için kısmen yeterlidir. Rehberlik hizmetleri yapılmamaktadır, öğretmenler arasında işbirliği, diyalog azlığı, irtibatsızlık ve uyuşmazlık gibi olumsuzluklar yoktur, diğer meslek liselerine tanınan imkanlar İmam-Hatip liselerine de kısmen tanınmaktadır, kitaplarda görülen hatalardan en önemlisi de kitapların konunun uzmanlarına hazırlattırılmamasıdır. Öğretmenler eğitimle ilgili, kendi alanlarıyla ilgili ve diğer yayınları okumamaktadırlar.

25-31 yaş arasına göre; meslekî açıdan kendilerini kısmen yeterli görmektedirler. İmam-Hatip Liselerinin topluma tanıtım faaliyetleri yetersizdir. Eğitimle ilgili ve öğretmenlere yönelik yayınlar kısıtlıdır.

38-43 yaş arasına göre; meslek dersleri kitapları hazırlanırken en çok görülen hatalarla ilgili olarak genel görüşten farklı olarak; çoğu pahalı, yanlışlarla dolu, para kazanmak için çıkartılıyor, diye belirtmişlerdir.

4. Meslekî Kıdem Durumuna Göre Farklılıklar:

Diğer meslekî kıdem gruplarından farklı düşünen meslekî kıdem grupları ve farklı düşünceleri şunlardır:

0-3 yıl arası kıdemi olanlar: meslekî açıdan kendilerini kısmen yeterli görüyorlar. Meslekî yetersizlik alanları olarak, 1. Alan bilgisi, Şahsiyet olgunluğudur. Öğrencilerin meslek dersleri için gerekli ön bilgi ve becerileri kısmen yetersizdir. Öğrencilerin meslek derslerine karşı ilgileri yetersizdir. Yönetimle ilgili giderilmesi gerekli olumsuzluklar yoktur. İmam-Hatip liselerinin tanıtım faaliyetleri yetersizdir. Eğitimle ilgili eserler kısıtlıdır.

4-9 yıl arası kıdemi olanlar: Rehberlik çalışmaları yetersizdir. Meslekî açıdan kendilerini kısmen yeterli görmektedirler. Meslekî yetersizlik alanı olarak 1. Alan bilgisi, 2. Pedagojik formasyondur. Öğrencilerin meslek derslerine karşı ilgileri yetersizdir.

10-15 yıl arası kıdemi olanlar: Meslek dersleri kitaplarının hazırlanmasında görülen hatalarla ilgili olarak; çoğu pahalı, yanlışlarla dolu, para kazanmak için çıkartılıyor.

16-20 yıl arası kıdemi olanlar: Rehberlik çalışmaları yapılmamaktadır. Öğretmenler arasında işbirliği, diyalog azlığı, irtibatsızlık, uyuşmazlık gibi olumsuzluklar yoktur. Kitapların

hazırlanmasında görülen hatalarla ilgili olarak; çoğu pahalı, yanlışlarla dolu, para kazanmak için çıkartılıyor diye belirtmiştir.

21 yıl ve yukarı kıdemi olanlar: Maaşlar geçim için kısmen yeterlidir. Meslek dersleri öğretmenlerinin yetersizlik ve eksiklik alanı olarak 1. Alan bilgisi, 2. Pedagojik formasyondur. Öğretmenler arasında işbirliği, diyalog azlığı, irtibaksızlık, uyuşmazlık gibi olumsuzluklar yoktur. Öğrencilerin meslek dersleri için gerekli ön bilgi ve becerileri kısmen yeterlidir. Diğer meslek liselerine tanınan imkanlar İmam-Hatip liselerine de kısmen tanınmaktadır. Yönetimle ilgili giderilmesi istenen olumsuzluklar yoktur. Hitabet ve mesleki uygulamalar dersi ve uygulamalarıyla ilgili dersin müfredatı ve süresi yeterlidir, öğretmenler uygulamalara yardımcı olmamaktadırlar. Meslek dersleri kitaplarında gürelen hatalarla ilgili olarak, kitaplar konunun uzmanlarına hazırlattırılmıyor. Meslek dersleri öğretmenleri, eğitimle ilgili, kendi alanlarıyla ilgili ve diğer yayınları bazen okumaktadırlar.

5. Mezuniyet Durumuna Göre Farklılıklar:

Diğerlerinden farklı düşünen yüksek okul mezunları ve farklı düşünceleri şunlardır:

Yüksek İslam Enstitüsü mezunları: Öğretmenler arasında işbirliği, diyalog azlığı, irtibatsızlık, uyuşmazlık gibi olumsuzluklar yoktur. Yönetimle giderilmesi istenen olumsuzluklar yoktur.

İlahiyet Fakültesi mezunları: Mesleki açıdan kendilerini kısmen yeterli görmektedirler. Meslek dersleri öğretmenlerinin

yetersizlik ve eksiklik alanı olarak 1. Alan bilgisi, 2. Şahsiyet ve karakter olgunluğudur.

İslami İlimler Fakültesi mezunları: Rehberlik çalışmaları yapılmıyor. Meslek dersleri öğretmenlerinin baş vurdukları disiplin yöntemi otorite-ikaz-cezadır. Kendilerini kısmen yeterli görmektedirler. İmam Hatip Liselerinin topluma tanıtımı faaliyetleri yetersizdir.

Genel Olarak Problemler:

6. Meslek dersleri öğretmenlerinin maaşları geçimleri için yetersizdir.

7. Ekonomik durumlarının yetersiz olması, kendilerini eğitim ve öğretime vermelerini engellemektedir.

8. Rehberlik çalışmaları kısmen yapılmaya çalışılmaktadır.

9. Meslek dersleri öğretmenlerinin baş vurdukları disiplin yöntemi hoşgörü-sevgi-saygıdır.

10. Meslek dersleri öğretmenleri meslekî açıdan kendilerini yeterli görmektedirler.

11. Meslek dersleri öğretmenlerinin yetersizlik ve eksiklik alanı daha çok kendi alan bilgileridir. Bunu ikinci olarak genel kültür izlemektedir.

12. Meslek dersleri öğretmenlerinin alan bilgilerindeki eksiklik ve yetersizliklerinin giderilmesi için girdikleri her ders türü için branşlaşmaya gidilmelidir.

13. Öğretmenlerden bazıları arasında işbirliği ve diyalog azlığı, irtibatlısızlık ve uyuşmazlık vardır. Bu durum ekonomik nedenlerden, zihniyet farklılığından kaynaklanmaktadır.

14. Meslek dersleri öğretmenlerinin haftalık ders saati yükleri fazladır.

15. Öğrencilerin meslek dersleri için gerekli ön bilgi ve becerileri yetersizdir.

16. Öğrencilerin meslek derslerine ilgileri kısmen yeterlidir. İlgisizlik nedenleri; üniversite sınavlarında soru çıkmaması, Diyanet'te görev alamama, üniversite öğreniminde gerekli olmamasıdır.

17. Meslek dersleri öğretmenleri, öğrencilerini kısmen yeterli düzeyde yetiştirebilmektedirler.

18. Yönetmeliklerin, kitapların sık sık değişmesi eğitim ve öğretimi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu olumsuzluk yeni kitaplara, yönetmeliklere uyumsuzluk ve yeni kitapları satın alamamak olarak ortaya çıkmaktadır.

19. İmam-Hatip Liselerine diğer meslek liselerine tanınan imkanlar tanınmamaktadır.

20. Meslek derslerinin müfredatı yeniden düzenlenmelidir.

21. Meslek derslerinin müfredatında; orta kısma bazı meslek dersleri kaydırılmalı, kolaydan zora doğru bir metod uygulanmalıdır. Akaid-Kelam birleştirilmeli, Kur'anı Kerim ders saatleri artırılmalıdır. Tekrar edilen konular çıkarılmalı, bazı dersler

birleştirilmeli, uygulamaya yönelik dersler artırılarak yeni düzenlemeler yapılmalıdır.

22. Meslek dersleri öğretmenlerinin yönetimden giderilmesini istedikleri olumsuzluklar vardır. Şu şekilde değişmelidir: Milli yapımıza uygun bir eğitim politikası benimsemeleri, öğretmenlerin sosyal statülerinin artırılması, politik baskıların kaldırılması, okul yönetimlerine ehil olan kimselerin getirilmesidir.

23. Meslek dersleri sayısının çok olması branşlaşmayı gerektirmektedir. Branşlaşma İlahiyat Fakültesi programında zorunlu dersler tespit edilerek seçmeli dersler yoluyla sağlanmalıdır.

24. Hitabet ve meslekî uygulamalar dersinin müfredatı zenginleştirilmelidir. Mesleki uygulamalarla ilgili olarak; kız öğrenciler için ayrı kitap, müfredat ve uygulama farkı ortaya konulmalıdır. Okulların fizikî ve maddî imkansızlıkları, köylere gitmek için ulaşım zorlukları, müftülüklerle diyalog azlığı, öğretmenlerin kalite eksikliği, halkın ve öğrencinin ilgi azlığı gibi problemler mevcuttur.

25. İmam-Hatip Liselerinin tanıtımı faaliyetleri kısmen yeterlidir.

26. Öğretmenlerin bulundukları okulların fizikî imkanları yetersizdir.

27. Sınıflardaki öğrenci mevcudu fazladır.

28. Sınıflardaki öğrenci kalabalıklığından dolayı öğrencilerle yeterince ilgilenilememekte, disiplin problemleri artmakta, eğitim ve öğretimin kalitesi düşmektedir.

29. Meslek dersleri kitapları hazırlanırken modern öğretim teknikleri kullanılmamaktadır.

30. Eğitimle ilgili ve öğretmenlere yönelik yayınlar yetersizdir.

31. İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenleri çok seyrek kitap okumaktadırlar.

B. ÖNERİLER

1. Meslek dersleri öğretmenlerinin maaşları yükseltilerek toplumda layık oldukları sosyal statüye kavuşturulmalıdır. Öğretmenler sendikalaşarak haklarını aramalıdır.

2. Ekonomik sıkıntılarını unutmaya gayret etmelidir. Öğretmenler birbirlerine maddi konularda da destek olmalıdır.

3. Rehberlik çalışmaları için büyük okullara rehberlik merkezi kurulmalı, okul psikologu ve rehber öğretmenler verilmelidir.

4. Orta öğretim seviyesinde kimse 10 derste branş öğretmeni olamaz. Bakanlıktan ve İlahiyat fakültelerinden branşlaşma girişimleri olmazsa bile idareciler ve öğretmenler kendi aralarında bir asil, bir de yedek olmak üzere iki ders seçerek kendilerini yakın buldukları alanda çalışarak, hizmetiçi kurslara katılarak, branşlaşmayı gerçekleştirmek zorundadırlar.

5. Yeni öğretmenler atayarak öğretmenlerin haftalık ders yükü azaltılmalıdır.

6. Öğrencileri orta ~~sınıfa~~ ^{okula} alınırken yapılan sınavlar sıkı tutulmalı, hatta hazırlık sınıfları oluşturup ön bilgi ve becerisi olmayanlar elenmelidir.

7. Öğrencilerin meslek derslerine ilgilerini çekebilmek için Diyanet'in İmam-Hatip mezunlarının görev alabilmelerine tekrar imkan tanınması, İlahiyat fakültelerinin İmam-Hatip Lisesi mezunlarına ek kontenjanlar tanınması veya belirli bir ÖYS puanından sonrasını meslek derslerinden sınav yaparak alması gerekir.

8. Yönetmelikler ve kitaplar köklü nedenlere dayanılmadan sık sık değiştirilmemelidir.

9. Diğer meslek liselerine tanınan imkanlar İmam-Hatip liselerine de tanınmalı.

10. Branşlaşma yapıldıktan sonra meslek dersleri müfredatları yeniden gözden geçirilmeli ve güncelleştirilmelidir.

11. Meslek dersleri müfredatı, halkın ve öğrencinin ihtiyaçları düşünülerek, uygulama yönü artırılarak güncel hale getirilmelidir.

12. Milli Eğitim Bakanlığının ve hükümetlerin milli yapımıza uygun bir eğitim politikası benimseyerek öğretmenlerin sosyal statülerini artırması, politik baskıların kaldırılması ve okul yönetimlerine tecrübeli, ehil ve meslek dersleri öğretmeni idareciler getirmesi gereklidir.

13. İlahiyat Fakülteleri de programlarında zorunlu dersler tespit edip her dönemde 4-5 saatlik bir kısaltma yapmalı, bunun yerine öğrencinin ilgilendiği alanla ilgili ona seçme fırsatı tanıyarak

branşlaşmasına ve buna uygun bir sertifika almasına yardımcı olmalıdır.

14. Meslekî uygulamalar 1. İmam-müezzinlik, 2. İlahi, mevlid, 3. Vaaz-hutbe, 4. Güzel Kur'an okuma (aşır) gibi gruplara ayrılarak sürdürülmeli, bu dört grubun en iyileriyle her an bir yerde dinî bir program yapılabilmelidir.

15. İmam-Hatip Liselerinin tanıtımında spor faaliyetlerinde başarılı öğrenciler çıkması için yetenekli öğrenciler teşvik edilmeli, bilgi yarışmalarına yetenekli öğrencilerin önceden en iyi şekilde hazırlanması için bütün branş öğretmenlerinin katkısı sağlanmalıdır.

16. Okulların fizikî imkansızlıklarının, bina, sınıf, ders araç ve gereçlerinin tamamlanması, hatta bilgisayar destekli eğitim veya Anadolu İmam-Hatip haline getirmek için halkın hayırseverlik duygularına seslenilmeli, ayrıca M.E.Bakanlığından da ödenek almaya çalışmalıdır.

17. Sınıflardaki öğrenci mevcudunu orta 1. sınıflara kapasitenin üzerinde öğrenci almayarak, yeni binalar yapılmasını sağlayarak azaltmaya çalışmalıdır.

18. Meslek dersleri kitapları, kitap yazma konusunda tecrübeli kişilerin, uzmanların, öğretmenlerin fikirleri alınarak her yıl gelişerek modern öğretim teknikleri kullanılarak yazılmalıdır.

19. YÖK'ün tercüme büroları kurarak yurt dışındaki klasik eserleri, eğitimle ilgili eserleri düzgün bir Türkçeyle dilimize çevrilerek öğretmenlerin istifadesine sunulmalıdır.

20. Öğretmenlere kitap okuma alışkanlığı kazandırılmalıdır.

BÖLÜM V

ÖZET

Bu araştırmada İmam-Hatip Liselerinde görev yapmakta olan meslek dersleri öğretmenlerinin görevlerini en iyi şekilde yapmalarını engelleyen faktörler bazı değişkenler açısından karşılaştırmalar yapılarak incelenmiştir.

Araştırmada, gerek meslek dersleri öğretmenlerinin meslekî problemleriyle ilgili sorular, gerekse bağımsız değişken olarak alınan kişisel bilgiler, araştırmacı tarafından hazırlanan anket sorularıyla elde edilmiştir. 10'u açık uçlu olmak üzere 53 soru sorulmuş, bunlardan 4'ü araştırmanın bağımsız değişkenleri olarak alınmıştır.

Araştırmanın evrenini Samsun il ve ilçelerindeki İmam-Hatip Liselerinde görev yapan 199 meslek dersleri öğretmeni, örneklemini ise Samsun merkez, Alaçam, Bafra, Çarşamba, Havza, Ladik, Terme, Vezirköprü İmam-Hatip Liselerinde görev yapmakta olan meslek dersleri öğretmenlerinden seçkisiz örnekleme yoluyla seçilen 125 öğretmen oluşturmuştur.

Anketlerden elde edilen veriler elle değerlendirilmiş, elde edilen sonuçlar ayrı ayrı tablolar halinde gösterilmiştir. Böylece elde edilen bilgiler Bulgular bölümünde 80 tabloda

gösterilmiş, tablolarda % ve

frekansları gösterilerek önemli görülen sonuçlar her tablonun altında yorumlanmıştır.

Araştırmada anket sorularıyla ilgili olarak elde edilen bulgular özet olarak aşağıda verilmiştir:

1. Meslek dersleri öğretmenlerinin çoğunluğu meslekî açıdan kendilerini yeterli görmektedirler.

2. Meslek dersleri öğretmenlerinin yetersizlik alanı olarak daha çok alan bilgisi, ikinci olarak genel kültür görülmektedir.

3. Meslek dersleri öğretmenlerinin çoğunluğuna göre alan bilgisindeki eksikliğin giderilmesi için girdikleri her ders için branşlaşmaya gidilmelidir.

4. Öğrtmenlerden bazılarının aralarında ekonomik nedenlerden ve zihniyet farklılığından dolayı işbirliği, diyalog eksikliği, irtibaksızlık ve uyuşmazlık bulunmaktadır.

5. Meslek dersleri öğretmenlerinin haftalık ders saati yükü çoğunun fazladır.

6. Meslek dersleri öğretmenlerinin çoğunun maaşları geçimlerine yetmemektedir. Onlar bu açığı veresiye, taksitli alışveriş ve borçlanarak kapatmaya çalışmaktadırlar.

7. Çoğunluğun ekonomik durumun iyi olmamasından dolayı kendilerini eğitim ve öğretime verememeleri söz konusudur.

8. Rehberlik çalışmalarını da çoğunluk kısmen yürütmeye çalışmaktadır.

9. Meslek dersleri öğretmenleri çoğunlukla öz denetime dayalı, hoşgörü-sevgi-saygı şeklindeki disiplin yöntemine başvurmaktadır.

10. Meslek dersleri öğretmenlerinin çoğunluğuna göre, öğrencilerin meslek dersleri için gerekli ön bilgi ve becerileri yetersizdir.

11. Öğrencilerin mezun olduktan sonra Diyanet'te görev alamamaları, üniversite sınavlarında ve öğreniminde gerekli olmadığı düşüncesiyle meslek derslerine karşı ilgileri kısmen yeterlidir.

12. Meslek dersleri öğretmenlerinin çoğunluğu öğrencilerini kısmen yeterli düzeyde yetiştirebilmektedir.

13. Yönetmeliklerin, kitapların sık sık değişmesi eğitim ve öğretimi ve öğretmenlerin çoğunu olumsuz etkilemektedir. Yeni kitaplara ve yönetmeliklere uyum problemleri ortaya çıkmakta, fakir öğrenciler yeni kitapları genellikle alamamaktadırlar.

14. Meslek dersleri öğretmenlerinin çoğunluğuna göre diğer meslek liselerine tanınan imkanlar İmam-Hatip Liselerine tanınmamaktadır.

15. Meslek dersleri öğretmenlerinin çoğunluğuna göre, meslek derslerinin müfredatı yeniden düzenlenmelidir.

16. Meslek dersleri öğretmenlerinin çoğuna göre, mesleki formasyon göz önünde bulundurularak kaynaklara dayalı, bilimsel ve güncel olarak yeniden düzenlenmelidir.

17. Meslek dersleri öğretmenlerinin çoğunluğunun yönetimden giderilmesini istedikleri olumsuzluklar vardır. Bunlar eğitim politikasıyla ilgili, politik baskılarla ilgili, öğretmenlerin devamlı düşen sosyal statüleri ile ilgili, ehil olmayanların, meslek dersleri öğretmeni olmayanların okul yönetimlerine getirilmesidir.

18. Meslek dersleri sayısının çok olması branşlaşmayı gerektirmektedir. Branşlaşma İlahiyat Fakültesi programında zorunlu dersler tespit edilerek seçmeli dersler yoluyla sağlanmalıdır.

19. Meslek dersleri öğretmenlerinin çoğunluğuna göre hitabet ve meslekî uygulama dersinin müfredatı zenginleştirilmelidir. Kız öğrenciler için ayrı müfredat çalışmaları yapılmalıdır.

20. Öğretmenlerin çoğunluğuna göre İmam-Hatip Liselerinin tanıtımı faaliyetleri kısmen yeterlidir.

21. Öğretmenlerin çoğunluğuna göre okulların fizikî imkanları yetersizdir.

22. Öğretmenlerin çoğunluğuna göre sınıflarda öğrenci mevcudu fazladır.

23. Öğretmenlerin çoğunluğuna göre öğrenci kalabalıklığından dolayı öğrencilerle yeterince ilgilenilememekte, disiplin problemleri ortaya çıkmakta, eğitimin kalitesi düşmektedir.

24. Öğretmenlerin çoğunluğuna göre, meslek dersleri kitapları hazırlanırken modern öğretim teknikleri kullanılmamaktadır.

25. öğretmenlerin çoğunluğuna göre eğitimle ilgili ve öğretmenlere yönelik yayınlar yetersizdir.

26. Meslek dersleri öğretmenlerinin çoğunluğu "çok seyrek" (eğitimle ilgili, kendi alanlarıyla ilgili ve diğer) yayınları takip edip okuyabildiklerini belirtmişlerdir.

27. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda, İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerinin görevlerini en iyi şekilde yapmalarını engelleyen faktörlerin giderilmesi ve kendilerine mesleklerinde daha yeterli ve başarılı olabilmeleri için fikir alınabilecek ve uygulanabilecek çeşitli öneriler sunulmuştur.

KAYNAKLAR

- Atay, Hüseyin. *Osmanlılarda Yüksek Din Eğitimi*, İstanbul: Dergah yay., 1983.
- Aydın, A.Rıza. *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Meslekî Problemleri*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991.
- Bayraktar, M.Faruk. *Eğitim Kurumu Olarak Kur'an Kursları Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: Yıldızlar Matbaası, 1982.
- Bilgin, Beyza. *Türkiye'de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri*, Ankara: Emel Matbaacılık San., 1980.
- Dökmen, Üstün. *Okuma Becerisi, İlgisi ve Alışkanlığı Üzerine Psiko-Sosyal Bir Araştırma*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı yay., 1994.
- Eliot, T.S. *Kültür Üzerine Düşünceler*, Çev. Sevim Kantarcıoğlu, Ankara: Kültür Bakanlığı yay., 1981.
- Kepçeoğlu, Muharrem, "Okul Danışmanlarının Meslekî Problemleri", *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, S:1-2, Mart-Ekim 1976, ss.68-80.
- Köylü, Mustafa, *Din Görevlilerinin Meslekî Problemleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989.
- Oğuzkan, A.Ferhan. *Eğitim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Emel Matbaacılık san., 1993.
- Peker, Hüseyin. *Din ve Ahlak Eğitiminin Psikolojik ve Metodik Esasları*, Samsun: Eser Mat., 1991.
- Öcal, Mustafa. *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı yay., 1990.

----- . *İmam-Hatip Liseleri ve İlköğretim Okulları*, İstanbul
Ensar Neşriyat, 1994.

----- . "İmam-Hatip Lisesi Müdürlerine Göre İlahiyat
Fakülteleri ve Mezunları", *Türkiye'de Din Eğitimi ve
Öğretimi, İmam-Hatip Liselerinin Kuruluşunun
40. Yılı Münasebetiyle Tartışmalı İlmî Toplantı*,
İstanbul: İslam Medeniyeti Vakfı yay., 1993.

Srdney L.Presssey, Francis P.Robinson. *Psikoloji ve Yeni Eğitim II*,
Çev. Hasan Tan, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yay.,
1991.

Tebliğler Dergisi:

___ 5 kasım 1984 tarih ve 2175 sayılı Tebliğler Dergisi

___ 16 Haziran 1983 tarih ve 2842 sayılı kanunla değişik Milli
Eğitim Temel Kanunu.

___ 8 kasım 1982 tarih ve 2125 sayılı Tebliğler Dergisi'nde
yayınlanan İç Hizmet Yönetmeliği, 2 kasım 1982 tarih
17856 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

___ *XI. Millî Eğitim Şurası*, 8-11 Haziran 1982, Öneriler,
Konuşmalar, Kararlar, İstanbul: milli Eğitim Bakanlığı
yay., 1991.

E K I
İMAM-HATİP LİSESİ MESLEK DERSLERİ
ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ
PROBLEMLERİYLE
İLGİLİ ANKET

Sayın Meslektaşım,

İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerinin görevlerini en iyi şekilde yapmalarını engelleyen problemleri tespit etmek, bu yönde yapılması gereken hizmet ve çalışmalara yardımcı olmak amacıyla sizlerle ilgili bir araştırma yapmaktayım.

Soru kağıdına kimliğinizi ve nerde görev yaptığınızı yazmanıza gerek yoktur. Anket yoluyla toplanacak bu bilgiler yalnız bilimsel amaçla kullanılacak, başka hiç bir kişi ve kuruma verilmeyecektir.

Araştırma sonuçlarının güvenilir olması soruların samimiyetle, başkasının tesirinde kalmadan doğru cevaplamanıza bağlıdır. Soruları dikkatle okuyup durumunuza uygun cevaplar vereceğiniz inancıyla yardım ve katkılarınız için teşekkür eder, saygılar sunarım.

Salim KONAL
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi
23.11.1994 SAMSUN

AÇIKLAMA

1. Soru ve soruyla ilgili seçenekleri okuduktan sonra uygun bulduğunuz seçeneğin yanındaki boş parantezin içine (X) işareti koyunuz.
2. Bazı soruların size göre birden fazla doğru seçeneği olabilir, bu takdirde önem derecesine göre boş parantezlerin içine (1,2,3,...) şeklinde yazınız.
3. Cevapların arasında sizin vereceğiniz cevaba uygun bir durum yoksa, Başka belirtiniz..... karşısındaki noktalı ve boş yerlere cevabınızı yazınız.
4. Ayrıca, sadece sizin görüşlerinize dayalı sorulmuş sorular da vardır. Onlara da boş bırakılan yerlere istediğiniz şekilde cevaplarınızı yazabilirsiniz.

İMAM-HATİP LİSESİ MESLEK DERSLERİ ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ PROBLEMLERİ

ANKET SORULARI

1. Cinsiyetiniz
 - a. () Kadın
 - b. () Erkek
2. Yaşınız
 - a. () 25 ve daha küçük
 - b. () 26-31 arası
 - c. () 32-37 arası
 - d. () 38-43 arası
 - e. () 44 ve yukarısı
3. Kaç yıldır meslek dersleri öğretmenliği yapıyorsunuz?
 - a. () 0 - 3 yıl
 - b. () 4 - 9 yıl
 - c. () 10-15 yıl
 - d. () 16-20 yıl
 - e. () 21 ve yukarısı
4. Mezun olduğunuz yüksek okul:
 - a. () Yüksek İslam Enstitüsü
 - b. () İlahiyat Fakültesi
 - c. () İslami İlimler Fakültesi
 - d. () Yurtdışı

I. EKONOMİK PROBLEMLER

5. Medeni durumunuz
 - a. () Evli
 - b. () Bekar
 - c. () Nişanlı veya sözlü
 - d. () Başka, belirtiniz.....
6. Evliyseniz kaç çocuğunuz var?
 - a. () 1 - 2
 - b. () 3 - 4
 - c. () 5 - 6
 - d. () 7 ve daha çok
7. Eşiniz gelir getiren bir işte çalışıyor mu?
 - a. () Çalışıyor
 - b. () Çalışmıyor

8. Nerede oturuyorsunuz?
- ☐ Kendi evimde
 - ☐ Kirada
 - ☐ Başka, belirtiniz
9. Maaşınız geçiminiz için yeterli oluyor mu?
- ☐ Yeterli
 - ☐ Kısmen yeterli
 - ☐ Yetersiz
10. Ekonomik yönden durumun iyi olmaması sizi nasıl etkilemektedir?
- ☐ Kendimizi eğitim ve öğretime yeterince veremiyoruz.
 - ☐ Sosyal statümüzü azaltıyor.
 - ☐ Geleceğe olan güvensizliğimiz artıyor.
 - ☐ Ekonomik durum fazla önemsenmemeli.
 - ☐ Meslek sevgimizi azaltıyor.
 - ☐ Başka, belirtiniz
11. Ekonomik yönden öğretmenlerin durumlarının düzelmesi için ne gibi önlemler almak gerekmektedir?
- ☐ Diğer meslek liselerindeki öğretmenlere tanınan haklar bize de tanınmalı.
 - ☐ Maaş ve ücretler reel alım gücü oranında artırılmalı.
 - ☐ Konut sorunu halledilmeli.
 - ☐ Sendikal haklarımız verilmeli.
 - ☐ Başka, belirtiniz
12. Maaşınız yetersizse bu açığı nasıl kapatmaya çalışıyorsunuz?
- ☐ Yalnız maaşımla yetiniyorum.
 - ☐ Eşim de çalışıyor.
 - ☐ Ailemin katkısıyla
 - ☐ Veresiye, taksitli alışveriş ve borçlanma yoluyla
 - ☐ Ek bir işle uğraşıyorum.
 - ☐ Başka, belirtiniz

II. ÖĞRETMENLERİN KENDİLERİNDEN KAYNAKLANAN PROBLEMLER

13. Rehberlik hizmetleri yeterince yapılabilir mi?
- ☐ Evet
 - ☐ Kısmen
 - ☐ Hayır

14. Rehberlik çalışmalarında ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?
- ☐ Rehberlik için ayrı bir zaman ve yer tahsis edilmemesi
 - ☐ Rehberlik çalışmalarında kullanılacak araç-gerecin olmaması
 - ☐ Öğretmen-öğrenci-veli diyalogunun istenen düzeyde olmaması
 - ☐ Öğretmen-idare diyalogunun yeterli olmaması
 - ☐ Yatılı veya ailesinden uzak öğrencilere gerekli rehberlik yapılmaması
 - ☐ Öğrencilerin okul içi ve okul dışı kontrollerinde aksaklıklar olması
15. Genel olarak nasıl bir disiplin yöntemine başvurmakta/sınız?
- ☐ Otorite-ikaz-ceza
 - ☐ Hoşgörü-sevgi-saygı
 - ☐ Etkisiz-ilgisiz
 - ☐ Başka, belirtiniz
16. Okulunuzda disiplin yetersizliği görülüyor mu?
- ☐ Evet
 - ☐ Bazen
 - ☐ Hayır
17. Mesleki açıdan kendinizi yeterli görüyor musunuz?
- ☐ Evet
 - ☐ Kısmen yeterli
 - ☐ Yetersiz görüyorum.
18. İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerinin en çok yetersizlik ve eksiklikleri hangi alandadır?
- ☐ Alan bilgisi
 - ☐ Şahsiyet ve karakter olgunluğu.
 - ☐ Genel kültür
 - ☐ Pedagojik formasyon
19. İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerinin yetersizliklerinin giderilebilmesi için alınması gereken en önemli tedbir hangisidir?
- ☐ Hizmet öncesi programları yeniden düzenlenmeli
 - ☐ Her ders için branşlaşmaya gidilmeli
 - ☐ Öğretmenlerin sosyal statüleri yükseltilerek başarılı gençler özendirilmeli
 - ☐ Hizmet içi çalışmaları etkin hale getirilmeli
 - ☐ Şahsiyet ve karakter eksiklikleri düzeltilmeli
 - ☐ Kendimizi geliştirmeye ve araştırmaya motive etmeliyiz
 - ☐ Başka, belirtiniz

20. Okulunuzun öğretmenleri arasında işbirliği ve diyalog azlığı, irtibatsızlık ve uyuşmazlık var mıdır?

- a. () Evet
- b. () Bazılarıyla
- c. () Hayır

21. Cevabınız "Evet" ise işbirliği ve diyalog azlığının nedenlerini yazar mısınız.....

22. Rehberlik ve eğitsel kol faaliyetleri dışında haftada kaç saat derse giriyorsunuz?

- a. () 10 saatten az
- b. () 10-20 saat arası
- c. () 21'den çok

III.ÖĞRENCİLERDEN KAYNAKLANAN PROBLEMLER

23. Öğrencilerin meslek dersleri için gerekli ön bilgi ve becerileri nasıldır?

- a. () Yeterli
- b. () Kısmen yeterli
- c. () Yetersiz

24. Öğrencilerin meslek derslerine karşı ilgilerini nasıl görüyorsunuz?

- a. () Yeterli
- b. () Kısmen yeterli
- c. () Yetersiz

25. Öğrencilerin meslek derslerine karşı ilgileri "Yetersiz" ise nedenlerini yazınız.....

26. Saygı, sevgi, zihniyet açısından öğrencilerin anlayış tarzıyla sizinkiler açısından farklılık var mıdır?

- a. () Yoktur
- b. () Vardır, diyosanız bunları yazar mısınız.....

27. Öğrencilerinizi idealinize göre yeterli düzeyde yetiştirebiliyor musunuz?

- a. () Evet
- b. () Kısmen
- c. () Hayır

IV.YÖNETİM VE MEVZUATTAN KAYNAKLANAN PROBLEMLERİ

28. Yönetmeliklerin, kitapların sık sık değişmesi eğitim ve öğretimi olumsuz yönde etkilemekte midir?

- a. () Evet
- b. () Kısmen
- c. () Hayır

29. Cevabınız "Evet" ise bu olumsuz etkileri yazar mısınız.....

30. Kredili sistemin öğrencilerin ilgi ve istekleri doğrultusunda başarılarını artıracak görüşüne katılıyor musunuz?

- a. () Evet
- b. () Kısmen
- c. () Hayır

31. Kredili sistemin öğretmenlere çıkardığı problemleri yazınız.....

32. İmam-Hatip Liselerine diğer meslek liselerine tanınan imkanlar tanınmakta mıdır?

- a. () Evet
- b. () Kısmen
- c. () Hayır

33. Meslek dterslerinin müfredatı yeniden gözden geçirilip düzenlenmeli mi?

- a. () Evet
- b. () Hayır

34. Ceabınız "Evet" ise nasıl bir değişiklik ve düzenleme yapılmalı yazınız

35. Yönetimle ilgili giderilmesini istediğiniz olumsuzluklar var mıdır?

- a. () Vardır
- b. () Yoktur

36. Cevabınız "Vardır" ise nelerdir, yazınız

37. Meslek dersleri sayısının çok olması branşlaşmayı gerektiriyor mu?

- a. () Evet
- b. () Hayır

238. Cevabınız "Evet" ise branşlaşma nasıl olmalıdır?

- a. () İlahiyat Fakültesindeki programlar; 1. Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği, 2. İ.H.L. meslek dersleri öğretmenliği, 3. Diyanet hizmetleri, gibi bölümlere ayrılmalıdır.
- b. () İlahiyat Fakültesi programında zorunlu dersler tespit edilerek branşlaşma seçmeli dersler yoluyla sağlanmalıdır.
- c. () Branşlaşma İlahiyat Fakültesinden mezun olduktan sonra hizmetiçi eğitim yoluyla sağlanmalıdır.
- d. () Başka görüşünüz varsa belirtiniz

V. İMAM HATİP LİSELERİNİN TANITIMI VE MESLEKİ TATBİKAT VE UYGULAMALARLA İLGİLİ PROBLEMLER

39. Hitabet ve meslekî uygulamalar dersi ve uygulamalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- a. () Dersin müfredat ve süresi yeterlidir
- b. () Dersin müfredat ve süresi zenginleştirilmelidir
- c. () Öğretmenler uygulamalara yeterli ölçüde yardımcı olmamaktadırlar
- d. Başka, belirtiniz.....

40. Okulunuzda Cuma, Ramazan ve Mübarek gecelerle ilgili programlara katılma çalışmaları yapıyor mu?

- a. () Evet
- b. () Kısmen
- c. () Hayır

Bu konuda karşılaşılan sorunlar ve önerileriniz nelerdir:

.....

41. İ.H.Liselerinin öğretmen ve öğrenciler tarafından topluma anlatılıp tanıtılması yönündeki faaliyetleri yeterli midir?

- a. () Evet
- b. () Kısmen
- c. () Hayır

VI.OKULUN FİZİKİ İMKANLARINDAN KAYNAKLANAN PROBLEMLER

42. Okulunuzun fizikî imkanları yeterli mi?
 a. () Yeterli
 b. () Yetersiz
43. Cevabınız "Yetersiz" ise nedenlerini yazar mısınız

44. Okulunuzdaki dersaneler sayı ve eğitim araçları açısından yeterli ve sağlıklı fizikî kapasiteye sahip midir?
 a. () Evet
 b. () Kısmen
 c. () Hayır
45. Okulunuzdaki sınıflarda öğrenci mevcudu fazla mıdır?
 a. () Evet
 b. () Kısmen
 c. () Hayır
46. Cevabınız "Evet" ise, sınıf kalabalıklığının eğitim ve öğretimi ve sizi nasıl etkilemekte olduğunu yazınız
47. Okulunuzda mevcut maddi imkanların ve zamanın kullanımı konusunda ne gibi aksaklıklar vardır?
 a. () İsrafa karşı alınan önlemler yetersiz.
 b. () Daha verimli kullanılabilir
 c. () Verimli düzenli kullanılmaya çalışılıyor
48. Derslerin etkili bir şekilde yürütülmesi için gerekli olan yardımcı araç ve gerece sahip misiniz?
 a. () Evet
 b. () Kısmen
 c. () Hayır

VII. KİTAPLARLA İLGİLİ PROBLEMLER

49. Meslek dersleri kitaplarının hazırlanmasında görülen en önemli hatalar hangileridir?

- a. () Kitaplar konunun uzmanlarına hazırlattırılmıyor.
- b. () Kitaplar yeterli değil.
- c. () Kitaplar hazırlanırken modern öğretim teknikleri kullanılmaması
- d. () Lise kısmında arapça seviyenin üstünde
- e. () Kitapların Çoğu pahalı, yanlışlarla dolu, para kazanmak için çıkartılıyor.
- f. () Başka belirtiniz

50. M.E.B.'nin ve diğer yayınevlerinin eğitimle ilgili, öğretmenlere yönelik yayınları yeterli midir?

- a. () Evet
- b. () Kısıtlı
- c. () Hayır

51. Sizce İ.H.L. meslek dersleri öğretmenleri eğitim, kendi alanları ile ilgili ve diğer yayınları takip edip okuyabiliyorlar mı?

- a. () Evet
- b. () Bazen
- c. () Çok seyrek
- d. () Hayır

52. Anketteki sorular dışında görevinizi en iyi şekilde yapmanızı engelleyen faktörler varsa yazar mısınız

.....

.....

53. Bu anket çalışması ile ilgili düşüncelerinizi yazar mısınız.....

.....

.....

.....

.....

EK II
İLGİLİ MAKAMLARA GÖNDERİLEN RESMİ
YAZI

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı : B.30.2.ODM.O.EI.00.00/278-727

Konu :

SAMSUN
21/11/1994

İLGİLİ MAKAMA

Enstitümüz Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Salim KONAL, hazırlamakta olduğu "İmam-Hatip Lisesi Öğretmenlerinin Mesleki Problemleri" adlı tez çalışması ile ilgili anketi aşağıda isimleri belirtilen liselerde uygulamak istemektedir.

Adı geçen öğrencimizin anket uygulaması yapabilmesi için müsaade verilmesi hususunda gereğini arz ve rica ederim.

Prof. Dr. Ahmet NİŞANCI
Müdür

Öğrencinin Uygulama Yapmak İstediği Liseler:

- 1-Samsun Merkez İmam-Hatip Lisesi
- 2-Alaçam İmam-Hatip Lisesi
- 3-Bafra İmam-Hatip Lisesi
- 4-Çarşamba İmam-Hatip Lisesi
- 5-Havza İmam-Hatip Lisesi
- 6-Ladik İmam-Hatip Lisesi
- 7-Terne İmam-Hatip Lisesi
- 8-Vezirköprü İmam-Hatip Lisesi.